



Dr. Antal Tamás
A SZEGEDI KIRÁLYI ÍTÉLŐTÁBLA
TÖRTÉNETE 1890-1914 KÖZÖTT
Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből

I.



BÍRÓSÁGTÖRTÉNETI KÖNYVEK

Dr. Antal Tamás

**A SZEGEDI KIRÁLYI ÍTÉLŐTÁBLA
TÖRTÉNETE 1890 ÉS 1914 KÖZÖTT**

Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből

I.



© **OBH - Magyar Igazságügyi Akadémia**

Budapest, 2014

Készült az OBH Magyar Igazságügyi Akadémia

Tudományszervezési és Dokumentációs Osztályán

1122 Budapest, Tóth Lőrinc u. 6.; Levelezési cím: 1363 Budapest, Pf. 24.

e-mail: mia@obh.birosag.hu; website: <http://mia.birosag.hu>

Tel: (06-1) 487-6700; Fax: (06-1) 202-3417

Arculat és borítóterv: Peternák Zoltán

Számítógépes tördelés: Zonda Zoltán

A könyv megjelenését a Országos Bírósági Hivatal támogatta.

Kiadás éve: 2014

Kiadás helye: Szeged és Budapest

Felelős kiadó: Dr. Harangozó Attila, a Szegedi Ítéltábla elnöke

Könyvet szerkesztette: Dr. Hámori Attila, a Szegedi Ítéltábla elnökhelyettese

Szerzői jogok: © Antal Tamás 2014

Lektorálta: Dr. Ruszoly József

Az előszót írta: Dr. Harangozó Attila

A könyv a K 101735. számú OTKA programba illeszkedik.

ISBN 978-963-12-0885-6ö

ISBN 978-963-12-0356-1

Bíróságtörténeti Könyvek

ISSN 2064-9533

A kiadó és a szerző számára minden jog fenntartva, beleértve a sokszorosítást és a mű bővített, illetve rövidített változatának kiadási jogát is. A kiadó és a szerző írásbeli hozzájárulása nélkül sem a teljes mű, sem annak bármely része semmiféle formában - elektronikus, fényképezési vagy más módon - nem sokszorosítható.

X295314

ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL
SZEGEDI ÍTÉLŐTÁBLA

BÍRÓSÁGTÖRTÉNETI KÖNYVEK



Dr. Antal Tamás

A SZEGEDI KIRÁLYI ÍTÉLŐTÁBLA TÖRTÉNETE 1890 ÉS 1914 KÖZÖTT

Fejezetek a Szegedi Ítéltábla történetéből

I.



Budapest - Szeged
2014

SZTE Klebelsberg Könyvtár



J001314994



X 295354

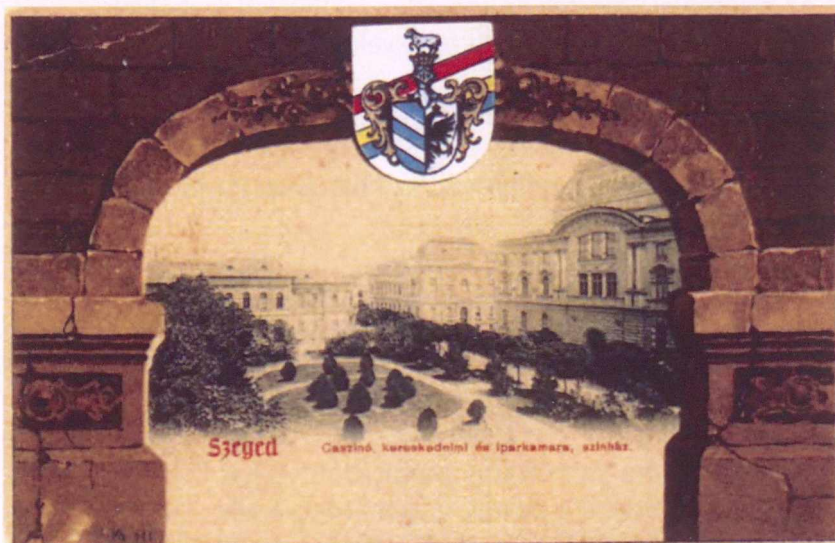


TARTALOMJEGYZÉK



ELŐSZÓ	9
BEVEZETÉS	13
I. FEJEZET - A SZERVEZÉS	19
1. § Szeged az ítélőtábláért	21
2. § A szegedi ítélőtábla megalakulása	27
3. § Minden kezdet nehéz...	31
4. § A székhelyváltozás ügye 1894-ben, avagy „ítélőtábla vs. Somogyi-könyvtár”	35
5. § Az új korszak hajnalán	39
6. § Az 1907. évi bírói kongresszus: az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület megalakulása Szegeden	42
II. FEJEZET - A SZERVEZET	47
1. § Az ítélőtábla területi illetékessége, hatásköre polgári, bűnvádi és fegyelmi ügyekben	49
2. § Az ítélőtáblai ügyviteli és közvetlen felügyeleti szabályok	54
3. § A tábla elnökének közvetett felügyeleti tevékenysége és egyéb kiemelt jogkörei	59
4. § A szegedi királyi törvényszék ügykezelésének vizsgálata a gyakorlatban	64
5. § A területiális jogegységesítés: az ítélőtáblai teljes ülési döntvények	67
UTÓSZÓ	71
MELLÉKLETEK	75
A szegedi ítélőtábla 1891 és 1914 közötti bírának archontológiája	77
Sélley Sándor ünnepi beszédének részlete (1891. május 5.)	80
A szegedi kir. Ítélőtábla 1. számú polgári döntvénye	82
A szegedi kir. Ítélőtábla 2. számú polgári döntvénye	84
A szegedi kir. Ítélőtábla 3. számú polgári döntvénye	87
A szegedi kir. Ítélőtábla 4. számú polgári döntvénye	89
A szegedi kir. Ítélőtábla 5. számú polgári döntvénye	92
A szegedi kir. Ítélőtábla 6. számú polgári döntvénye	94
A szegedi kir. Ítélőtábla 7. számú polgári döntvénye	98
A szegedi kir. Ítélőtábla 1. számú büntetőjogi döntvénye	100
FÜGGELÉK	105
Jegyzőkönyv	107

JEGYZETEK	127
Jegyzetek a tanulmányhoz	129
Jegyzetek a melléletekhez és a függelékhez	141
A HISTORY OF THE ROYAL APPEAL COURT IN SZEGED BETWEEN 1890 AND 1914 - (SUMMARY)	145
KÉPEK JEGYZÉKE	151
NÉVJEGYZÉK	155



*A szegedi Széchenyi tér északkeleti része a későbbi törvényszéki palota nélkül
(Temesvári László gyűjteményéből)*



ELŐSZÓ



A Szegedi Ítéltábla 19. és 20. századi története egybeforr a magyar történelemmel. Minden fontosabb esemény szinte azonnal érezhetővé vált a szervezetben és a hétköznapi tevékenységben is. A napról-napra végbement változások ebben az időszakban – a Tanácsköztársaság rövid időszakát kivéve – organikusak voltak, amelyek így alapvetően egy termékeny fejlődést és kiteljesedést eredményeztek. Végtelen következménnyel Magyarország történelmében mindig a diktatúrák jártak. Ezek közül intézménytörténeti szempontból a legjelentősebb és legszomorúbb a Szegedi Királyi Ítéltábla 1950-ben történt megszüntetése volt. Ehhez képest a 2003-ban végbement újbóli felállítás azt az üzenetet hordozta magában, hogy a magyar közjogi hagyományok ismételten megjelenhetnek a jogrendszerben; korszerűsödve és a modern társadalmi elvárásoknak megfelelően.

Dr. Antal Tamás vállalkozása egyedi és tiszteletreméltó, hiszen az az elhivatottság, amellyel a Szegedi Ítéltábla intézménytörténetét évekkel ezelőtt kutatni kezdte példaértékű a magyar bírósági szervezetrendszerben. Eltökéltése és kitartása megerősít mindenkit abban, hogy eredményt csak akkor lehet elérni, ha a belső meggyőződésünket képesek vagyunk kisugározni és mások számára támogathatóvá tenni. A jelen kötet egy sorozat első része, amely megpróbál átfogó képet adni egy bíróságról, egy közösségről, egy városról és egy régióról, amely tulajdonképpen egy társadalmi és egy államszervezeti keresztmetszet is egyidejűleg. A történelem nem ismételheti meg önmagát, azonban bizonyos jelenségek és tendenciák megismétlődhetnek, melyeket e kötet úgy tár elénk, hogy a jó példát követendőnek, míg az elvetendőket mellőzendőnek mutatja be.

Magyarországon a jogtörténet tudománya az elmúlt két évtizedben – sajnálatosan – nem tartozott a divatos trendekbe. A mindig megújuló társadalomtudományok más szempontokat és irányokat tartanak követendőnek, amelyek a történetiséget általában nélkülözték. A fejlett demokráciák mindenki számára észlelhető közgondolkodása azonban szinte mindig a múltjuk megbecsülésén alapszik. Az Amerikai Egyesült Államokban az alapítóatyák iránti tisztelet az Alkotmányuk szentségét, megkérdőjelezhetetlenségét és a mindennapos alkalmazását eredményezte, ami egyidejűleg a társadalmi összetartozást és a közös hitvallást is magában foglalja. Franciaországban az Emberi és Polgári Jogok Egyetemes Nyilatkozata a mai napig része az Alkotmánynak, amely a köztársaság deklarálásával az államforma megváltoztathatatlanságát is kimondja. Németország Alkotmánya is a mindennapokban érvényesülő szabályként él, amelyet az Alkotmánybíróságuk számtalan döntésében kimondott és megerősített. A jelen jogalkalmazójaként azt kívánom Magyarországnak, hogy az alkotmányos szabályainkra épülve egy olyan jogrendszere legyen, amely ezeket a múltban volt, de a jelenre is kiható eseményeket, intézményeket és elveket megérti, elfogadja, tiszteletben tartja, és ha Alkotmányos érdek nem zárja ki, akkor alkalmazza is.

Amikor Magyarországon a 20. századi diktatúrák arra törekedtek, hogy eltörljék a múltat és helyette egy minden tekintetben eltérőt alkossanak, mindig kudarc lett a vége, sok fájdalommal és értelmetlen tragédiával. A történelmünk tisztelete ugyanis őseink érdemeinek és életművének az elfogadását is jelenti, melyre alapozva a továbbfejlődés egyszerűen elérhető. A teljesen új, a múltunkat megtagadó alapokra történő építkezés a társadalmi közgondolkodástól mindig idegen, hiszen nem támaszkodik a közösségben kialakult hagyományokon nyugvó értékösszességre. A közjogi szervezetrendszer első számú feladata és funkciója, hogy biztonságot nyújtva garantálja az emberek jogainak érvényesülését és az állam működési érdekeit. Ezt a feladatát csak akkor tudja ellátni, ha nem szakad el a hatalom gyakorlására felhatalmazást adó társadalomtól és a közösségi értékeket tiszteletben tartja. Ezeknek a feltárása és feltérképezése a jogtörténet tudomány feladata, amely így megoldási javaslatokat is biztosít a jelen és a jövő jogalkotói és jogalkalmazói számára. Egyetlen társadalom és egyetlen ország sem működhet úgy, ha nem látja a múltjának hibáit, tragédiáit és bűneit. De akkor sem, ha nem tiszteli elődei eredményeit, sikereit és munkájának gyümölcseit. A jövőt tervezni ugyanis csak úgy lehet, ha kizárjuk azokat a kockázatokat, amelyek eredménytelenséget, indokolatlan sérelmet vagy más megmagyarázhatatlan eseményeket eredményeznek. Azt gondolom, hogy ez a kötet mindebben segítséget nyújt, egyben olyan tudást ad át nekünk, amelyet más forrásból nem tudnánk megszerezni.

A Szegedi Ítéltőábla 19. század végi és 20. század eleji története számos emberi sorshoz kötődik. A dolgozók, az ügyfelek, az ítéletekről értesülő közönség és szűkebb pátria egymással kényszerű kölcsönhatásban állt, melyben az egyes emberek élettörténete összességében a közösség történetét is megrajzolhatóvá teszi.

Kérem a Tisztelt Olvasót, hogy e művet fogja úgy a kezébe, mintha egy olyan értéket tartana magánál, amely sokkal többet rejt, mint amennyi a sorokból az első olvasatra látszik. Ez a kötet egy apró, de fontos mozaik abban a képben, amely tisztábbá teszi a látásunkat, az értelmünket és a terveinket. Ez a kép pedig a közös múltunk, amely nélkül nincs közös jövőnk.

S z e g e d, 2014. október 9. napján

Dr. Harangozó Attila
a Szegedi Ítéltőábla elnöke



BEVEZETÉS



Az ítélőtáblák 1890/91. évi decentralizációja már évtizedek óta tervezett reformja volt a dualizmuskori magyar kormányoknak. Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter 1889-ben meghirdetett programja előtt¹ azonban egyetlen szakminiszter sem vállalta e feladatot s annak következményeit, noha mindenki egyetértett abban, hogy a két ítélőtáblával (Budapesten² és Marosvásárhelyt) működő, 1868-ban a kiegyezés idejének megfelelően centralizált, Horvát Boldizsár nevével jegyzett konstrukció³ hosszabb távon nem elégítette ki a modern, európai szintű judikatúra – a szóbeliség és a közvetlenség – igényeit. Így Szilágyi nehéz feladat előtt állott: az 1867 és 1875 között létrehozott igazságszolgáltatási szervezetet kellett megbontania,⁴ miközben elő kellett azt készítenie a perjogi reformok befogadására. Sokat ígért a bemutató beszédében, és sokat várt tőle mind a kormányzat, mind a törvényhozás, akárcsak a társadalom. Kezdetben az ellenzék is támogatta programját, nem gördítve nagyobb akadályt az első törvények (1890: XXV. tc., 1890: XXIX. tc., 1891: XVII. tc.) elfogadása elé.⁵

A „reformáció” mindjárt a szervezeti kérdéseket érintette: úgy vélte a kormány, hogy az eljárásjogi törvények megalkotása előtt a bírósági, az ügyész-ségi és a büntetés végrehajtási szervezeten szükséges változtatásokat kell megtenni. Mások a szervezet átalakítását korainak tekintették. Valójában a munkálatok egymás mellett folytak: készültek az eljárási kódexek tervezetei is, amelyekből a Bünvádi perrendtartás hat évvel később ténylegesen létrejött (1896/97), a Polgári perrendtartásra azonban még egy évtizedet várni kellett (1911).⁶

Szilágyi a leglátványosabbal kezdte reformjait: a királyi ítélőtáblák szétesztásával. A királyi ítélőtáblák és főügyészségek szervezéséről szóló 1890: XXV. tc. megalkotásában s az új ítélőtáblák szabályozásában a legérzékenyebb pont a székhelyek megválasztása volt.⁷ Egyetlen magyar nagyváros sem szándékozott küzdelem nélkül hagyni a társadalmi felemelkedést sejtető ítélőtábla megszerzésének lehetőségét, így már a törvénytervezet megalkotásának időszakában aktív kampányba kezdtek. A kiválasztást a kormányzat megkísérelte objektivizálni lényeges feltételként határozva meg a pályázó városok gazdasági fejlettségét, regionális gravitációs jellegét és a magyar nemzeti érület kifejezését a nemzetiségek lakta vidékeken. Az eredményt – elsődlegesen nem pártpolitika alapján, hanem lokális érdekek szerint – bár kritizálták az országgyűlési vitában, a kormánytöbbség a miniszter által beterjesztett javaslatot fogadta el – kilenc új fellebbviteli fórumot hívva életre Pozsony, Kassa, Debrecen, Nagyvárad, Kolozsvár, Temesvár, Szeged, Pécs és Győr székhelyekkel.⁸



Szilágyi Dezső (1840–1901) portréja
(Vasárnapi Újság, 1901)



Horvát Boldizsár (1822–1898) portréja
(Vasárnapi Újság, 1866)

Szintén problémát vetett fel a két ítélőtábla bíráinak megfelelő elosztása. Nyilvánvaló volt, hogy számukra a költözés nehézséget okoz, mivel a többségük nem szándékolta elhagyni a fővárost vagy Marosvásárhelyt. Végül az egykori budapesti királyi táblai bírák egy részét megtartották a fővárosi ítélőtáblánál, míg a jelentősebb részüket vidékre irányították. Ekként a vidéki táblák bíráinak legjáva továbbra is a korábbi, már tapasztalt és gyakorlatot szerzett ítélőtáblai bírából került ki, s csak aránylag kevesebb törvényszéki és csupán néhány járásbíró nyert előrelépési lehetőséget az átszervezésben. Az új táblák vezetésével jobbra kúriai bírakat vagy a kiemelt hatáskörű törvényszékek vezetőit bízták meg.⁹ A szakmai bizalom megkívánta ugyanis, hogy magas fórumon érdemeket szerzett kiválóságokkal töltsék be az ítélőtáblai bírói helyeket, nem pedig a lokálpatriotizmus elvén.

Minden királyi ítélőtábla saját területén abban a hatáskörben járhatott el, melyet a törvények és rendeletek a már létező királyi táblákra ruháztak. Azon törvényszékekre nézve, melyek külön ügybíróssággal – kiemelt hatáskörrel – voltak ellátva (pl. bányá-, pénzügyi, sajtóesküdtzéki bíráskodás), az egész ügybíróssági területre annak az ítélőtáblának az illetékessége terjedt ki, amelynek kerületéhez az említett törvényszék tartozott. A minisztérium egyébként bármelyik járásbírósság akár egész területét, akár annak egy részét rendelettel más tábla kerületéhez tartozó törvényszék, avagy járásbírósság területéhez is csatolhatta (1890: XXV. tc. 3–4. §§). Noha esküdtzéki eljárásban nem bírtak semmilyen hatáskörrel, érdekesség, miszerint 1893 és 1900 között az ítélőtáblák mégis befolyásolták az említett sajtóesküdtbírósságokat

annyiban, hogy azokat a táblák székhelyén működő törvényszékek kebelében szervezték újjá – tehát Szegeden is.¹⁰

A királyi ítélőtábláknál az ítélőbírói személyzet elnökből, tanácselnökökből (I., II. osztályú) és bírákból (I., II. osztályú), a segédszemélyzet elnöki titkárból (I., II. osztályú), tanácsjegyzőkből és fordítóból állt azzal, hogy tanácsjegyzői szolgáltatara tapasztalatszerzés végett albírák is berendelhetők voltak. E berendelés maximum két évre szólhatott. Országosan kezdetben az ítélőtáblai bírák száma a 245-öt nem haladhatta meg. A pontos létszámról rendre igazságügy-miniszteri rendelet határozott. Egy ítélőtáblára átlagosan 21 bírót esett. Működött mellettük még igazgató, irodatiszt, írnok, számtanácsos, számtiszt, számadó és gyakornok is. Alelnököt Szegeden nem alkalmaztak. A bírósági jegyzői kinevezésnek feltétele volt, miszerint olyan kvalitásokkal bírjon a személy (albíró), hogy később – a szükséges gyakorlat megszerzését követően – törvényszéki bírónak legyen előléptethető (1890: XXV. tc. 5–7., 24. §§).

Végül az uralkodó kinevezett teljességgel 244 ítélőtáblai bírót (elnök, tanácselnök, ítélőbíró), éspedig: 8 kúriai bírót, 163 királyi táblai bírót, 56 törvényszéki bírót, 8 ügyvédet, 5 királyi ügyészt és 4 járásbíró.¹¹ A jogi professzió minden ágából kerültek ki bírák, még az ügyvédek közül is néhányan. Javadalmaikban fizetést, vidéken lakpénzt, Budapesten lakpénzt és helyi pótlékot húzhattak a kinevezettek. Az ún. fokozatos fizetéssel járó állások úgy voltak rendszeresítendőek, hogy azok teljes száma minden fokozatban egyenlő legyen.

A korábban fennálló budapesti és marosvásárhelyi királyi táblák és főügyészségek a működésüket 1891. május 4-én szüntették be, s az újak az önálló életüket május 5-én kezdték meg.¹² A vonatkozó rendelet mellé hamarosan megjelent az átmeneti s egyéb intézkedésekről szóló miniszteri rendelet is, amely a személyzeti és ügyátadásról szólt. Az átvevő táblák elnökeit miniszteri biztosnak jelölte meg, s feladatuk a korábban fennálló tábláktól érkezett iratok haladéktalan iktatása és rendeztetése volt. Rendelkezett a Budapestről és Marosvásárhelyről áthelyezett bírák április 18. utáni szabadságolásáról, az eskütételük idejéről, továbbá az első teljes ülés teendőiről, a sürgős ügyeknek az átmeneti időben (1891. március 1. – május 5.) történő elintézéséről, a jogfolytonosságról, egyes alapítványok kezeléséről és az irodaigazgatók ügykezelési feladatáról. A budapesti és a marosvásárhelyi ítélőtáblák 1891. július 5-től nyolcheti törvénykezési szünetet tartottak.¹³ Mivel a Curia mellett immár a tábláknál is működött jogegységi döntvények meghozatalához szükséges – tanulmányunkban később bemutatott – teljes ülés (1890: XXV. tc. 13. §), ezért annak jogállását önálló miniszteri rendelet részletezte.¹⁴



I. FEJEZET A SZERVEZÉS



1. § Szeged az ítélőtábláért

Szeged városa – talán a nagy áradás (1879) utáni rekonstrukcióknak is köszönhetően¹⁵ – könnyebb helyzetben állott, mint kelet- és dél-magyarországi vetélkedő társai: míg Debrecen, Kolozsvár s Arad missziót indított a fővárosba a királyi táblák hozzájuk való decentralizálása érdekében, addig Szeged szinte nyugalommal figyelte a történéseket a táblaszerzés biztos tudatában.

Az ítélőtábla felállítása mindazonáltal izgalommal töltötte el a helyi lapokat. A *Szegedi Napló* 1890. január 16-án beszámolt arról, hogy a törvényjavaslatot Szilágyi Dezső az igazságügyi budget tárgyalása után kívánja az országgyűlés asztalára helyezni.¹⁶ Másnap pedig már a székhelyek találgatásáról olvashattak a polgárok, amennyiben szóba került Budapest mellett *Szeged*, Pozsony, Kassa, Nagyvárad, Kolozsvár, Marosvásárhely, Temesvár, Pécs és Sopron vagy Szombathely(!).¹⁷

Néhány nap sem telt bele, s máris boldogan számolt be a sajtó arról, hogy „most már biztos reménnyel lehet beszélni a szegedi királyi tábláról, mert minden értesülés megegyezik abban, hogy a királyi táblai székhelyek közt a szegedi kétségtelenül ott van.”¹⁸ A város minden esetre valóban komolyan vette a hírforrásait: az ideiglenes elhelyezés megvitatása végett közgyűlést hívtak egybe január 22-re. A tervezet így szólt: „1. a város kötelezi magát gondoskodni arról, hogy a kir. tábla és a főügyészség a hozzá tartozó hivatalokkal az állam megterhelése nélkül ideiglenesen elhelyeztessenek”; valamint, hogy az átalakítási költségeket is Szeged viseli. „2. A város gondoskodik arról, hogy a hivatalos helyiségek az igazságügyi minisztérium által meghatározandó berendezéssel felszereltesse-nek. 3. A város kötelezi magát, hogy mihelyt a felállítandó főtörvényszék terve elkészült, legfőlegb 10 év alatt a végleges elhelyezésre az igazságügyminisztérium terve szerint épületet emel, és kész a kijelölendő építési tért ingyen a kincstár birtokába bocsátani.” Azt tervezték, hogy a tábla a polgári törvényszék és a színház épülete között emeltetne majd a Vörösmarty, a Deák Ferenc és a Wes-selényi utcák által határolt területen.¹⁹ A közgyűlés reverzálist állított ki, melyben „egyhangúlag, a legnagyobb készséggel szavazta meg a kir. tábla céljára kívánt helyiségek és felszerelés előállítását, amint azt Szilágyi igazságügyi miniszter kívánta.” A nyilatkozatot megküldték a belügyminiszternek is.²⁰

Szeged ezzel a nagyobb erőfeszítéseket be is fejezte, és a híreket hallgatva bizton várta a táblák körüli fővárosi fejleményeket. Mindazonáltal a reform mihamarabbi befejezésének szorgalmazása kételyekkel társult; „mert nagy dolog a hurcolkodás, amit decentralizációnak neveznek, s mellyel évek óta ijesztgetik azokat a szegény táblabírákat.”²¹ Abban egyetértett mindenki,

hogy a kormány elküldte a budapesti királyi táblának a selyemzsinórt, azonban kétségek merültek fel abban, vajon egy év múltán az új fórumok ténylegesen megkezdhetik-e működésüket.

A környező törvényszékek szintén megmozdultak. A nagykikindai királyi törvényszék máris jelezte, hogy a majdani szegedi táblához kívánna tartozni, mivel ebben a városban látja biztosítottnak a magyarosodás megvalósítását. Egyébként Felső-Torontál gazdaságilag ugyancsak Szegedhez konverzált. Először Makó is a város mellett érvelt, de később inkább Arad mellett törtélandzsát egy saját törvényszék reményében bizakodva.²²

A kormányzati egyeztetések szépen haladtak előre. A márciusi ankéton, amelyet a királyi táblák ügyében szerveztek, a táblák számát tizenkettőben állapították meg. Állítólag Nagyváradon nem akartak fórumot szervezni, miközben Sopron és Szombathely is elesett Győr javára. Mindennek némileg ellentmondott az, hogy a törvénytervezet első publikált szövegében, mely az *Ügyvédek Lapja* nyomán a *Szegedi Napló*ban is olvasható volt, már csak tíz székhelyről számoltak be a tételes ismertetés nélkül.²³

Végül április 17-én főcímben jelent meg, hogy Szegeden lesz ítélőtábla, mivel beterveztették a törvényjavaslatot az országgyűlés elé; később a törvényjavaslat szövegét is közzétették.²⁴ A város ünnepelt, csakúgy, mint a Budapesten kívüli tíz másik is: „helyzetüknél és közlekedési viszonyaiknál fogva egyenes kijelölt táblai székhelynek tartjuk Debreczent és Szegedet. Azért kétszeresen szükséges őket emelni s fejleszteni, mert az igazi, tiszta, s egyszersmind intelligens, kultúrképes magyarság gyűjtőpontjai.”²⁵ Dicsérték a minisztert is: „a beosztást egy Szilágyi Dezső készítette, vagyis a legélesebb disztiníváló erő, a legeminensebb igazság-érzék volt mellette, a keresztapa, a miniszter egyetlen város ellen vagy mellett sem elfogult, tehát nem zárkózik el a méltányossági tekintetek elől.”²⁶



Szeged város címere



Az új Országház 1904 körül

1891. január elején egy fővárosi magántávirat sejtetése szerint közölték a hírt: Bercelly Jenőt nevezik ki az ítélőtábla elnökévé. Korábban Pais Andor nevét emlegették, de őt végül Temesvárra helyezték. Ténylegesen egyik értesülés sem volt helytálló: a január 28-i híradások adták tudtúl, hogy Sélley Sándor kúriai bírósági elnök lesz a szegedi tábla elnöke.²⁷

A főtörvényszék elhelyezése Szegeden sem volt megoldható csupán egyetlen épületben. Rövid gondolkodás után két ingatlant jelöltek ki ideiglenes székhelyül: az egyik a kiskörút északi végén, a Tisza partján álló pénzügyi palota („finánca”) földszintje és második emelete, a másik pedig az Oskola utcai Hungária (korábban Wagner) Szálló²⁸ – a mai akadémiai bizottsági székház – épülete lett. Az átalakítással hamar végeztek: már január közepén „egészen” befejezték a szükséges munkákat, s csak a bútorozás volt hátra. Seifmann Mór bútorgyárosnak adták a megbízást a megfelelő tárgyak elkészítésére és szállítására, akinek 1891. április 15-ig kellett végeznie a berendezés fontosabb elemeivel, a legvégső időpontnak pedig május 1-jét jelölték meg. A helyiségek címtábláit a Steiner Ármin és Jenő budapesti ércgyáros cég vállalta; a táblácskákat öntött horganyból tervezték készíteni fehér alapon fekete festésű feliratokkal. Később Piffli Lajos temesvári horgany-díszműbádogos szintén jelentkezett a feladatra.²⁹



Az első szegedi Hungária Szálló



A pénzügyi palota főhomlokzata

A kisebb bútorokat és használati eszközöket viszont árlejtéssel szerezték be. Az ide vonatkozó kiadásokat háromezer forintban irányozták elő. Ezen „negyedrendű” bútorokra nézve január 28-án délelőtt tartottak versenytárgyalást Muskó Sándor királyi törvényszéki elnök, Zombory Antal tanácsnok, Huszka Lajos alszámvevő, valamint Ormódi Béla és Juhász György törvényhatósági bizottsági tagok részvételével. Csak két ajánlat érkezett: Váradi József és Ehring Sándor társvállalkozók 3078 ft s 30 kr-ral pályáztak, Seifmann Mór pedig kész volt 2 %-ot engedni az egységi árakból. A bizottság az utóbbi

ajánlatot terjesztette támogatólag a város tanácsa elé.³⁰Az első bírói kinevezések 1891. február 1-jén jelentek meg a helyi sajtóban. E szerint az uralkodó Despints Péter, Raics Milos, Piukovics Ödön, Frics Róbert, Zsigmondovics Mihály, Avarffy Károly, Skoff István, Káplány Géza, Szegheő Ingnác, Pickler Lipót, Retel Jenő és Vargha Imre budapesti ítélőtáblai bírakat, továbbá Buday János szabadkai, Hodossy Lajos pestvidéki és Klimkó Ede beregszászi törvényszéki bírakat nevezte ki Szegedre. Később a váltóügyek segítésére az országos felháborodás nyomán – ti. váltóbíráskodásban jártas személyt nem küldtek Szegedre – még Kormos Adolf ítélőtáblai bírót is ide szándékolták helyezni a székesfővárosból. A tanácselnökök Bernáth Géza és Gottl Ágoston budapesti táblai bírák lettek. A főügyési teendőket Lobmayer István újvidéki törvényszéki elnök láthatta el. Fogalmazókul Vaikó Pál és Fleischer Kornél nyertek megbízatást. A segédhivatali igazgatói állást Lőrinczy Ferenc budapesti főügyészégi irodatiszt tölthette be. Petrovits István fővárosi királyi táblai irodatisztet Szegedre is hason minőségben nevezték ki.³¹

Sélley Sándor és Lobmayer István időközben királyi biztosi kinevezést nyertek, akik közül az előbbi február 10. körül érkezett a városba megtekintendő „az utolsó szögig átalakított” pénzügyi palotát s a volt Hungáriát. A bútorzat is készült már; végül mindennemű asztalosmunkával a Seifmann-céget bízták meg – ahogy az várható volt. Az elnök az általa megvizsgált helyiségekről oda nyilatkozott, hogy azokban ideiglenesen „elég czélszerűen el lesz a tábla helyezhető”. Mindazonáltal jegyzőkönyvileg meghatározta a még szükséges változtatásokat: a leglényegesebb észrevétele a pénzügyi palotában berendezendő díszterem megnagyobbítására vonatkozott. Továbbá a két székelyet telefonnal kívánta összekötni. Ugyanakkor jelentős kifogásként megjegyezte, hogy a Hungária földszintjén egy sörcsarnok és vendéglő működött, s ezek kitelepítéséhez határozottan ragaszkodott.³²

A királyi tábla berendezését intéző bizottság (Zombory Antal, Muskó Sándor, Csonka Ferenc, Juhász György, Kulinyi Zsigmond, Leichtenberg Mór, Obláth Lipót, dr. Rósa Izsó, Huszka Lajos és Szegheő Gyula) március 10-én a kisebb használati tárgyak beszerzéséről tanácskozott. A még hátralévő átalakítások és minden beszerzések teljes értékét 7369 ft és 33 kr-ban állapították meg. Másfél héttel később a telefon és a villamos csengők ügyében döntöttek, s Kellner Mártont, a legolcsóbb ajánlattevőt bízták meg a munkával 500 ft és 25 kr ellenértékért. Az uralkodó arcképeit Vajda Zsigmond budapesti festőművésznél rendelték meg. Az utolsó berendezési cikket – mint az órákat és az irodaszereket – március 22-én vásárolták fel.³³

Sélley március 25-én és 26-án járt újból Szegeden: ismét megszemlélte a helyiségeket, miközben Seifmann Mór már 11 ezer forint értékű bútort elkészített, s a továbbiakat is ígérte határidőre. Az elnök hazautazását megelőzően levelet intézett Pálffy Ferenc polgármesterhez. Ebben kérte a jelzett átalakításokat és a berendezést befejezni, hogy a helyiségeket mielőbb átvehesse. Ennek nyomán a város vezetősége fel is szólította a festőket, hogy április 6-ig készüljenek el, Seifmann pedig, hogy a bútorokkal már április 10-ig legyen kész.³⁴ Közben a telefonhálózat tervei is elkészültek, de a Kereskedelmi Minisztériumba való felterjesztési kötelezettség miatt a megvalósításukkal még várni kellett.³⁵



SÉLLEY SÁNDOR.
(Nagyf.)

Sélley Sándor (1829–1906) portréja
(*Vasárnapi Újság*, 1891)



Szeles Elek (1838–1912) portréja
(*Szeged, A Város folyóirata*, 1998)

A segéd személyzet kiválasztása áprilisig váratott: végül az irodatiszti állásokra Kovácsy István kalocsai törvényszéki irodatisztet és Fried Mór kiskőrösi járásbírói írnokot nevezték ki.³⁶

Április 15-én érkezett meg Sélley elnök ismét, s a kész helyiségeket megtekintve úgy nyilatkozott: egy részük a legkényelmesebb, „más részét azonban csak a kényszerűség teszi elfogadhatóvá”. Összesen egyébként 21 bírói szobát alakítottak ki a Hungáriában – tizenkettőt az első, a többi a második emeleten –; oda helyezték a főügyész irodáit is. A változó méretű bírói szobák bútorzatát kemény fából készítették; íróasztal, pamlag, zsöllyék, üveges könyves szekrény, okmánysekreány és nyílt etázsér képezték egy-egy iroda belső tárgyait. A pénzügyi palota földszintjén a kezelő személyzetet szállásolták el, a második emeleten volt az elnöki iroda és hivatal, elsőrendű bútorokkal díszesen berendezve. Mellette helyezkedtek el a tanácselnökök szobái, valamint a négy tárgyalóterem. Addigra a telefonvezetékek is a helyükre kerültek. A kiadásokat az Újszeged-vedresházi Ármentesítő Társulat által a városnak fizetendő

70 ezer ft-ból még hiányzó 44 ezer ft terhére előlegezték meg, amely összeg eredendően az egyes töltések átvételének ellenértéke volt. Ezt később a kezelőalap részére megtérítették.³⁷

Az utolsó kinevezések árpilis 18-án váltak ismertté: az elnöki titkár Kanyó Lajos kúriai tanácsjegyző lett, további bírákkul kinevezték Nesztor János kolozsvári törvényszéki bírót, Széles Elek beregszászi ügyvédet, Huszka Ödön szegedi, Veress Károly szolnoki és Jovanovits István budapesti törvényszéki bírót, valamint Grecsák Károly ügyvédet s egyben verseczi országgyűlési képviselőt. Huszka Ödön helyére Steingassner Ákos törökbecsei járásbírótt helyezték a szegedi törvényszékre.³⁸

A szegedi törvényszéki és járásbírák egyébként először árpilis 19-én tették hivatalos tiszteletüket Sélleynél Muskó Sándor elnök vezetéseével. Az ügyészség tagjai pedig árpilis 23-án köszöntötték őt Schmidt Imre királyi ügyésszel az élükön.³⁹

A tényleges műszaki átadás-átvétel 1891. május 2-án zajlott; a berendezéseket – miként már említettük – Seifmann Mór vállalkozó tervezte és kivitelezte, amely beruházás 27 ezer ft-ba került. A pénzügyi palota nagytermében elhelyeztek egy hosszú, zöld asztalt, egy díszes elnöki karszéket és a király Vajda Zsigmond által festett életnagyságú portréját. Az elnök előfogadó s dolgozószobájáa a legdíszesebb ülőgarnitúrával, tükrökkel és szőnyegekkel láttatott el. Négy elegáns tanács-termet alakítottak ki egy-egy tanácskozó és előszobával. A tanácselnökök szobái és az ügyvédi váró is díszekben pompáztak, akárcsak Kanyó Lajos titkár irodájáa. A Hungáriában hasonlóképpen rendezték be a helyiségeket, ott is a zöld szín dominált. Az irodai fabútorokat Juhász György szegedi asztalosmester készítette.⁴⁰

„Szeged minden városnál jobban kielégítette a táblát” – hangzott a túlzó hírlapi értékelés, azonban az ideiglenesség jellegével is tisztában voltak; sajnálkozva tették hozzá: „természetesen nagy baj, hogy a helyiségek nem megfelelőek és hogy annak folytán a szép bútorok nem is jutnak kellően érvényre”.

„Valóságos küzdés volt a magyar városok között a kir. táblai székhelyekért, azonban egy percig sem volt kétséges, hogy az ítélőtáblák új székhelyeinek egyike Szeged lesz.” A *Szegedi Napló* így konstátálta a történeteket s máris hozzátette: „Szeged örömmel és büszkeséggel tekint azokra a fényes termekre, melyeket a tábla számára berendezett, mert ezzel is megbecsülni kívánta az intézményt, és ezzel is annak adott kifejezést, hogy ez a város a fejlődés minden alkalma után két kézzel nyúl, és Szeged jelentőségének, tekintélyének, súlyának emeléséért minden tőle telhető áldozathozatalra képes.”⁴¹ „A szegedi tábla megnyitási ünnepe tehát azt jelenti – folytatták –, hogy Szeged egy nagy jelentőségű intézmény

egész sorát nyeri az előkelő és magas intelligenciájú polgároknak, akik mától fogva osztályosai a város küzdelmének és sikerének. [...] Úgy fogunk kezét a tábla és a főügyész tagjaival, mint a város fényes hivatásának lelkes tényezőivel, akik e naptól kezdve velünk együtt itthon vannak Szegeden” – így a lelkesítő üdvözlés, melyben a táblát s annak nagy tudású bírát a szegedi lakosság részesítette. Csak azt tartották némiképp méltánytalannak, hogy az állam teljes egészében az érintett városokra ruházta a felállítási költségeket.⁴²

Május 3-án az ügyvédi kamara Rósa Izsó vezetésével tisztelgett a tábla elnökénél. Az eseményen részt vett még Lázár György helyettes elnök, valamint Wagner Gyula kamarai ügyész, Pálffy Sándor kamarai pénztáros, illetve Kalmár István, Nyilassy Pál, Reininger Jakab, Polgár Sándor és Szrenák János választmányi tag is.⁴³

2. § A szegedi ítélőtábla megalakulása

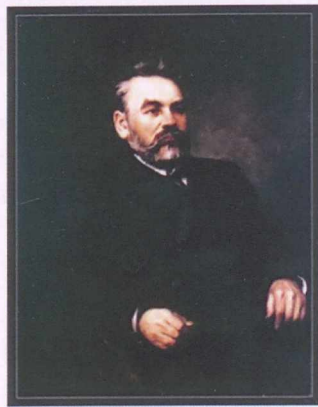
A megnyitó ünnepség előestéjén valósággal hozsannázott a *Szegedi Híradó*: „nagyon nehéz ugyan egy nagyobb emberi közösség, egy ország, egy város föllendülésének korszakait valamely fixírozott naphoz kötni, mindazonáltal számos ok van annak kivetésére, hogy az új Szeged önálló, külső tényezőktől független kifejlésének kezdődése egybe esik a szegedi kir. tábla működésének megnyíltával. [...] Egy, a magyar bírói kar kiváló büszkeségét képező elnök vezetése alatt, egy oly magas értelmiségű, társadalmi tekintélyű testület van itthon mától kezdve Szegeden. [...] Következik az érdekkapcsolat, mely mától kezdve hivatva van Szegednek vidéket, és pedig az Alföld fővárosához minden tekintetben méltó, megfelelő vidéket teremteni. [...] Bizonyos, hogy természeti fekvésénél, népességi, értelmi erejénél fogva Szeged van hivatva egyedül, hogy Budapest, a magyar Paris mellett Lyonná [értsd: „a második várossá”] váljék. Ámde alig elvitatható tény az, hogy a királyi ítélőtábla szegedi székhelyének indítja meg a város összegyűjtött erőinek új, önálló mozgalmát, a metropolis jellegnek természetes úton, nem ideiglenes lekopható mázként megszerzése iránt.”⁴⁴

1891. május 5-én, a megnyitó ülés napján fellobogózták a várost. Tisztelgés gyanánt felvonult a csaknem teljes városi magisztrátus. A kiskörúti épületből kocsisor indult a belvárosi plébánia templomba délelőtt 10 órakor, ahol a Veni Sancte tartott, melyet Rózsa Ferenc apátplébános celebrált. A menet élén Sélley Sándor táblai elnök és Lobmayer István főügyész haladt talpig díszmagyarban, tollas kalppal. Megjelent Kállay Albert főispán, Pálffy Ferenc polgármester és Rainer József főkapitány is. Az ügyvédi kart az akkor gyászoló Rósa Izsó helyett Lázár György (egyben tisztí főügyész és későbbi polgármester) vezette, őt Nyilassy Pál, Polgár

Sándor, Wagner Gyula, Szrenák János és Kalmár István ügyvédek követték. A közjegyzői kart Abaffy Aurél kamarai elnök képvisellete. Továbbá ott voltak még Zombory Antal tanácsos, Bérczy Antal árvaszéki ülnök, valamint Babarczy József, Fluck Ferenc, Reizner János és Babó Emil közéleti személyiségek is.⁴⁵



Pálffy Ferenc (1824–1907) portréja
(Burger Lajos festménye)



Reizner János (1847–1904) portréja
(Nyilasy Sándor festménye)

A mise után a tömeg a királyi tábla pénzügyi palotai épületébe vonult át, ahol a díszteremben még a felekezetek képviselői is ott „tolongtak”. Majd bevonultak a bírák – „egyik rokonszenvesebb alak, mint a másik” – Sélley Sándor elnökkel, valamint Bernáth Géza és Gottl Ágoston tanácselnökökkel. Az elnök rövid köszöntőt mondott, majd Vajkó Pál fogalmazót bízta meg a jegyzőkönyv vezetésével. Felolvasták a kinevezett bírák neveit s a táblákra vonatkozó jogszabályokat. Először Sélley tett esküt, majd az ő személye előtt Lobmayer, a tanácselnökök és a bírák együttesen, végül a főügyész-helyettes, Sárffy Guidó.

Ezt követően az elnök nagyhatású beszédet mondott: „az igazságszolgáltatás terén, vagyis a jogszolgáltatás szervezetében ez az első rendszeres alkotás, mely oda vezet, hogy a felső bírónak is közvetlenül kell hallania a sértett jog panaszát, és a közvetlen hallottakra kell alapítania határozatát, ezt követeli a helyes igazság.” Hangsúlyozta a feladat nagyságát és nehézségét, de hozzátette, hogy bízik munkatársai szakértelmében. Végül az ítéletábrát megalkultnak jelentette ki. (A beszéd szövege a *Mellékletben* olvasható.) Bernáth Géza tanácselnök így válaszolt: „tudjuk, hogy méltóságod egy nehéz föladatot oldott meg javunkra, midőn a szervezés munkájában közreműködve a felgyült munkaanyagot földolgozásra elrendezte és egyengette azon pályát, melyen vezetése alatt haladnunk kell. [...] Ezen testületbe a méltóságod személye iránti tiszteletet, ragaszkodást és bizalmat hozzuk be [...]”⁴⁶

Ezután Lobmayer István üdvözölte az elnököt, és felolvasták a város átiratát, melynek nyomán meghozta a tábla testülete az első határozatát is. „Azt hiszem – szövege az elnök –, Szeged város üdvözlő átiratára egyhangúlag azt határozza a szegedi kir. ítélőtábla, hogy a nemes város üdvözlő levele örvendetesen tudomásul vétetik, és jegyzőkönyvileg köszönet mondatik azon kitüntető szíves figyelemért, mellyel a kir. ítélőtáblát fogadta, és azon fáradozásért, mellyel a tábla ideiglenes szállásáról gondoskodott.”⁴⁷ Majd ezután a bírói kar tanácskozáásra vonult el, s a hivatalos megnyitó ünnepség véget ért.

Délután 2 órakor a Tisza Szálló nagytermében rendezett társas ebéden megjelent az egész tábla és a főügyészség, valamint a főispán, a polgármester, a helyettes polgármester (Szabados János), a főkapitány s a városi tanács további tagjai, Muskó Sándor törvényszéki elnök, a szegedi törvényszék és a járásbíróóság tagjai, Hatzinger Sándor börtönigazgató, az ügyvédi kar, illetve a közjegyzőség csaknem teljes létszámában, valamint Ivankovich János országgyűlési képviselő – és még sokan mások. Először Kállay Albert főispán mondott pohárköszöntőt, majd Pálffy Ferenc polgármester. „De mindeneket – hangoztatta az utóbbi – felülmúl az, midőn Szeged táblai városnak nyilvánított, még pedig hazai közvéleménynek, a sajtónak, a szakköröknek, a magyar igazságügyek regenerátora Szilágyi Dezső miniszternek és a törvényhozás bölcsességének egyértelmű egybehangzó megállapodása folytán.” Külön köszöntötte a bírakat mint Szeged új lakosait is.



Egykorú tudósítás az ítélőtábla „székfoglalásáról” és a Táblai értesítő

„Valósággal egy újabb honfoglalás művét látjuk mostanában végbemenni – mondta Reizner János –, amely foglalás művében a magyar államnak két hatalmas hódító fegyvere van, a magyar kultúra és a magyar jogszolgáltatás, törvény és igazság, melyről már a bölcsek is azt tanították, *justicia regnorum fundamentum*.” A kormányra, annak tagjaira és elnökére emelte poharát, melyre akkor – szavai szerint – egész Európa figyelt.⁴⁸

Ivánkovits Sándor ügyvéd egyenesen úgy fogalmazott: „Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter úr nagyméltósága, e szellemóriás nyitotta meg igazságügyünk felvirágzásának dicső korszakát és törhetetlen kitartással, szellemének erejével szétmorzsolta a reformok útját álló szirteket, és igazságügyünk hajóját a haladás sarkába[?] vezérlette.” Érthetően a minisztert élte sokáig.⁴⁹

A pohárköszöntőkre Sélley válaszolt, majd lakoma kezdődött, amely a késő esti órákban ért véget.⁵⁰ Aznap egyébként az ügyvédi kamara Lobmayer Istvánt s a főügyészséget külön is üdvözölte, ahol Lázár György alelnök mondott köszöntő beszédet.

Május 8-án a hivatalozgákat is kinevezték Rádai Vendel, Kis Sándor, Ökrös Mihály s Kis Mihály személyében.⁵¹ A szegedi tábla az ítélező tevékenységét 1891. május 12-én kezdte meg; a büntető tanács tárgyalt ekkor Sélley, Zsigmondovich Mihály, Szegheő Ignác, Nesztor János és Jovanovics István részvételével. A terheltek aznap jobbára nem voltak „szerencsések”; minden esetre a tanács rögtön 19 ügygel foglalkozott.⁵² Bőséggel akadt mit tenni, hiszen a fővárosi királyi táblától érkezett restancia 3016 ügydarab, ebből 2688 polgári és 328 büntető ügy volt. A később érkezőkkel az összes átvett hátalék 3063-ra emelkedett. Ehhez még számítottak legalább ezer ügydarabra a kerület 6 törvényszékétől és 29 járásbíróságától, amelyek április 1-eje óta nem terjesztettek fel apellátumokat Budapestre.⁵³

„Nagy intellektuális erőt nyert a város [a] tábla bíráiban – így a sajtó –, s a megnyitó első tárgyalás folyamányaként a szegedi tábla területébe vont vidékek jogi élete szoros kapcsolatba jövén a szegedi tábla által inaugurálandó iránnyal, Szeged az igazságszolgáltatás tekintetében egy nagy vidék központjává válik.” A *Szegedi Híradó* mindjárt új rovatot is indított „Táblai értesítő” címmel az ítéltáblai perek és jogelvi nyilatkozatok (döntvények) publikálására. A rovatvezető Cserő Ede ügyvéd lett.⁵⁴

3. § Minden kezdet nehéz...

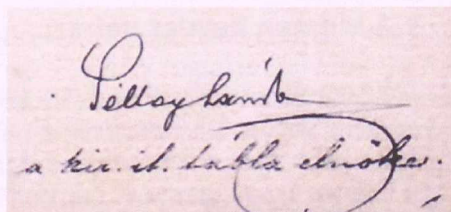
A szegedi királyi tábla „ítélő osztályai” a következőképp szerveződtek 1891-ben: egy büntető és két polgári tanácsot hoztak létre. Személyzetéhez tartozott az elnök, két tanácselnök (akkor a két polgári tanácsban) s a 21 ítélőtáblai bíró mellett egy elnöki titkár, hét tanácsjegyző, egy igazgató, három irodatiszt, nyolc írnok, egy ajtónálló, egy kapus, valamint hét szolga.⁵⁵ A tanácsbeosztás így alakult:

I. polgári tanács: elnök Bernáth Géza (v. budapesti ítélőtáblai bíró); bírák: Despints Péter (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Piukovics Ödön (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Retel Jenő (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Pichler Lipót (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Wargha Imre (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Buday János (v. szabadkai törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró), Huszka Ödön (v. szegedi törvényszéki bíró); kisegítő előadó: Grecsák Károly (v. budapesti ügyvéd); jegyző: Vaikó Pál és Rebák Ferenc;

II. polgári tanács: elnök Gottl Ágoston (v. budapesti ítélőtáblai bíró); bírák: Raics Milos (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Frits Róbert (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Avarfy Károly (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Skoff István (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Káplány Géza (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Hodossy Lajos (v. pestvidéki törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró), Klimkó Ede (beregszászi törvényszéki bíró, budapesti ítélőtáblai kisegítő bíró); kisegítő előadó: Veress Károly (v. szolnoki törvényszéki bíró); jegyző: Fleischer Kornél és Kecskeméthy Dániel;

Büntető tanács: elnök Sélley Sándor (v. kúriai bíró); bírák: Zsigmondovich Mihály (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Szegeő Ignác (v. budapesti ítélőtáblai bíró), Nesztor János (v. kolozsvári törvényszéki bíró), Szeles Elek (v. beregszászi ügyész), Veress Károly (v. szolnoki törvényszéki bíró), Jovanovics István (v. budapesti törvényszéki bíró) és Grecsák Károly (v. budapesti ügyvéd); jegyző: Batta János.⁵⁶

Sélley Sándor Abarán született Zemplén vármegyében 1829-ben. A jogász-pályát fogalmazóként Penkén kezdte 1856-ban, majd bírósági segéd volt Nagykanizsán, később Nagyváradon 1861-ig, amikor államügyészi helyettesnek nevezték ki ugyanott. 1862-ben Bihar vármegyében főszolgabíró, 1867-ben a fenyítő törvényszék helyettes elnöke lett 1871-ig, utána királyi ügyész a nagyvárad, illetve a budapesti királyi törvényszékeknél (1872–1880); például a híres Miletics-féle politikai pernek ő volt az ügyésze. 1881-ben a budapesti királyi tábla rendes, 1887-ben a Curia kisegítő, 1888-ban számfeletti s még ugyanabban az évben rendes bírója lett. Az első büntető tanácsban működött, sajtóüggyel is foglalkozott.⁵⁷



Sélley Sándor aláírása

Dr. Bernáth Géza a Szatmár vármegyei Kocsordon született 1845-ben. Pest város törvényszékénél előbb tollnokoskodott, 1869-től ugyanott tiszteletbeli aljegyző, majd rendes aljegyző lett. 1872-ben törvényszéki bírónak nevezték ki Budapesten, 1880-ban a budapesti egyetemen jogtudorrá avatták. 1880-tól a királyi ítélőtáblán pótbíró, 1885-től rendes bíró lett. Az V. polgári tanácsnak volt a vezetője.

Gottl Ágoston 1843-ban született Pozsony városában. 1867-ben már a pozsonyi törvényszéknél főjegyzőként és előadóként dolgozott, 1870-ben pedig tanácsosként szolgált. 1872-ben a nezsideri járásbíróshoz aljárásbíróvá, 1875-ben a magyaróvári királyi törvényszékhez bírónak nevezetett ki. 1876-ban Pozsonyba helyezték át. 1881-ben lett királyi táblai pótbíró, 1886-ban rendes bíró, majd 1890-ben a Curiához kiegészítő bíráló osztották be, ahol a VI. polgári tanácsnak volt a tagja.⁵⁸

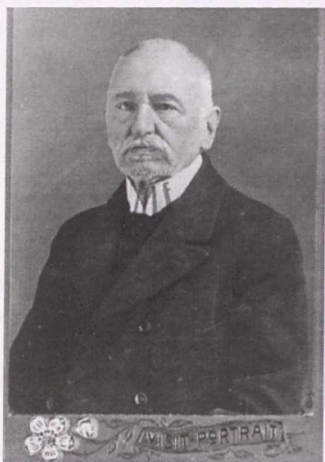
Valamennyiük szakmai életrajzát „dióhéjban” a *Szegedi Napló* az év május 10-i tárcája közölte, melyet *Ruszoly József* forráspublikációként utóbb szintén közzétett.⁵⁹

A szó teljes értelmében vett szaktanácsok kialakítását ekkor (s később ugyan-csak) láthatóan mellőzték; mindig voltak bírák, akiket mindkét ügyszakba beosztottak. Egyébként a szegedi bírói kinevezéseket érték más kritikák is. Például: noha a szegedi tábla területéről került ki a legtöbb váltó- és kereskedelmi ügy, a pesti váltótanács szakembereiből oda egyet sem neveztek ki, azonban Temesvárra, ahol állítólag a legkevesebb váltó- és kereskedelmi ügy keletkezett, mindjárt hármat is. A szegedi táblánál a miniszter nem tett mást, „mint kikereste a listából mindazokat, kiknek neve ‘ics’-cselel végződik, s azokat mind ide dirigálta” – írta opponáló túlzással az *Ügyvédek Lapja*,⁶⁰ bár igaz, hogy a személyi döntések kor olykor tekintetbe vették a konkrét nemzetiségi viszonyokat.

A szegedi királyi ítélőtábla elnöke nagy elszántsággal kezdte meg munkáját. Minden erejét az ügyhátralék megszüntetésére koncentrált, e végből

rendkívül magas teljesítményt és főként gyors munkát várt el bírától. Ennek azonban ára volt. Még fél év sem telt el a táblák működésének megkezdése óta, amikor egy fájdalmas hangvétellű levelet közölt szintén az *Ügyvédek Lapja* egy szegedi ítélőtáblai bírónak, Káplány Géza tollából.⁶¹ Ebben egy sajnálatos esetről számolt be, mely szerint őt Sélley Sándor elnök elfogadhatatlan hangnemben, mások jelenlétében megalázta munkáját rongynak és semminek minősítve. A reputációjában és bírói mivoltában sértett Káplány azt is megírta, hogy az elnöke egy ízben az egyes eljárások gyorsítása végett azt indítványozta: „polgári perekben is csupán az első bírósági ítélet olvastassék fel s az előadóhoz netalán intézendő kérdések után olvastassék fel az előadó tervezete”. Máskor arra „buzdította” munkatársát, „ne dolgozzon oly nagyon alaposan”. A szakma országos megütközéssel fogadta eme beszámolót, s a vezető lapok mind elítélték a történetet.⁶²

Az ügynek végül nem lett érdemi folytatása. A *Szegedi Napló* közölt ugyan egy kommentáló cikket egy „jogász” megjelölésű szerzőtől, de később – tudomásunk szerint – helyben sem tértek rá vissza. Az említett hozzászólás egyébként érdekes módon mindkét felet elmarasztalta: Sélleyt az alkalmazott vezetői módszer okán, Káplányt pedig azért, mert az ügyében mintegy a nyilvánosságot hívta fel bírálul, amely megrendítheti a bíróságokba vetett közbizalmat. A vezércikk anonim írója végkonklúziójában az igazságügyi kormányzatot hibáztatta a nem elegendő számú kinevezett bíró miatt, s mert a személyi hiányok pótlására – az angol gyakorlat-tól eltérően – az ügyvédi kar kiválóságait szinte alig vették igénybe.⁶³



Káplány Géza (1843–1927) portréja
(fénykép, Móra Ferenc Múzeum)



Bernáth Géza (1845–1932) portréja
(fénykép, Móra Ferenc Múzeum)

A kezdeti szkeptikusság ellenére az ítélőtáblai reform eredményessége valójában már néhány évvel a decentralizáció után mérhető volt. A kétkedő pozitivisták megnyugtatóására Szokolay István állította egybe évről évre az új királyi táblák ügyforgalmát egészen 1897-ig, igazolandó az előzetes várakozásokat.⁶⁴

A táblák összes ügybejövele 1891-ben 138.956 ügydarab volt, s ez 1892-re 147.287-re szaporodott. Az egykori budapesti és marosvásárhelyi egységes ítélőtábláktól „megörökölt” teljes ügyhátralék 28 és fél ezerre ment. 1892-ben viszont már a 23 ezret sem érte el, amely tény azt mutatta: a felgyülemlett hátralék negyedét egyetlen év alatt sikerült megszüntetni. Az ügybejövétel minden táblánál növekvő értéket mutatott, így Szegeden is magas volt 1892-ben: oda 17.240 ügy érkezett, az elintézendők száma pedig 22.064 lett. Ezt a beérkezési értéket közelítették a debreceni (13.745), a kassai (13.198), a temesvári (12.273) és a győri táblák (12.093) adatai, s az elintézendők száma is hasonlóképpen alakult. A legkisebb ügybejövételt 1892-ben Marosvásárhelyen és Pozsonyban regisztrálták.

Az átvett hátralék a vidéki táblák közül Szegeden volt a legnagyobb: 3063 darab, utána Kassa következett 2984 ügyhátralékkal, majd Pozsony 2009 darabbal. A debreceni táblánál 1902, a nagyváradinál 1819, Pécsen 1168 volt a restancia, a legkisebbet pedig az erdélyiek mutattak fel: Kolozsvárott 559-et és csupán 380-at Marosvásárhelyen.⁶⁵

Az 1893. évben e hátralékok az új tábláknál tetemesen mérséklődtek, a reform előtti 28.585 ügydarabról 19.484-re apadtak: például Debrecenben 1456-ra, Győrben 625-re, Kassán 2403-ra, Kolozsvárott 377-re, Pozsonyban 1320-ra, Marosvásárhelyt 192-re, Szegeden pedig 1039-re. Az összes bejövétel számértéke azonban 148.010-re emelkedett. Míg tehát a táblák ügyforgalma három év alatt majd 10 ezerrel szaporodott, hátralékuk 9 ezerrel kevesbedett. Ezért amíg 1891-ben országosan elintézendő volt 162.443 ügy, addig 1893-ban 170.739 – ebből Szegedre 20.842 jutott, de az év végére ugyanott 19.803-at fel is dolgoztak.⁶⁶

Az ügyhátralékok később tovább mérséklődtek, s 1894-ben országosan már „csak” 17.334-et számláltak;⁶⁷ a cikkíró az 1895. évet tanulmányozva pedig joggal lelkendezhetett, mivel az újjászervezés előtti harmincezerről 7417-re csökkent a mennyiségük. A hátralékkal együtt az aktuális ügyek száma országosan 140.101 volt, ebből ténylegesen 132.684-et intéztek el; Szegeden 14.678-ból 14.202-t.⁶⁸ A szegedi híradások szerint 1894 októberére az ottani ítélőtábla feldolgozta az összes, még 1891-ben Budapestről átvett restanciát.⁶⁹ Egyébként a budapesti ítélőtáblán túlmenően a legforgalmasabb évet a Millenniumkor ismét a szegedi zárta 13.528 elintézendő üggyel (hátralék 494 db.); a debreceni táblának 10.776-ot kellett feldolgoznia (hátralék 345 db.), a többi ügyforgalma nem érte el egyenként a tízezret.⁷⁰

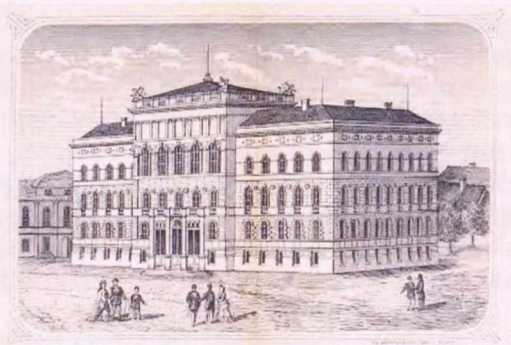
4. § A székhelyváltás ügye 1894-ben, avagy „ítélőtábla vs. Somogyi-könyvtár”

Miután az ítélőtábla elhelyezése eleve ideiglenes volt, a működése megkezdését követően hamar napirendre került a végleges igazságügyi palota kérdése is. A város az 1890-ben vállalt kötelezettségét úgy kívánta teljesíteni, hogy a szegedi főreáliskola és a Somogyi-könyvtár kiköltöztetésével a tábla céljaira felszabadítja a legkésőbb 1894. október 1-ejéig az állam tulajdonába bocsátja, illetve célszerűen átalakítva átadja a Dugonics téri, 1873-ban elkészült impozáns ingatlanát, egyúttal az oktatási intézmény s a könyvtár részére új „otthonról”, illetve az utóbbi vonatkozásában egy kultúrpalota felállításáról is gondoskodik. Mindezekről már 1892. május 25-én elvi döntés született a törvényhatósági közgyűlésben.⁷¹ Az igazságügy-miniszterrel folytatott tárgyalások csak 1893-ban vezettek eredményre; ez év június 28-án nyugtázta a közgyűlés, hogy a minisztérium elfogadta a város költségkímélőnek hitt ajánlatát,⁷² augusztus 23-án pedig a törvényhatósági bizottsági tagok jóváhagyták az így megkötött szerződés tartalmát, valamint a kiadásokra nyomban elkülönítettek – a város öt és félmillió forint államkölcsöne konverziója alkalmával a kezén meghagyott, az idő szerint 256.847 ft-os összegből – 45 ezer forintot.⁷³ Magát a tulajdonátruházó – voltaképp ajándékozási – szerződést a magyar állam képviselőjében Sélley Sándor, Szegedében Lázár György helyettes polgármester írta alá 1893. július 24-én. A kontraktust a minisztérium készítette elő.⁷⁴



SOMOGYI KÁROLY, 1811-1888

Somogyi Károly (1811-1888) portréja
(Somogyi Károly Megyei és Városi Könyvtár honlapja)



A Somogyi-könyvtár és a reálgimnázium

Az ítélőtábla a tervek szerint 1894. november 1-ején – a sommás polgári eljárásról szóló 1893. évi XVIII. tc. hatályba lépésének napján – kezdte volna meg a törvénykezést az új székhelyén. Az ehhez szükséges átalakításokat megszervezendő a városi mérnöki hivatal 1894 májusa közepére elkészítette a terveket

és versenytárgyalást hirdetett. Az előzetesen kalkulált összkiadás már 46 ezer ft volt, a munkálatokat júliusban kellett megkezdeni.⁷⁵

A versenytárgyalás négytípusú tevékenységet érintett: 1. asztalos, lakatos, mázoló és üveges munkák, 2. szobafestő munkák, 3. aszfaltozás, 4. kályhamunkák. Az elsőre 16.498, a másodikra 3216, az 58 darab cserépkályhára pedig 3875 ft-ot irányoztak elő. A június első napjaiban megtett ajánlatok nyomán június 4-én és 15-én a városi tanács jóváhagyta a szerződéseket: Benkóczy Pál és Ehring Sándor társas vállalkozók nyerték az első, 34 %-os engedményével Abranovits Károly a második, Landesberg Mór a harmadik, végül 21,5 %-os árengedménnyel Mayer Ferdinánd a negyedik kategóriába sorolt iparos munkákat.⁷⁶

A törvényhatósági bizottság 1894. június 27-i ülésén azonban nem várt probléma adódott. Pillich Kálmán és Kulinyi Zsigmond tagok interpellációt intéztek Szeged polgármesteréhez, mivel úgy vélték: veszélynek lenne kitéve a Somogyi-könyvtár, ha annak könyvállománya két éven át – előre láthatóan ennyi időre volt szükség a kultúrpalota átadásáig – ládába csomagolva állna a sörházlaktanyában, ami egyben kilencezer ft haszontalan kiadást eredményezne a városnak. Lázár György helyettes polgármester válaszában előadta, hogy a tanácsot is foglalkoztatta a kérdés, ezért már megkereste Sélley elnököt, hogy a városi könyvtárat két évig az eredeti helyén hagyassák, azonban az ítélőtábla elnöke ezt a kérést nem támogatta. Ezután a közgyűlés könyvtárügyi bizottsága⁷⁷ két alternatívát ajánlott a tanács figyelmébe: elsőként egy küldöttség menesztését személyesen Szilágyi Dezsőhöz, az igazságügy-miniszter nemleges válasza esetében pedig az egész könyvtár bedobozolását. A városi tanács egyik megoldást sem szorgalmazta. Azt hozta ezért javaslatba, hogy a könyvtárnak csak azon állományát kellene használaton kívül helyezni, amelyet az olvasók ritkábban forgatnak, a többi részét pedig ideiglenesen máshol bocsátani Szeged közönségének a rendelkezésére. A szóló hozzátette még, hogy az elraktározandó könyveket nem az említett helyre kívánták szállítani, hanem a piaristák egyik ingatlanába.⁷⁸

A választ az interpellálók nem fogadták el, majd Kulinyi hosszas beszédben fejtette ki a tanács felelősségét a kialakult bizonytalanság miatt, s indítványozta egy deputáció küldését az igazságügy-miniszterhez, miként a könyvtárügyi bizottság is javasolta. Ezt Lázár György tudomásul vette, de felhívta a közgyűlés figyelmét arra, hogy a kiköltöztetés szükségéről 1892 óta e testület is tudott, nem csak a tanács, ráadásul a Dugonics téri megoldással az ítélőtáblai palota várható mindennemű költségeit a felére, 200 ezer ft-ra lehetett mérsékelni; ezekre tekintettel nem találta szégyenletesnek a könyvtár esetleges „becsoma-

golását” sem, mivel általa a törvényhatóság eleget tenne a kötelezettségének, s megóvná a reá bízott kulturális közkinccset. A disputa végén a tényleges szavazás alkalmával a közgyűlés 74 szótöbbséggel nem fogadta el a tanács eredeti indítványát, azonban a házszabályokra hivatkozva számosan nem találták Kulinyiét sem tárgyalhatónak, mivel nem előzetesen jelentette be a tárgyszorozatba. Noha a közgyűlés többsége elvben támogatta a küldöttség szervezését, mégis olyan zűrzavar és felbolydulás keletkezett a határozathozatal *modus vivendi*-je körül, hogy végül az egész közgyűlést el kellett napolni.⁷⁹

Június 30-án Pálffy Ferenc polgármester és a főjegyző maga terjesztette a plénum elé a tanács indítványaként, miszerint a törvényhatóság küldöttséget menessen Budapestre „annak kieszközlése végett, hogy a Somogyi-könyvtár mostani helyén, a kir. ítélőtábla áttelepítése daczára is megmaradjon mindaddig, amíg a kultúrpalota elkészül.” A küldöttség vezetőjévé a polgármestert választották meg,⁸⁰ amely július 4-én kereste fel a minisztert s egyúttal Wekerle Sándor miniszterelnököt is; az utóbbit ünnepélyesen tájékoztatandó arról, hogy díszpolgárává fogadta Szeged.⁸¹

A Szilágyi Dezsővel való találkozás végkifejletében csalódást hozott. Az igazságügy-miniszternek nem volt tudomása a kialakult vitáról, ezért csak annyit mondhatott: nála az igazságügy érdekei voltak az elsődlegesek, de ha ezzel összhangban megoldható a kérdés, egy pillanatig sem fog késlekedni, hogy Szeged kérését teljesítse. A részletek felől Sélleynél kívánt érdeklődni. Ekkor mindezt úgy értékelte a helyi közvélemény, hogy a probléma elhárult, mivel az ítélőtábla elnöke bizonyára együttműködő lesz.⁸² Azonban nem így történt: a július 16-án kelt rövid, szigorúan hivatalos hangvétellű válaszában Szilágyi elutasította a város kérését. Az éppen nyugdíjba vonulni készülő Sélley Sándorral való konzultáció nyomán, a „magasabb igazságszolgáltatási érdekek” szem előtt tartásával, a miniszter ragaszkodott a város és a kormányzat között korábban létrejött szerződésben foglaltakhoz, benne a reáliskola s a könyvtár teljes ingatlanának átadásához, illetve kellő átalakításához, ekként az ítélőtábla és a főügyészség együtt való elhelyezéséhez – noha a szegediek szerint a királyi főügyészség átköltöztetésének elhalasztásával, ahogy azt a küldöttek az audiencián javaslatba hozták, mindkét oldal érdekei megóvhatók lettek volna.⁸³ Mindazonáltal a köznyugalmat felkavaró miniszteri rendelkezés vételével egy időben a kérdéses munkálatok elkezdődtek, ennek keretében a telegkönyvi átbevezéssel járó folyamat (tehermentesítés) is megindult.⁸⁴



Lázár György (1851–1915) portréja
(Nyilas Sándor festménye)



Szilágyi Dezső (1840–1901) portréja
(Budapesti Negyed, 2004)

A gyűjtemény jövője azonban nem volt megoldva. Július 20-án s 21-én a könyvtárügyi bizottság ülést tartott, hogy eldöljön: „mi legyen a sorsa a Sélley Sándor táblai elnök és Szilágyi Dezső igazságügy-miniszter csodálatos jóakaratából az utcára került Somogyi-könyvtárnak”? Az akkor nyolc taggal tanácskozó bizottságban mindenki mással hozakodott elő, ezért végül szavazniuk kellett. A kényszeredett helyzetben a könyvek dobozokba csomagolására és 1896-ig raktárba „temetésére” voksolt Csonka Ferenc, Kovács János, Lőw Immánuel, Obláth Lipót és maga a könyvtárigazgató, Reizner János is. Az ezt ellenzők: Lázár György, Kulinyi Zsigmond és Tóth Antal kisebbségbe kerültek.⁸⁵ Július 26-án azonban ismételten összeültek, mivel felmerült újabb alternatívaként Fodor István ügyvéd Kossuth (ma Sóhordó) utcai háza mint olyan, amelyben az egész könyvtár felállítható lenne. Miután Lázár Béla segédkönyvtárnok mérései alapján e megoldás megfelelően kivitelezhetőnek tűnt, s a tulajdonos is hajlandó volt bérbe adni a házát három évre 2000 ft éves díjért, a könyvtár működtetésére pedig a városi költségvetésben egyébként megvolt az előirányzat, illetve létezett rendkívüli pénzügyi alap is, ez a javaslat került a törvényhatósági bizottság elé. Az augusztus 2-i közgyűlés mindezt elfogadta, s a városi tanácson keresztül utasította az igazgatót, haladéktalanul kezdjék meg a költözködést.⁸⁶

Utólag nézve az egész polémiának talán nagyobb volt a füstje, mint a lángja. Ugyanis már szeptember végén megnyílt a Somogyi-könyvtár az ideiglenes helyén, a Kossuth utcában, ahol végül három, bár nem felhőtlen évet töltött el. Az új közművelődési palotába 1897-ben került át.⁸⁷

5. § Az új korszak hajnalán

1894. augusztus 15-én az államnak a szóban lévő ingatlanon ingyenesen szerzett tulajdonjogát bejegyezték a telekkönyvbe, melynek a forgalmi értéke hozzávetőleg 500 ezer ft volt. A berendezési tárgyakat szintén a város fizette, akárcsak a könyvtár átköltöztetésének költségeit – az utóbbit körülbelül 10 ezer ft-ért. Az ellenzéki hangvételű *Szegedi Napló* opponálta is az igazságügyi kormányzatot, mondván: Szeged a kiadásaiért cserébe semmi újat nem nyert, az állam viszont „félmilliós ajándékot” vett birtokba. Tulajdonképpen igazat írt, amikor így fogalmazott: „a magas igazságszolgáltatási érdek kedvéért egyetlen téglára sem költekezett a kormány, hanem mindenütt pazar fényvel berendezett palotákat követelt [meg] a törvényhatóságoktól, [s] a városokat adósságba sodorta”.⁸⁸



A szegedi királyi ítélőtábla palotája

A bíráló nem volt alaptalan. Az új ítélőtáblai székház átalakítása közben például a klasszicizáló homlokzatra egy négy méteres Justitia szobor került, bevezették a korszerű légszuszívítást a Budapesti Légszuszív- és Fűtésberendezési Rt. kivitelezésében, a csillárokat pedig egyenesen bronzal vagy arannyal kívánták bevonni.⁸⁹ Bár az adatok tudósításonként különböztek, tény, hogy az eredeti 45–46 ezer forintos átalakítási summák lényegesen magasabbra emelkedtek – hozzávetőleg 60 ezer ft-ra az impozáns ingatlan értékén és a költöztetés kiadásain felül. A számadás mindenesetre elgondol-

kodtató: szeptember 1-jéig – az 1891. évi áldozatvállalás mellett és az eddig említett összegeken túl – még 136 ezer ft-ot is elköltött a város a reáliskolának a Deák Ferenc utcába való áthelyezésére, amely kivitelezése egyébként nem felelt meg a szakmai kívánalmaknak, a nehezen készülő kultúrpalotára pedig legalább újabb 200 ezer ft-ot kellett fordítania.⁹⁰

Valójában a kiadások még tovább sokasodtak. A tábla székhelye előtti közteret körülkerítendő kőfaragó és vasmunkákra volt szükség, melyeket a Pálffy-testvérek cége készített el. A homlokzaton elhelyezni szándékolt aranyverésű márványtábla 225 ft-ba került. A pótlólag berendezendő szobák új bútortárára 2876 ft-ot igényelt Sélley a város kasszájából. „Kiapadhatatlan életereje van annak a hétfejű sárkánynak, amivel a kir. tábla berendezésénél a [törvény]hatóságnak meg kell küzdeni [...] a magyar igazságügy érdekeit képtelenség kielégíteni” – jegyezte meg felháborodottan a helyi sajtó.⁹¹ Fokozta a feszültséget, hogy a drága munkálatok késtek, mivel már októberben be szándékozott költözni az ítélőtábla és a főügyészség, azonban az utóbbinak szánt helyiségek szeptember végére nem voltak készen. Sélley a nemtetszését szóvá is tette, mire a városi mérnökség nem tudott egyebet tenni, mint napi 50 ft késedelmi „bírságot” (kötbért) követelni a kivitelező Ehring és Benkóczy cégtől. De szükségeltettek még függönyök is további 547 ft-ért, miközben a reáliskola új otthona szintén nem állt átvehető állapotban, noha a tanév elkezdődött.⁹²

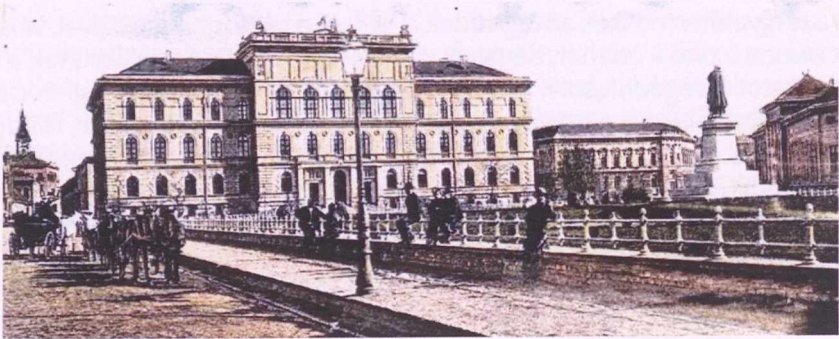
A főügyészség végül október elején kezdte az áthurcolkodást a Hungáriából, s a hónap végén az ítélőtábla hivatalai is költözködhettek a pénzügyi palotából.⁹³ Október 20-án azonban újabb nehézség vált ismertté: a lakatos, üveges, asztalos és mázoló vállalkozó még mindig nem fejezte be a munkát, az első emeleten pedig rossz volt a parkett, de a szállító vonakodott azt kijavítani. A tanács kénytelen volt közjegyzői szemlét igényelni, hogy a szerződésben kikötött bírságokat (kötbért) a város sikerrel érvényesíteni tudja.⁹⁴ Közben a szegedi királyi pénzügyigazgatóság magához kívánta váltani azon ingóságokat, amelyekkel a tábla termeit egykor berendezték, de melyeket az új székhelyen nem használtak fel.⁹⁵

Az első ítélőtáblai tanácsüléseket október 31-én tartották az átalakított, fényes palotában; a hódmezővásárhelyi szocialisták és Szántó Kovács János hírhedt büntető ügyében a megfellebbezett vádhatározatot is ott tárgyalták már november 20-án.⁹⁶

A tábla végső berendezését különösen gazdagnak, a termeket „szinte fejdelminek” jellemezte a sajtó. A földszinten rendezkedtek be a büntető taná-

csok a tárgyalótermekkel, az ügyvédek, a tanuk, a vádlottak szobáival, valamint az öt büntető bíró irodahelyiségeivel. Ugyancsak a földszintre kerültek a hivatali igazgatói, a segédhivatali, az iktatói, az irattári és a számvevőségi irodák. Az első emeleten székel az elnökség, illetve hét bíró munkaszobáját rendezték ott be, továbbá e szinten voltak a polgári tanácsok elnökeinek dolgozószobái is. A második emelet nyugati oldalán helyezkedett el a nagy díszterem, benne a király életnagyságú portréja, egy bírói emelvény, a védő s az ügyész asztalai, a háttérben pedig a közönség és a hírlapírók székei. A második szint déli részét a királyi főügyészség foglalta el. Megújult az előtér s a lépcsőház, csillogtak a csillárok, és a díszes kályhák is pompáztak. A város részéről egyébként Magyar Endre mérnök irányította a végül mindennel együtt – ideértve különösen az új reáliskolát és a könyvtár átköltöztetését – mintegy 400 ezer ft-ot felemészítő beruházást. A *Szegedi Napló* röviden csak oda konkludált: „a város fölötté bőkezű volt: ilyen palotában kevés bíróság lakik ebben a szegény országban.”⁹⁷ Egyébként a történet még mindig nem jutott nyugvópontra: november 9-én a városi mérnökség szőnyegekre és egy, a Fischer János és fiai cég által szállítandó másfél méter magas, márvány Justitia-szoborra igényelt 650–650 ft-ot (a tervzetnél lényegesen többet), decemberben pedig a 47 pontból álló s egyre csak növekvő jegyzékben megnevezett apróbb hibák korrigálására további 939, illetve némely kályhák átalakítása 558 ft-ot.⁹⁸

A végleges elhelyezéssel egy időben a szervezés korszakának emblemikus alakja, Sélley Sándor befejezte szegedi tevékenységét. A betegsége miatt októberben Budapesten tartózkodó elnököt távollétében a következő ítélőtáblai elnök, az addigi polgári tanácselnök Bernáth Géza helyettesítette.⁹⁹ Az előzetes hírek szerint nyugdíjba vonuló Sélley egyébként végül mégsem hagyta el az igazságszolgáltatást: a Curiára számfeletti tanácselnöknek nevezte ki az uralkodó november 2-án.¹⁰⁰ Az utóbbi hónapok kálváriája után – igaz, egészségi állapotára hivatkozva – csendes búcsúzást kívánt, amelyre november 10-én került sor Szegeden. A zártkörűnek mondható rendezvényen csupán a tábla bírái és alkalmazottai, valamint a főügyészség képviselői vettek részt. A díszülést Bernáth vezette, rajta kívül Lobmayer főügyész mondott hivatalosan beszédet. Az elnök búcsúbeszéde állítólag megható volt; őt a bírói kar részéről egyébként az a Káplány Géza magasztalta, akinek három évvel azelőtt a munkáját emlékezetesen „csak rongynak” minősítette. A királyi tábla immár volt elnöke szigorú intézményvezetőként vonult be a szegedi törvénykezés történetébe, ennek is következménye, hogy távozásáig a decentralizáció előtről megörökölt nagy restanciát sikerült feldolgozni, az ítélőtáblája „a leggyorsabb kezű bíróság” hírében állt az országban olyannyira, hogy az ügyvédek más táblák területéről is előszeretettel „terelték ide”[?] az ügyeiket.¹⁰¹



A Dugonics tér a Millennium éve körül

Sélley Sándor november 16-án tett hivatali esküt a Curián, ahol valóban tanácselnök bíró lett.¹⁰² A Tisza partján kifejtett munkásságát a pozitív értelemben vett szakmai fanatizmus, a rendkívüli teherbírás, az alaposság s egyfajta küldetéstudat jellemezte.¹⁰³ Ebben feltétlenül párhuzam vonható közte és Szilágyi Dezső között. Mindezek ellenére Szegeden sem a tábla új székhelyének általa kiharcolt, horribilis összegű átalakítása, sem az ő távozása nem járt nyilvános és ünnepélyes külsőségekkel, aminek oka a kialakult feszültség mellett az is lehetett, hogy a várost éppen e napokban kereste fel az emigrációból hazatérő Kossuth Ferenc, akit ovációval köszöntöttek.

6. § Az 1907. évi bírói kongresszus: az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület megalakulása Szegeden

A szegedi ítélőtábla végleges – valójában csak 1921-ig tartó – elhelyezésével a szervezés és a restanciák kora véget ért; következtek a csendesebb évek. Ugyan a bírák és az elnök személyében gyakran történtek változások előléptetések és áthelyezések keretében, mindezek a tábla egészére már nem gyakoroltak jelentősebb hatást a vizsgált időszakban. A végbement hatásköri, ügyviteli változásokról pedig tanulmányunk II. fejezetében szólnunk.

Mégis kiemelendők a világháború előtti évtizedből az 1907 őszen Szegeden megrendezett állami köztisztviselői, majd gyógyszerészi, végül bírói kongresszusok, amelyek a közjogi-politikai válság után s az újabb gazdasági kiegyezés alatt átmenetileg e városra irányították a figyelmet. A három országos rendezvény néhány hét különbséggel követte egymást szeptemberben és októberben – e helyt a bírák találkozásáról írunk röviden.

Az 1905–06. évi kormányzati és közjogi krízis többek között rávilágított a magyar bírói kar sebezhetőségére is különösen az előléptetési és a javadalmasági rendszert illetően egy esetleges jövőbeli, újabb abszolutizmus idején. A bírósági szervezet személyi intaktségának szavatolása újabb alkotmányos biztosítékokat igényelt – állította a bírák egy része.¹⁰⁴ Hogy állást foglalhassanak, 1907. október 19. és 21. között háromnapos nagygyűlést hívtak össze Szeged városába, melynek főbb tárgyait 1. az erkölcsi és anyagi bírói függetlenség teljes megvalósításához szükséges törvényhozási intézkedések megvitatása, 2. bennük különösen a bírák, ügyészek és a segédszemélyzet jövedelmi helyzetének „gyökeres” javítása, valamint 3. az érdekeik védelmében egy országos bírói egyesület megalakítása képezték. A részvétel önkéntes volt ugyan, de végül szinte minden törvényszék és ítélőtábla képviseltette magát.¹⁰⁵ „A darabont világban nyilvánvalóvá lett az, hogy egy törvénytelen kormányzás esetén a bírák és ügyészek kezében lévő hatalom éppen a bírák és ügyészeknek folytonos előléptetés utáni vágyakozása miatt a polgárok szabadságjogainak kárára irányítható, sőt a nemzet érdekeivel ellentétes irányban is kezelhető” – fogalmazta meg a kiinduló problémát Somlyódy István szegedi járásbíró, a szervezőbizottság elnöke.¹⁰⁶

A bírák erkölcsi függetlenségének veszélyét főként az 1891. évi XVII. tc. által az alkalmazhatósága vonatkozásában kiterjesztett (mintegy fegyelmi jellegű) rendbíróság és a hivatalos megintés intézménye, valamint a velük szembeni kevésbé hatékony jogorvoslat jelentette. A másik, az anyagi viszonyokkal kapcsolatban felmerült elégedetlenség pedig már 1891-ben is hosszú ideje vitás kérdésnek számított,¹⁰⁷ s azt a bírói és ügyészi szervezet újabb módosításáról szóló 1907. évi I. tc. sem orvosolta, mivel a személyi hatálya jobbra csak az ítélőtáblai és a curiai bírói címmel felruházott, de nem az ítélőtáblákon vagy a Curián működőkre vonatkozott.

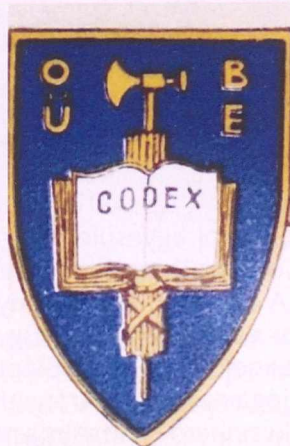
Maga a szegedi ítélőtábla Seyfried József elnökletével október 9-én tartott értekezletet a bírói mozgalom ügyében. Az összes bíró egyhangúan csatlakozott, s a nagygyűlés számára nem csupán erkölcsi támogatásukat biztosították, hanem abban küldötteikkel részt is kívántak venni. E bírákul Vén Andrást, Veres Károlyt, Buday Jánost és Molnár Elemért választották.¹⁰⁸

Az egyedülálló kongresszus előestéjén, október 19-én annak elnökévé az egykor a szegedi ítélőtáblán is szolgált Grecsák Károly curiai bírót, alelnökévé pedig a főszervezőt, Somlyódy Istvánt, továbbá társelnököknek Laky Kristóf szombathelyi törvényszéki elnököt és Vén András szegedi ítélőtáblai tanácselnököt, valamint bizottsági elnököknek Bary József nagyváradai törvényszéki elnököt, Varga Nagy István pécsi ítélőtáblai bírót és Haller Gábor kolozsvári

ítélőtáblai bírót tették meg. A jegyzők között két Szegedre kinevezett eljárásbíró (Csonka Elemér, Schwaiger József), egy királyi alügyész (Somogyi Szilveszter) s egy albíró (Wanie Rezső) neve is feltűnt.¹⁰⁹



Grecsák Károly (1854–1924) portréja
(MÉSZÁROS 1932.)



Országos Bírói és Ügyészi Egyesület

Az október 20-i érdemi tanácskozásokon először a *bírói egyesület megalapításának* kérdésében döntöttek a másfélszázan megjelentek: a vitát követően 102 szóval 48 ellenében támogatták a kezdeményezést. A szegediek közül Nagy Aladár törvényszéki bíró azonban ellene foglalt állást, mivel nem találta helyesnek, hogy éppen a mindenféle „szervezkedések” időszakában hozzák létre ezt az egyesületet – mint a „szervezkedési mozgalom” újabb eredményét. A többség ellenben másnap *de jure* is megalapította az Országos Bírói és Ügyészi Egyesületet. A székhelyéül Budapestet, a céljául pedig a bírák s az ügyészek érdekeinek előmozdítását jelölték meg. Az első alapszabály-tervezet elfogadása után – melyet még a rendezvényt megelőzően a nagyváradi és a szolnoki törvényszékek bírói kara fogalmazott, s 1908 folyamán, a véglegesítés előtt kétszer is átdolgoztak¹¹⁰ – az ideiglenes tisztikar ekként állt fel: az elnöke lett Grecsák Károly curiai bíró, társelnöke Bary József törvényszéki elnök és Andorffy Károly budapesti V. kerületi járásbíró; igazgatósági tagokul választották meg Varga Nagy István pécsi s Kepes L. Miklós nagyváradi ítélőtáblai bírákat, illetve Somlyódy István szegedi járásbíró és Balsay József szegedi törvényszéki bírót, pénztárnoknak pedig Révay Bódog budapesti VI. kerületi eljárásbíró.¹¹¹

Közben az *erkölcsi függetlenséggel* foglalkozó albizottságban az előadói teendőket az említett Balsay József látta el. Az olykor szenvedélyesnek is mondható vitában a kinevezések és az előléptetések kérdése, pontosabban: az

igazságügy-miniszter azokban való szerepe váltotta ki az első disputát, majd a fegyelmi jogkör és intézményei következtek, de a járás- és törvényszéki bírói állásokra való ún. kijelölési jogot (előzetes véleményalkotó feladatot) s a szakmai minősítést szintén hosszan tárgyalták. A különböző fórumokra ki-nevezett szegedi székhelyű bírák is aktívan vették ki részüket az ülésezésben (Nagy Aladár, Stengel Antal, Pazár Zoltán, Horváth István, Kovács László, Barnay Győző, Stocker Antal, Somlyódy István). A *javadalmazásról* tanácskozó harmadik albizottság pedig a munkáját a nagyszámú hozzászólás miatt az első nap folyamán be sem tudta fejezni. A kongresszus e kérdésekben szintén másnap, október 21-én fogadta el a záró határozmányait (a részleteket a terjedelmük miatt e helyt mellőzzük), valamint memorandumot fogalmazott Günther Antal igazságügy-miniszterhez.¹¹²

A részletes *memorandum* többek között nyolc főprobléma orvoslására figyelemztetett: 1. a királyi aljegyzői, albírói, alügyészi s az ítéltáblai elnöki titkári állások a jövőben megszüntetendők, és bírói állásokká alakítandók át, továbbá a bírósági segédszemélyzet ideiglenes és végleges joggyakornokokból vagy bírósági jegyzőkből volna szervezendő; 2. a járásbírák, a törvényszéki bírák s ügyészek előrelépése az elsőfokú bírói fizetés maximumáig automatikusan történjen; 3. a királyi ügyészek áthelyezése is csak fegyelmi úton legyen fogatosítható; 4. a kijelölési jogot a járásbírói s a törvényszéki bírói állásokra az illetékes törvényszék, illetve ítéltábla teljes tanácsulése (kollégiuma), az ítéltáblai bírói státusokra pedig a tábla teljes ülése nyílt szavazás útján gyakorolja; 5. a kötelező minősítés ellen egyfokú jogorvoslatnak legyen helye; 6. a vizsgálóbírákat a törvényszék összes bíráinak teljes tanácsulése rendelje ki s hívja vissza; 7. az 1896. évi Bünvádi perrendtartás bírókiküldésre vonatkozó 29. §-a a polgári ügyekre is megfelelően kiterjesztendő; 8. az 1871. évi fegyelmi törvény ismételt módosítása szükséges. Továbbá szintén szorgalmazta az emlékirat, hogy az igazságszolgáltatás személyi állományát a többi állami tisztviselőkéttől egyébként is elkülönített javadalmazási rendszerbe kellene helyezni.¹¹³

A nagygyűlés előkészítésekor mutatkozó fokozott szakmai érdeklődés, majd pedig az annak összességében higgadt, méltóságteljes menete kellő nyomással volt a kormányra, s amire a kongresszus résztvevői hazaértek, október 22-én Wekerle Sándor miniszterelnök a képviselőházban a költségvetési eljárás közepett máris konkrétumokat és elveket fogalmazott meg a bírói fizetési osztályok ideiglenes átalakításáról.¹¹⁴ Nem kifejezetten a Szegeden elfogadott határozatok eredménye volt mindez, hiszen a költségvetési javaslat már hamarabb elkészült, de jó példája annak, hogy a jogszolgáltatás anyagi megbecsülésének szükségességét olykor nyíltan hangsúlyozni kell. „Az igazságügyi tár-cánál előforduló adminisztratív reformok legnagyobb része, illetve a reformok

majdnem kizárólag odairányulnak, hogy a bírói személyzet és segédszemélyzet illetményeit javítsuk [... és] felhagyjanak avval a törekvéssel, hogy magasabb bírósághoz vágyódjanak magasabb illetmények miatt” – fogalmazott költségvetési expozéjában a miniszterelnök.¹¹⁵

A tényleges és tartós változtatást három hónappal később az 1908. évi VI. tc.-ben fogadta el az országgyűlés. Erről már valóban mondható, hogy benne a bírák az első számú céljukat, az illetményemelést s a fizetési rendszer átszervezését a szegedi mozgalmukkal érték el. A bírósági szolgálati jogviszony azonban más érdemeiben nem változott.¹¹⁶



Az ítélőtáblai palota főhomlokzata a 20. század elején



II. FEJEZET A SZERVEZET



1. § Az ítélőtábla területi illetékessége, hatásköre polgári, bünvádi és fegyelmi ügyekben

A szegedi ítélőtábla területi illetékessége a következő királyi bíróságokra terjedt ki 1890 és 1914 között: a nagybecskereki, a nagykikindai, a szabadkai, a szegedi, az újvidéki s a zombori törvényszékekre, továbbá a Módos, Nagybecskerek, Törökbecse; Billéd, Nagykikinda, Nagy-Szentmiklós, Török-Kanizsa, Zsombolya; Bácsalmás, Baja, Szabadka, Topolya, Zenta; Battonya, Csongrád, Hódmezővásárhely, Makó, Nagylak, Szeged, Szentes; Józseffalva, Óbecse, Palánka, Titel, Újvidék; valamint az Apatin, Hódság, Kula és Zombor városokban működő járásbíróságokra.¹¹⁷

Polgári ügyekben az ítélőtábla rendszerint felfolyamodás útján végérvényesen döntött. A járásbíróságok előtt kezdődött perekben harmad-, a királyi törvényszékek előtt indított perekben pedig másodfokon ítélt. E hatásköri megosztásról a vizsgált korszakban különösen a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. tc. (Prtr.) 1–3. §-a, valamint az 1871. évi XXXI. tc.,¹¹⁸ az 1877. évi XXII. tc.,¹¹⁹ az 1896. évi XXV. tc.,¹²⁰ illetve a kereskedelmi törvény¹²¹ és a sommás (polgári) eljárásról szóló 1893. évi XVIII. tc. 1. fejezete rendelkezett.

A Prtr. szerinti rendes fellebbvitel kétféle lehetett: fellebbezés és semmisségi panasz (az utóbbi elintézése 1907-ig egyáltalán nem tartozott az ítélőtáblák hatáskörébe). Fellebbezéssel az *ítélet* és a perrendtartás 294. §-ában megjelölt *végzések* ellen lehetett élni. A törvényszék mint másodbíróság ítélete elleni fellebbezésnek az ítélőtáblához (harmadfokú bírósághoz) – akár helybenhagyták, akár megváltoztatták az elsőfokú ítélet – mind a sommás, mind a rendes perekben helye volt. Az ilyen fellebbezésre nézve is úgy kellett eljárni, mint az elsőbírósági ítélet elleni fellebbezésnél. Ha azonban a másodbíróság részben érdemileg ítélt, részben pedig az első fokú bíróság előtt további eljárást rendelt el: a törvényszék által hozott másodfokú ítéletnek érdemleges része ellen csak azután lehetett jogorvoslattal élni az ítélőtáblához, ha az elsőbíróság az ügyben újabb ítéletet hozott, és az az elleni (ismételt) fellebbezés folytán már a másodbíróság is döntött. Az eljárást egyébként túlnyomóan még az írásbeliség jellemezte az 1894-től alkalmazott sommás perek kivételével.¹²²

A harmadfokú eljárást ugyanakkor nem lehetett a polgári per befejezésének szándékos késleltetésére felhasználni. Azon fél, aki két egyező ítélet ellen további fellebbezéssel élt, és azt a harmadbíróságként eljáró ítélőtábla is elutasította, s egyszersmind az utóbbi ügy találta, hogy a törvény világos értelmében vagy a bíró, avagy az ellenfél „bosszantása céljából”, tehát rosszhiszeműen akadályozta a per befejezését: mint konok perlekedő 10 ft-tól 300 ft-ig terjedő



s az ítélőtábla által a körülményekhez, illetve a „konokság mértékéhez” képest megállapított eljárási bírsággal volt sújtandó (Ptrt. 291–293. §§).

A polgári perekben rendes jogorvoslatnak a másodfokú bíróság *végzései* ellen korszakunkban már csupán a következő esetekben volt helye: 1. ha a másodbíróság az egész eljárást újabb vagy póteljárás elrendelése nélkül megsemmisítette; 2. ha a másodbíróság az eljárást felfüggesztette vagy megszüntette, avagy az első fokú bíróságnak a felfüggesztést (megszüntetés) elrendelő végzését helybenhagyta; 3. ha a másodbíróság a felfüggesztett eljárásnak újabb folyamatba tétele iránt a kérelmet elutasította, vagy az első fokú bíróságnak az ilyen elutasító végzését helybenhagyta; 4. ha a másodbíróság azon esetekben, amelyekben a rendes bírói illetőségtől eltérésnek nem volt helye, a nem illetékes bíróságot illetékesnek vagy az illetékes bíróságot illetéktelennek mondta ki. A másodfokú bíróság végzése ellen emelt felfolyamodásnak halasztó hatálya nem volt.¹²³

Az 1907. évi XVII. tc. rendelkezései az 1893. évi sommás eljárásról szóló törvényt – különösen a felülvizsgálati bíráskodási hatáskörrel szóló 186. §-át s a felfolyamodást szabályozó 214. §-át – olyképp módosították, hogy a „felülvizsgálati bíráskodást” azokban a perekben, amelyek tárgyának értéke járulékok nélkül a 2500 koronát meghaladta, a királyi Curia, minden más esetben a területileg illetékes ítélőtábla gyakorolta, valamint, hogy a fellebbezési (másodfokú) bíróság végzései ellen használt felfolyamodás felett, ha a kereset tárgyának értéke járulékok nélkül a 2500 koronát meghaladta, szintén a Curia, minden más esetben ugyanúgy az illetékes ítélőtábla határozott. Ellenben a törvényszékek hatáskörébe tartozó olyan vagyoni jogi perekben – ideértve a kereskedelmi s váltópereket is –, melyekben a per tárgyának értéke járulékok nélkül az 1000 koronát nem haladta túl, a másodfokú bíróság határozata ellen fellebbezhetnek a továbbiakban már nem volt helye.¹²⁴

Az 1911. évi Polgári perrendtartás hatályba lépése előtt az utolsó jelentősebb, eljárási szabályokat is módosító jogszabály, az 1912. évi VII. tc. csak annyiban érintette a táblák hatáskörét a magánjogi bíráskodásban, miszerint a telekkönyvek szerkesztésekor felmerülő birtokrendezési ügyekben eljáró bírót a jövőben az ítélőtábla elnöke rendelte ki. Albírókat ilyenként nem alkalmazhattak. A kirendelést az ítélőtábla elnöke bármikor visszavonhatta.¹²⁵

A szegedi ítélőtábla a *bűnvádi eljárásokban* ugyancsak fellebbezési fórumként működött: ha az első fokú eljárás a járásbírói bíróságon kezdődött, akkor ezúttal is harmad-, egyébként másodfokon döntött.¹²⁶ A harmadfokú ítéletei a *res iudicata* erejével bírtak. A királyi táblának olyan határozata ellen, mely a törvényszék

vád alá helyezést elrendelő vádtanácsi határozatát helybenhagyta, fellebbvitellel élni szintén nem lehetett; e kérdésben már másodfokon jogerősen ítélt.¹²⁷ A neves kodifikátor Csemegi Károly-féle „Sárgakönyv” alkalmazásának korában annak X. fejezete, illetve igazságügy-miniszteri rendeletek, valamint az országos szokásjog és a bírói gyakorlat rendezte az eljárási szabályokat.¹²⁸



Csemegi Károly (1826–1899) portréja
(Erdélyi Mór felvétele)



Balogh Jenő (1864–1953) portréja
(NÁNÁSI 2011.)

1900-tól, vagyis a Bünvádi perrendtartás (Bp.) hatályba léptétől kezdve a másodfokú jelleg dominált: a törvényszékek első fokú ítéletei ellen fellebbezésnek a táblákhoz volt helye. Azonban nem lehetett rendes jogorvoslat keretében fellebbezni 1. az esküdtbíróság ítélete ellen; 2. a törvényszék ítéletével szemben, ha a vádlottat egyedül olyan bűncselekményben mondta ki bűnösnek, illetőleg oly bűncselekmény vádja alól mentette fel, mely a járásbíróság vagy közigazgatási hatóság hatáskörébe volt utalva (kihágás); végül pedig 3. a törvényszék másodfokon hozott ítéletei ellen (Bp. 381. §). A szegedi tábla a fellebbvitellel hozzakerült ügyeket ülésen kívül vagy tanácsülésben, avagy főtárgyaláson intézte el.

Az előadó a tanácselnök hozzájárulásával ülésen kívül intézkedett, ha az iratoknak a kiegészítése vagy a királyi főügyészhez való áttétele, illetve a fellebbezésben előadottakra nézve felvilágosítás volt szükséges; ha a fellebbviteli főtárgyalás a vádlott megidézése, előállítása nélkül volt megtartandó, továbbá, ha egy új tanúnak vagy szakértőnek a fellebbviteli főtárgyalásra való megidézését rendelték el. Az ülésen kívül történt intézkedések ellen önálló felfolyamodásnak nem volt helye. Azokat az ügyeket, amelyeket ülésen kívül nem lehetett elintézni, vagy amelyeknek ülésen kívül való elintézéséhez a tanácselnök nem járult hozzá, az előadó tanácsülésre jelentette be (Bp. 397–

399. §§). A tanácsülés hatáskörébe tartozó feladatokat különösen a Bp. 400. és 401., valamint az azokat követő szakaszai tartalmazzák.

Az ítéletábla előtt főtárgyaláson vizsgálták felül mindazokat az ügyeket, melyek sem ülésen kívül nem voltak elintézhetőek, sem a tanácsülés hatáskörébe nem tartoztak (Bp. 407. §). Az ítéletábla büntetőtanácsának heti ülészakára a területileg illetékes szegedi ügyvédi kamara havonként előre, a szükséghez képest közzvédőt rendelt ki. A közzvédő megbízatása kiterjedt az ítéletáblának ugyanazon tanácsa előtt, a heti ülészakában tartandó valamennyi főtárgyalásra és az azoknál érdekelt mindegyik vádlottra, kivéve azt a terheltet, akinek külön védője volt. Ha a közzvédő arról győződött meg, hogy a vádlottakat vagy egy részüket érdekelletét, illetve egyéb kizáró ok miatt nem képviselhetette, köteles volt más közzvédő vagy külön védő kirendelése végett jelentést tenni annak az elnöknek, aki a főtárgyalást kitűzte (Bp. 411. §). A főtárgyaláson magának a vádlottnak a jelenléte akkor volt mellőzhető, ha az ítéletábla a fellebbviteli főtárgyaláson bizonyítást vett fel (Bp. 414., 402. §§).

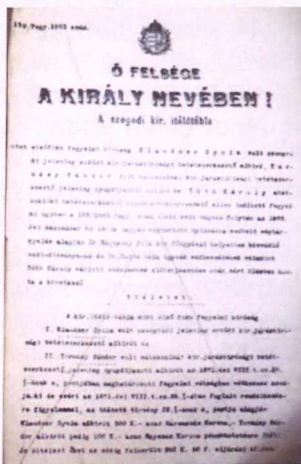
A fellebbviteli főtárgyalásra egyebekben a Bp. XVIII. fejezetének rendelkezéseit kellett alkalmazni a 418–424. §-okba foglalt eltérésekkel. A Curiához további jogorvoslatért semmisségi panaszt lehetett benyújtani az ítéletáblának az első fokon hozott határozatai – pervezető vagy érdemleges végzése – ellen (Bp. 333. és 418. §§), valamint a szegedi királyi táblának mint másodfokú bíróságnak az ítéleteivel szemben.

Az 1907. évi XVIII. tc. a büntető ügyekbeni semmisségi eljárásokba vonta be az ítéletáblákat. A törvényszékek másodfokú ítéletei elleni [Bp. 554. §., 556. § (3) bek.], továbbá az olyan első fokú ítéletek ellen igénybe vett semmisségi panaszokat, amelyekkel szemben a fellebbezést a perrendtartás kizárta [Bp. 381. § (2) bek. 2. pont], valamint a járásbíróságok által megállapított össz büntetésekkel szembeni felülvizsgálati kérelmeket onnantól már nem a Curia, hanem a táblák tárgyalták és intézték el.¹²⁹

Az előkészítő üléseket s a főtárgyalást rendszerint az ítéletábla székhelyén, esetünkben Szegeden kellett megtartani *minden pertípusban*. A büntető ügyben eljáró tanács a bizonyítást megkönnyítendő – a királyi főügyész meghallgatásával – elhatározhatta, hogy a főtárgyalást az ítéletábla kerületén belül fekvő azon helyen tartja meg, ahol a bizonyítás felvétele a legkisebb nehézséggel történhetett (Bp. 416. §). Bíró kiküldésére, megkeresésére polgári perben is sor kerülhetett. Rendszerint öttagú tanácsok ítélték a táblán, de 1913/14-ben büntető ügyekben már nem csak az öt-, hanem egy háromtagú tanács is eljárhat.¹³⁰

Az ítélőtáblák segéd- és kezelőszemélyzete azon királyi tábla *fegyelmi bíróságának* volt első fokon alárendelve, amelyen működött. A szegedi fegyelmi bíróság a királyi tábla öt rendes ítélő bírójából szerveződött. Elnöke az ítélőtáblai elnök, akadályoztatása esetén a kinevezési sorrend szerint utána következő tanácselnök volt. A királyi tábla bírái fölött – az elnökének kivételével –, továbbá a tábla mellett alkalmazott királyi ügyészek és ezek helyettesei felett a fegyelmi jogkört a Curia gyakorolta. A szegedi ítélőtábla elnöke – a Curia elnökével, alelnökével, bíráival, más ítélőtáblai elnökökkel s a korona-ügyésszel együtt – külön fegyelmi szerv alá tartozott.

A fegyelmi bíróságot (tanácsot) minden év elején sorshúzás útján újra meg kellett alakítani, ami a szegedi ítélőtábla teljes ülésében történt. A rendes tagokhoz – szintén sorsolással – ugyanannyi póttag is járult, akik az előbbieket akadályoztatásuk esetén az eredeti kisorsolásuk rendje szerint helyettesítették. A fegyelmi tanácsok jegyzőjét az elnök nevezte ki. Az ítélőtábla első fokú fegyelmi határozatai tekintetében másodfokon a Curia fegyelmi tanácsa járt el, de a tábla maga is ellátott másodfokú ítélkezést a törvényszékeken indult fegyelmi ügyekben.¹³¹ Az eddig feltárt, de még fel nem dolgozott levéltári források alapján a szegedi ítélőtábla fegyelmi tanácsának számos dolga akadt: a kerületébe kinevezett törvényszéki s járásbírák fegyelmi ügyeinek száma, úgy tűnik, aránylag magas volt.



Fegyelmi bírósági ítélet



Justitia szobor

Az ítélőtábla feladatát képezte továbbá a területileg releváns telekkönyvi vizsgák szervezése és kivétele,¹³² ugyanakkor a gyakorlati bírói vizsgálatot (a szakvizsgát) 1891-től csak a fővárosban lehetett teljesíteni.¹³³

2. § Az ítélőtáblai ügyviteli és közvetlen felügyeleti szabályok

A több tekintetben revízióra szoruló, 1874-ben kiadott bírói ügyviteli szabályok¹³⁴ helyett 1891. szeptember 15-én egy újat léptetett hatályba Szilágyi Dezső, melyet Imling Konrád fogalmazott.¹³⁵ A jogi háttérében részint az ítélőtáblák decentralizációja, részint a bírói szolgálati jogviszony módosításáról szóló 1891. évi XVII. tc. állt.¹³⁶

E rendelet normatív szabályokat tartalmazott többek között a hivatali állások betöltésére pályázat nélkül és pályázat alapján (I. cím, I. fejezet), valamint a bírák legfontosabb jogai s kötelességei tárgyában, az utóbbi körében például arról, hogy a bírának és a hivatalnokoknak állandóan a bíróságuk székhelyén kellett lakniuk, továbbá összeférhetetlenségi klauzulákat állapított meg; szólt a hivatalos órákról, a szolgálattételi kötelezettségről, valamint a felekkel való bánásmódról is. A járandóságok körében megemlítette a jutalom és a segélyezés lehetőségét, illetve a szabadságolás mikéntjét (I. cím, II. fejezet).¹³⁷

A hatáskorról szóló I. cím III. fejezete kimondta, hogy mindegyik királyi bíróság saját „főnökének” a vezetése alatt állt. Az őt megillető adminisztratív tevékenység kiterjedt az igazgatási teendők ellátására, az elnöki ügyek elintézésére és általában mindazon feladatokra, amelyek törvényben, az ügyviteli szabályokban s egyéb rendeletekben az ügykezelés egyes ágaira nézve a bíróság vezetőjének hatáskörébe voltak utalva (Büsz. 51–52. §§). Az ítélőtábla esetében a király által kinevezett elnököt kellett mindez alatt érteni.

A tanácsvezetőkről (elnökökről) akként rendelkezett az ügyviteli szabályzat, hogy az ítélőtábláknál a szükséghez képest olyan bírák rendelhetők ki a táblai elnök által e célra, akiket az ő felterjesztésére a tanácsvezetés jogával az igazságügy-miniszter felruházott (Büsz. 63. §). A rendelet foglalkozott a tanácsjegyzők, az aljegyzők, a joggyakornokok, továbbá az irodaigazgató, az irodatisztek, a telekkönyvvezetők és segéd-telekkönyvvezetők, valamint az írnokok s díjnokok hatáskörével, feladataival is (Büsz. 65–70. §§).

Az ítélőbírákat az elnök osztotta be az ún. szakosztályokba (polgári, büntető), illetve az eljáró tanácsokba. A szegedi ítélőtáblán az utóbbiakban többször is változás következett be. A megalakulás után 1892-től 1895-ig három polgári (I. közpolgári ügyek, II. úrbéri ügyek, III. váltó-, kereskedelmi és csődügyek) s egy büntető szaktanácssal működött, majd 1896 és 1899 között hasonlóképpen azon különbséggel, hogy az I. és a III. polgári tanács „helyet cserélt”, valamint 1895-től a mindenkor i. polgári szaktanács egyben ellátta a sommás peres eljárásokban

a felülvizsgálati teendőket is.¹³⁸ 1900-ban és 1901-ben csak két polgári tanács létezett: az I. számúhoz tartoztak a közpolgári ügyek, a váltó-, kereskedelmi és csődügyek, egyszersmind a sommás felülvizsgálati eljárások, a II. számúhoz pedig a közpolgári ügyeken túl az úrbéri és az 1896. évi XXV. tc. szerint fellebbezhető zsellérbirtok ügyek.¹³⁹ 1902-ben visszaállították a három elkülönült polgári szaktanácsot, és negyedikként megszervezték az önálló sommás felülvizsgálati tanácsot. Ez a rend 1912-ig élt azzal a módosítással, hogy 1905-től a III. polgári tanács látta el állandó jelleggel a telekkönyvi, a végrehajtási és a hagyatéki ügyekben való fellebbviteli ítélezést is.¹⁴⁰ 1913-ban s 1914-ben átmenetileg kettévált a büntető szakosztály a fellebbezési főtárgyalási, illetve a semmisségi panaszokat, az önálló fel-folyamodásokat és a jövedéki kihágási ügyeket elbíráló tanácsra.¹⁴¹ Létezett továbbá a táblán az öttagú – már említett – fegyelmi bíróság, egy *ad hoc* (a törvénykezési szünetben ügyeletet ellátó) szüneti tanács, valamint egy háromtagú telekkönyvi vizsgáló bizottság is. A bírák beosztását minden esztendőben az *Igazságügyi Közlöny* tette közzé rendszerint a tárgyévi első számában; ezek alapján készítettük el az archontológiájukat, mely tanulmányunk *Mellékletében* olvasható. Egy-egy bíró gyakran több tanácsban is részt vett.

Az ítélőtábla bírójává csak az volt kinevezhető, aki legalább öt évig bírói vagy királyi ügyészi hivatalt viselt; ugyanennyi ideig önálló ügyvédi avagy közjegyzői gyakorlatot folytatott; a jogtudományban mint egyetemi (jogakadémiai) nyilvános vagy magántanár működött; végül az Igazságügyi Minisztériumban, a Curián, valamely királyi táblánál, a kincstári jogügyek igazgatóságánál, illetve a közalapítványi ügyigazgatóságnál fogalmazási szakban szolgált (1891: XVII. tc. 22. §). Az ítélőtáblai bírák a következő eskümintát alkalmazva léptek hivatalba (Büsz. 25. §): „Én N. N. esküszöm az igaz és mindenható Istenre, hogy Ő császári és apostoli kir. Felségéhez, Első Ferenc József urunkhoz és királyunkhoz, Magyarországhoz és ennek alkotmányához bármi viszonyok közt hű maradok; a hivatali titkot megőrzöm, a törvényeket, törvényes szokásokat és rendeleteket megtartom, ezek szerint erőmhöz és tehetségemhez képest a hivatalomhoz tartozó minden ügyben az előttem perlekedőknek vagy hozzám folyamodóknak személyválogatás, érdekeltség és elfogultság nélkül, kérés, jutalmat, kedvezést és kedvkeresést, félelmet és gyűlöletet félre téve, részrehajlatlanul, lelkiismeretem és meggyőződéselem szerint igazságot szolgáltatok; tisztemben híven, pontosan és serényen eljárók. Isten engem úgy segítjen!”¹⁴²

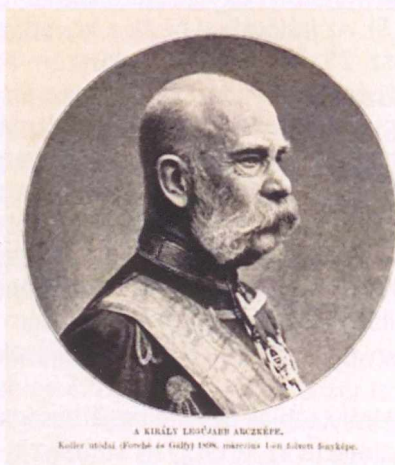
A királyi táblák ügyviteli sajátosságait – mint *lex specialist* – egy önálló fejezetben tartalmazta az itt tárgyalt szabályzat a rendes (a törvényszékekre megállapított) klauzulákhoz képest (Büsz. 330–373. §§). Az 1891. évi ügyviteli normákat 1892-ben röviden kiegészítették. A pótrrendelet foglalkozott a tanácsjegyzői szolgálatra az ítélőtáblához berendelhető bírákkal és albírákkal, valamint a szabadságotól, a

telekkönyvi hatósággal, a törvényszéki elnöki vizsgálattal, a fegyelmi pénzbüntetés nyilvántartásával és a rendbírság behajtásával is.¹⁴³ Mivel a Büsz. elsősorban a Ptrt.-hez igazodva készült, a büntető ügyvitel eltérő szabályairól 1892-ben és 1899-ben egy-egy önálló miniszteri rendelet jelent meg, amelyeket az ítéletáblák szintén alkalmaztak.¹⁴⁴ Ezek nyomán a bűnvádi ügyek kezelésénél különösen a következő „vezéreszme” volt követendő: „egyrészt a nagy jelentőség, mellyel a gyors és helyes büntető igazságszolgáltatás az államra nézve bír, másrészt a nagy felelősség, mellyel a honpolgárok legfontosabb jogai fölötti rendelkezés jár. Az előbbi a büntető ügyekben eljáró összes hatóságokat, elsősorban a bíróságokat a legnagyobb lelkiismeretességre, erélyre és buzgóságra, az utóbbi pedig arra kötelezi, hogy a büntető ügyekben érdekelt személyek szabadságát, becsületét, vagyoni és más jogait, a büntető törvények és eljárási szabályok által vont határok közt, lehetőleg kíméljék.”¹⁴⁵

Az 1891. évi bírói ügyviteli szabályok vegyes értékelést váltottak ki a jogászságból. A legfőbb kritika amiatt érte, amiről nem is tehetett: „akta-elintéző gépből az élő jog örévé kell tenni a bíróságokat és erre egyedüli eszköz a szóbeli per: ezt hangoztattuk mindig és hangoztatni vagyunk kénytelenek az írásbeli per alapján álló bírói ügyviteli szabályokkal szemben is” – fogalmazott a *Jogtudományi Közlöny* egyik anonim szerzője.¹⁴⁶ A legtöbben azonban a 153. §-át kifogásolták, amely lehetőséget adott az elnök számára a bírák mellékszabályi beosztására, ami a szegedi ítéletáblán sem volt ritka, továbbá azt, hogy meghagyta a kezelési statisztikák sokaságát, melyet egy bírónak naponta vezetnie kellett.¹⁴⁷



Szilágyi Dezső emlékműve



Ferenc József (1830–1916) portréja
(„Koller utódai” felvétele, 1898)

E statisztikai adatgyűjtés eredményét az évente vagy folyamatosan készített adatgyűjtő jegyzékekbe foglalták már akkoriban is. Külön jegyzéket vezettek például a rendszeresített személyzetről (elnök, tanácselnökök, bírák, elnöki titkár, tanácsjegyzői szolgálatra berendelt albírák, jegyzők, aljegyzők; fordító, segédhivatali főigazgató és igazgató, irodatisztek, írnokok, rendes díjnokok, ajtónálló, kapus, hivataloszolgák), a rendes szabadságon felül a hivataltól távol töltött napok számáról, minden bíró és a tábla teljes ügyforgalmáról (a beérkezett, az elintézt s az év végén még folyamatban lévő ügyekről összesen, illetve típusonként), valamint a bíránként nem részletezendő adatokról: a tanácsülési napok számáról, a törvényességi felügyeleti vizsgálatokról, valamint a teljes ülési jogegységi tanácskozásokról. E tételes kimutatásokat, továbbá a szegedi ítélőtábla kerületében működő törvényszékek és járásbíróóságok együttes kimutatásait a tárgyévet követő február 1-jéig az elnök terjesztette fel az Igazságügyi Minisztériumba, mely azokat – a feldolgozásuk után mint „közérdekű viszonyokat” – többek közt a központi statisztikai hivatal évkönyvében hozta nyilvánosságra.¹⁴⁸

A részben differenciált, a felsőbbíróságokra, a törvényszékekre, a járásbíróóságokra és a községi bíraskodásra külön-külön irányadó ügyviteli szabályok csak 1914-ben készültek el.¹⁴⁹ A Balogh Jenő-féle 43 szakaszra tagolt, a felsőbbíróságokra – a Curiára és az ítélőtáblákra – hatályos önálló igazságügyi miniszteri rendelet részletezte az ítélőtáblai elnök, a bírák, az elnöki titkár, a tanácsjegyzők s a kezelő személyzet (kezelő tisztviselő és díjnok) jogállását; szólt még a bírósági rendes és külön irodákról, az évente vezetett főlajstromról, a különböző iratokról s az iratmintákról, valamint az ügykiosztás (szignálás) rendjéről, az ügykönyvekről, a kiadmányokról, az ítélőtáblai irattárkezelés módjáról, majd pedig az ügyek elintézésének adminisztratív rendjéről: a sorrendről és a soronkívüliségről, illetve az ítélőtábla előtt eljáró közzédő díjazásáról.¹⁵⁰

Az 1891. évi ügyviteli rendelet a *közvetlen (belső) felügyelet* szabályait is taglalta.¹⁵¹ Az igazgatási jellegű felügyeleti teendők közé az 1891. évi XVII. tc. 4. §-ának rendelkezésein túl felvették a hivatalszemélyzet közötti egyetértés és a kölcsönös támogatás megteremtését, a hivatali fegyelem fenntartását, valamint a közszolgálat megkönnyítését és előmozdítását. Az ítélőtábla elnökének – a közvetlen felügyeleti hatáskörében – kötelessége volt a személyzet egyes tagjainak képzettségét és szakmai tevékenységét figyelemmel kísérni, s a tapasztalatait az előmenetel megállapításakor érvényesíteni (Büsz. 73. §). A felügyeleti jog gyakorlása keretében kért nyilatkozatokra való felhívás történhetett szóval és írásban is; azonban többen együttes nyilatkozatra csak írásban voltak felszólíthatók, és ők ugyanígy válaszolhattak. A konkrét periratok előterjesztését csak abban az esetben lehetett elrendelni, ha a fennforgó kérdés azok nélkül nem volt elintézhető (Büsz. 74–75. §§).

A felügyeleti jog gyakorlójához az eseti panaszok szintén szóban vagy írásban voltak beadandók. A szóval előterjesztetteket jegyzőkönyvbe kellett foglalni. A panaszt az illetékes felügyeleti szervén kívül a felsőbb (közvetett) felügyeleti hatóság – a táblák esetében a Curia – is elintézhette, ha a nagymérvűsége, súlyos beszámítása erélyesebb és messzebbható intézkedések megtételét követelte (Büsz. 76–78. §§).

A rendes (belső hivatali) felügyeleti vizsgálatot a bírósági elnökök időszakosan foganatosították. Azonban rendkívüli vizsgálatot is elrendelhetett az ítéltábla elnöke a törvényszékeken, ha erre a panaszok alapján szükség mutatkozott. A szóban lévő tevékenységet az adott bírósági elnök személyesen vagy kiküldöttje útján végezhetette; a vizsgálat alkalmával a tárgyalásoknál s az elintézendő ügyek előadásánál jelen lehetett, de a határozathozatalnál nem.¹⁵²

A közvetlen felügyeleti vizsgálat alapján a táblai elnök által a következő intézkedések voltak hozhatók: 1. elismerő nyilatkozat az ítéltábla irányába; 2. a hivatali személyzet szaporítása, helyiségek bővítése, felszerelések pótlása; 3. oktató figyelmeztetés az ügyek alaposabb, könnyebb vagy gyorsabb elintézésére; 4. figyelmeztetés az eljárási, ügyviteli hibákra; 5. az alkalmazottak szóbeli megintése csekélyebb rendetlenség, magaviselet vagy életmód miatt; 6. a bírósághoz általában intézett felhívás a közszolgálat pontosabb megtartása végett; 7. írásbeli hivatalos megintés;¹⁵³ 8. rendbíróság kiszabása a kezelőszemélyzet tagja ellen;¹⁵⁴ 9. a bírák és a bírósági hivatalnokok áthelyezése az együttalkalmazást kizáró rokonsági vagy sógorsági viszonytól fogva;¹⁵⁵ 10. az ítéltáblai bírák, a bírósági hivatalnokok és a szolgák nyugdíjazása, valamint az ez iránti eljárás folyamatba tétele;¹⁵⁶ 11. intézkedés rendes fegyelmi eljárás megindítása végett;¹⁵⁷ 12. a hivatalból való felfüggesztés;¹⁵⁸ és 13. hivatalos büntett vagy vétségi miatt büntetőeljárás kezdeményezése¹⁵⁹ (Büsz. 86. §).

A rendelet a bírákkal szembeni *rendbíróságot* is szabályozta. E szerint a tapasztalt jelentősebb rendetlenség, adminisztratív mulasztás vagy késedelem esetén rendbíróságot alkalmazhatott a *bíróság vezetőjének előterjesztésére a fellebbviteli bíróság* (pl. törvényszéki bírák esetében az ítéltábla elnöke). Ekkor felhívták az érintett bírót vagy bírósági hivatalnokot, hogy igazoló nyilatkozatát legkésőbb 15 nap alatt terjessze elő. Ha az igazolást az eljárás alá vont személy nem nyújtotta be, vagy az abban felhozottak nem voltak alaposak, az ítéltábla elnöke a rendbíróság alkalmazását indokolt határozatban mondta ki, mely ellen felfolyamodásnak volt helye a Curiához (Büsz. 98–102. §§). E szabályokat *mutatis mutandis* használni kellett az ítéltáblai bírák vonatkozásában is.

3. § A tábla elnökének közvetett felügyeleti tevékenysége és egyéb kiemelt jogkörei

A király mint legfelsőbb bíró törvénykezési főfelügyeleti jogának gyakorlásáról 1891 előtt a polgári kori jogszabályaink csak igen töredékesen rendelkeztek. Az 1871. évi VIII. tc. 5. §-a szólt róla annyiban, hogy e jogkör keretében az igazságügy-miniszter a bíróságok pontos és szabályszerű ügykezelése felett is őrködik, s a tapasztalt esetleges hiányok orvoslása felől gondoskodik. Így az igazságügy általános érdekében vagy egyes panaszok esetében a szükséges adatok felterjesztését rendelhette el, a visszaélések megvizsgálása és megtorlása iránt intézkedhetett, azonban bármely hivatali büntett vagy véttség megfenyítése csak a hivatkozott törvényben szabályozott fegyelmi úton és módon volt elvégezhető. 1891 előtt a két királyi tábla (Budapest, Marosvásárhely) által igyekeztek a magyar igazságügyi miniszterek e rendelkezéseket végrehajtani, azonban az akkori törvénykezési szervezet – a centralizáció s az eltúlzott ítélőtáblai méretek miatt – erre alkalmatlan volt.

A minőségi javulás lehetőségét a másodbírósági szervezet decentralizációja teremtette meg azért, hogy a táblák számát kettőről tizenegyre emelte. Ezután a részletes felügyeleti klauzulák is megalkothatók lettek: az 1891. évi XVII. tc. I. fejezete és a bírósági ügyviteli szabályok I. címének IV. fejezete rendelkezett e szabályokról.¹⁶⁰ A törvénycikk fenntartotta az igazságügy-miniszter addigi felügyeleti jogát, amelyet azonban kiterjesztett a királyi törvényszékeken és ügyészségeken, valamint a békebírákon túl az áru- és értéktőzsde, továbbá a termény- és gabonacsarnokok külön bíróságaira¹⁶¹ is. A miniszteri tevékenységet egyúttal *főfelügyeletnek* nevezte, amely azt volt hivatva kifejezni, hogy az ő jogkörébe beletartozott minden intézkedés akár közvetlen megtételének joga, mely a felügyelet köréből általában eredt.¹⁶² Ennek a szabálynak a felügyelet lépcsőzetes gyakorlása miatt volt jelentősége.



A Magyar Kir. Igazságügyminister címeres emblémája

A törvény 2. paragrafusa határozta meg ugyanis a bíróságokra vonatkozóan a *közvetett igazgatási-ügyviteli természetű felügyelet* gyakorlására jogosult személyek körét: ide tartozott 1. az ítélőtábla elnökének felügyelete a vezetése alatt álló ítélőtábla kerületében lévő minden királyi bíróságra, továbbá ugyanazon kerületben a békebírákra, a kisebb polgári peres ügyekben bírói hatósággal felruházott szolgabírákra, az áru- és értéktőzsde s a termény- és gabonacsarnokok külön bíróságaira; valamint 2. a törvényszék elnökének felügyelete a vezetése alatt álló törvényszék kerületébe tartozó járásbíróságokra,¹⁶³ békebírákra és a kisebb polgári peres ügyekben bírói hatósággal felruházott szolgabírákra.

A közvetett felügyelet gyakorlásának kérdésében tehát e jogszabály nem fórumokat, hanem személyeket jelölt meg: a felügyeleti jog orgánuma nem a fellebbviteli bíróság általában, hanem annak az elnöke volt. Az ítélőtáblák elnökei jogkörének ezen kiterjesztése jelentősen javított az ügyviteli felügyelet hatékonyságán, hiszen így nem egyetlen személynek vagy két táblának, hanem tizenegy elnöknek – köztük a szegedinek – terjedt ki a joga és kötelessége az igazságügyi hivatali igazgatás kellő ellenőrzésére.¹⁶⁴

A felsorolt felügyeleti szervek e hatáskörükben az igazságügy-miniszter vezetése és ellenőrzése alatt álltak, s az utasítása szerint jártak el. Ez azt jelentette, hogy a több kézbe osztott hatékonyabb felügyelet végül egyetlen helyen futott össze: az említett miniszteri főfelügyeletben. Az igazságügy-miniszter ezen funkciója itt nyert értelmet: a 19. században a törvénykezési felügyeleti jog is a kormányzat egyik része volt, amelyben a bíróságok elnökei mint egy-személyi felügyeleti hatóságok a felelős miniszter közegeiül, átvett hatáskörben működtek. Ez azonban nem akadályozta a „felsőbb” felügyeleti hatóságokat: a királyi táblai elnököket s a törvényszéki elnököket, hogy a felügyeleti joguk körében közvetlenül és önállóan is intézkedjenek. Hogy mi minősült felsőbb fórumnak, a konkrét eset döntötte el.¹⁶⁵

A közvetett felügyeleti jogot gyakorló szegedi ítélőtáblai elnöknek kötelessége volt különösen 1. őrködni az ügyvitel szabályszerűségére, az alkalmazottak hivatalos működésére és arra, hogy magaviseletük a hivatali állásuknak megfelelő legyen;¹⁶⁶ 2. megvizsgálni a szabálytalan vagy késedelmes ügyvitel miatt tett panaszokat; 3. intézkedni a tapasztalt rendetlenség, késedelem és visszaélés megszüntetése, valamint azoknak a megtorlása iránt. Ezek közül az első pont bizonyult a leglényegesebb feladatnak, hiszen az ügyvitel a törvénykezési ügymenet mellett az ügykezelési, az összes számviteli, gazdasági tevékenységet is jelentette, amelyeknek törvényeseknek, szabályszerűeknek, pontosaknak és gyorsaknak kellett lenniük.¹⁶⁷ Az elintézés minősége, illetve a mennyisége sem volt közömbös. A bírónak magaviseletével közbizalmat s megbecsülést kellett

keltenie – nem csupán a hivatalában, hanem azon kívül is. Maguk az ügyvitel miatti kifogások születhettek rendszerint a törvénytelen, a rendellenes vagy a késedelmes eljárás miatt. A 3. pont megtorlásra vonatkozó fordulata volt még különösen neuralgikus, hiszen az a bírói függetlenséget érintette. Itt a leglényegesebb garanciális jogszabály a már említett, a bírák s a bírósági alkalmazottak fegyelmi és anyagi felelősségre vonásáról szóló, de 1891-ben e tekintetben szigorított 1871. évi VIII. tc. volt.¹⁶⁸ A hierarchikus felügyelet részletszabályai kitértek az alkalmazottak személyes képességeinek megvizsgálására, ehhez az iratokba történő betekintésére s az adatok feldolgozására is.¹⁶⁹

Minden esetre a királyi táblai elnökök hamar éltek jogaik gyakorlásával: néhány hónap múlva már azt olvashatták az érdeklődők az *Ügyvédek Lapjában*, hogy „a legnagyobb eréllyel vizsgálják a felügyeletük alá tartozó bíróságokat, és többnyire személyesen és nem kiküldöttek által akarnak megismerni a kerületükben lévő bíróságoknak ügykezelésével”. Érdekesség, hogy a felügyeleti vizsgálat után vidéken több helyütt bankettet tartottak a bírák részére, amelyet a közvélemény élénken kifogásolt: „éppenséggel nem tartjuk a dekorummal összeférhetőnek, hogy ugyanaz az elnök az általa megvizsgált bírakkal fraternizáljon és inter pocula folytasson eszmecserét, mert megtörténhetik, hogy egy hét vagy egy hónap múlva dorgatoriumban kell részesítenie ugyanazt a bírót vagy jegyzőt, kivel a bankett alkalmával oly jól elmulatozott”.¹⁷⁰

A szegedi ítélőtábla elnökének is kiterjesztette a fentebb bemutatott hatáskörét az igazságügy-miniszter ama rendelete, melyben a törvényszékek irodaátalányából fedezett szükségletek engedélyezésének jogát szintén a királyi táblák elnökeihez telepítette. Ugyan az utalványozást a későbbiekben is a minisztérium végezte, de az összegek megállapításánál az illetékes táblai elnök javaslatát vette figyelembe. E szükségletek hat komponensből álltak: a nem rendszeresített díjnokok s a napidíjas szolgák illetményeiből, a tüzelőanyag és a világítási eszközök beszerzéséhez szükséges pénzeszközökből, az irodaszerek és a nyomtatványok költségeiből, valamint az „egyéb” működési feltételek biztosításából. Ez utóbbin különösen a bútorok, a szerelvények s a kályhák beszerzési, javítási költségeit és feladatait kellett érteni. A rendelet hatálya alá tartozó irodaátalányt érintően a törvényszéki elnökök közvetlenül az ítélőtábla elnökéhez tettek jelentést, aki a kérelem felett saját hatáskörben döntött, vagy a véleményének közlésével a minisztériumhoz terjesztette azt fel.¹⁷¹

Az ügykezelést kontrolláló hivatalos vizsgálatokról az ítélőtáblák elnökei a tételjes jegyzőkönyvek mellett 1897-től e célra rendszeresített *törzskönyveket* fektettek fel, amelyeket törvényszékenként a hozzájuk tartozó járásbíróságok dokumentumaival összefűzve a tárgyévét követő év januárjának végéig az igazságügyi

Minisztériumba küldtek föl. A törzskönyvi lapok rovatai részletesen tartalmazták az érintett bíróság működésének adatait a személyi állományra általában s az egyes bírákra nézve önállóan is, a perek és a nem peres eljárások típusonkénti statisztikáit s az éves ügyforgalom egyéb mérőszámait, különös tekintettel az ügyhátralékokra, továbbá az észlelt ügykezelési szabálytalanságokat és az azok megszüntetésére tett konkrét intézkedéseket, illetve az indokolt javaslatokat.¹⁷²

A rendetlenséget, mulasztást vagy késedelmet elkövetett bírót (bírószági alkalmazottat) a felettes felügyeleti szerv – adott esetben az ítélőtábla elnöke – akár *rendbírsággal* sújthatta az időszaki vizsgálat által feltárt bizonyítékok nyomán. A tapasztalt ügyviteli vagy eljárási rendetlenségről a fellebbviteli bíróság személyzetének és bíróinak a felügyeletet ellátó bírósági elnököt egyébként is értesítenie kellett. Az ítélőtábla elnöke *hivatalból* nem csupán a segéd- és kezelőszemélyzettel, de az ítélőbírákkal szemben is *alkalmazhatta a rendbírságot*. E bírság csak a súlyosabb s tisztán ügyviteli természetű esetekben volt alkalmazható. Nem számított szoros értelemben fegyelmi jellegű büntetésnek, mivel erkölcsi hatállyal nem bírt, és a kiszabásához rendes fegyelmi eljárásra sem volt szükség. A befolyásmentesség garantálása érdekében e bírságolást csakis a *felsőbb bíróságok végezheték az alsóbbak irányába*. A rendbírságot a minimum (1 ft) és a maximum (50 ft) összeg között akként állapították meg, hogy az, viszonyítva a rendetlenség súlyához s a terhelt járandóságához, arányos legyen. Ha a marasztaló határozatot az ítélőtábla elnöke hozta, egyfokú jogorvoslatnak volt helye a Curia elnökségéhez.¹⁷³ Egyéb szankciókként az 1891. évi ügyviteli szabályok már idézett 86. §-ában foglalt intézkedések szintén alkalmazhatók voltak.

Törzskönyvi mintatáblázat

Nóvum volt az itt tárgyalt jogszabályokban a bírósági vezetők *véleménynyilvánítási kötelezettsége* is. E szerint az igazságügy-miniszter kívánatára törvényhozási, törvénykezési s igazságügyi igazgatási szakkérdésekben kellett nyilatkozniuk, véleményt, adatokat, felvilágosítást nyújtaniuk. A Curia elnöke és az ítélőtáblák elnökei azonban felhívás nélkül is kötelesek voltak a törvényeknek az igazságszolgáltatás körében tapasztalt hiányaira vonatkozó adatokat összegyűjteni. Az indokolás szerint ez azért volt szükséges, mert az említett bíróságok rendelkeztek azzal a „képességgel”, amely a törvények helyes alkalmazásának ellenőrzéséhez kellett. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy az említett felméréseket héttagú kollégium előtt vitatták meg minden év elején.¹⁷⁴

Szintén az elnök feladatát képezte az ítélőtábla egész kerületében a díjas és a díjtalan *joggyakornokoknak* a törvényszékekhez, a járásbíróságokhoz vagy részben a királyi ügyészségekhez történő kinevezése, valamint az előkészítő szolgálatuk nyomon követése. Annak meghatározásánál, hogy a kinevezett melyik bíróságon tevékenykedjen, az volt irányadó, miszerint az egyes ügyszakok (polgári, bányai és úrbéri ügyek; telekkönyvi ügyszak; kereskedelmi, váltó- és csődügyek; büntető és pénzügyi kihágási ügyszak) valamennyiében kellő gyakorlati kiképzést nyerhessen. Ennél még lényegesebb volt a bírói képesítést szerzett *aljegyzőknek* az ítélőtáblára *tanácsjegyzőkként való beosztása*, ezzel szakmai felkészítésük a törvénykezési pályára. Az előkészítő szolgálat mindkét esetben legalább harminc hónapig tartott akként, hogy abból legalább egy év társas, nyolc hónap pedig egyes bíróságon teljék.¹⁷⁵

Az 1891. évi XVII. tc. új intézményként a Curiánál s az ítélőtábláknál meghonosította az *elnöki tanácsot*, amely a bírósági elnök részére véleményadó, esetleg határozó testületként működött. Mindez a számos adminisztratív feladat megkönnyítését szolgálta, amelyek érinthették a belső ügyvitelt, a tanácsbeosztást, a munkafelosztást, a házi ügyrendet vagy a gazdasági természetű kérdéseket. E speciális tanács legalább öt tagból állt; az ítélőtáblán a tanácselnökök mindig részt vettek benne. A kis létszámra való tekintettel a törvényszékeknél hasonló szervet nem létesítettek.¹⁷⁶

A szegedi tábla elnöksége 1904-től évente *hivatalos lapot* jelentetett meg a területén folytatott joggyakorlat egységesítése végett a földrajzi illetékességébe beosztott különböző bíróságok döntéseiből válogatva. Ebben a jelentősebbnek talált polgári, büntető s fegyelmi ügyek és határozatok regesztái voltak olvashatók hasonlatosan a mai elvi bírósági határozatok tárához.¹⁷⁷

A szegedi ítélőtábla elnökei 1891 és 1914 között a következő férfiak voltak: Sélley Sándor (1891–1894), Bernáth Géza (1895–1898), Csathó Ferenc (1900–

1902), Fabiny Ferenc (1903–1906), Seyfried József (1907–1908), Kray István (1910–1913) és Vén András (1914). 1899-ben és 1909-ben a tisztséget ideiglenesen nem töltötték be.¹⁷⁸

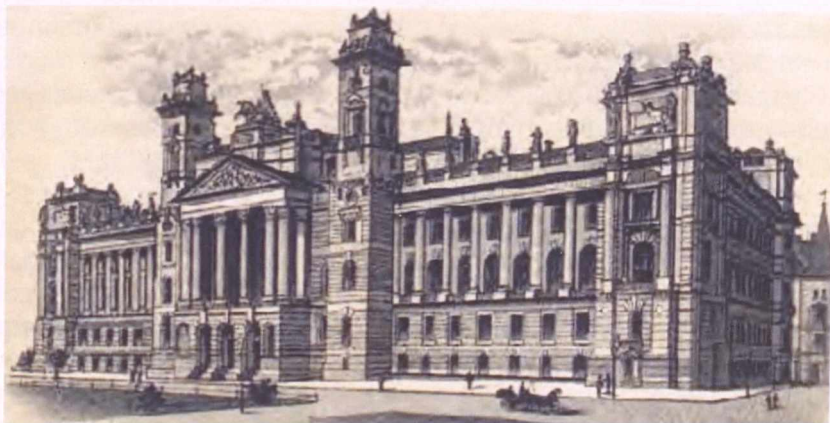
4. § A szegedi királyi törvényszék ügykezelésének vizsgálata a gyakorlatban

A szegedi ítélőtábla területén végzett közvetett felügyeleti-ellenőrzési tevékenységgel összefüggésben a levéltári források közül a törvényszéki elnökök által a járásbíróóságok felett teljesített ügyviteli ellenőrzések dokumentumai kerültek elő többféle kútfőből,¹⁷⁹ valamint a nevezett ítélőtábla elnökének a törvényszék(ek)et érintő témák szempontjából lényegesebb vizsgálatait – *in concreto* a szegedi királyi törvényszék vonatkozásában.¹⁸⁰ Az általában kétévente végzett adminisztratív betekintés megállapításait és a tett intézkedéseket az eljáró ítélőtáblai elnök – olykor az egyik tanácselnök – részletes jegyzőkönyvbe foglalta; ezek közül az 1912. november 6. és 14. között Vén András tanácselnök által megejtett időszakos vizsgálat dokumentációja s a már bemutatott 1891. évi bírói ügyviteli, valamint az azokat kiegészítő szabályok¹⁸¹ alapján tekintjük át az ellenőrző tevékenység vázlatát. A 28 oldal terjedelmű, 1912. december 4-én keltezett záró jegyzőkönyv szövegét a *Függelékben* közöljük.

Az időszakos felügyeleti vizsgálatkor az ítélőtáblai elnök (esetünkben az ő képviselője) a szegedi törvényszéknél személyesen megjelenve vette ellenőrzés alá a bíróság ügyvitelét részint kimutatások, szóbeli tájékoztatások, részint tételes iratbetekintés útján. A munkálat összesen negyvenkét konkrét tárgykörre irányult.

Az első főtémacör a törvényszék vezetése volt. Ennek keretében először a korábbi vizsgálatokkor feltárt hiányok, szabálytalanságok és restanciák orvoslását ellenőrizte, illetve a még fennálló okait tudakolta meg az eljáró. Ezt követte a törvényszék elhelyezésének, tárgyi felszereléseinek, az egyes irodák, szervezeti egységek helyiségeinek megtekintése, a hivatalos órák betartásának, a felek beadványai elfogadása, illetve az értesítések közlése rendjének s idejének kontrollja, továbbá a bírói letétek felsorolása, majd pedig az aktuális tanácsbeosztás, a tárgyalási s az ülésnapok elosztása cél- és szakszerűségének megítélése.¹⁸² A vizsgáló a bíróság számadásait, díjatalányait, a kiutalt előlegeket és a pénznaplót, valamint a személyi táblákat szintén tüzetesen átnézte (különösen a díjnokokra, a tolmácsokra, a szakértőkre, a kereskedelmi ülnökökre s a szabadságolási jegyzékekre vonatkozóan). A törvényszék elnökének hatáskörébe tartozó belső felügyelet köréből az ügykezelés és az ügyvitel egyes ágainak

ellenőrzését, nemkülönben a területén működő járásbíróóságok (külső) adminisztratív felügyeletének elvégzését is kiemelt figyelemmel tanulmányozta. A kiküldetési naplókat s a költségek megállapítását, az elnöki irodaigazgató által szabályszerűen kezelt elnökségi és az egyéb igazságügyi letéteket, azok naplóját, illetve a bűnjelek nyilvántartási könyveit ugyancsak behatóan ellenőrizte, a pénzüsségeket megszámolta.¹⁸³



A volt Igazságügyi Palota (ma Néprajzi Múzeum) Budapesten

Megállapítások szerepeltek a jegyzőkönyvben a cég hirdetési (közvetítési) díjak s a közjegyzői biztosítékok naplóinak vezetéséről, az irodai tárgyi szükségletek, nyomtatványok kezeléséről, a leltári naplókról, a bútorokról, a könyvtári és a kezelési könyvek szakleltáráról, ezek jegyzékeiről, továbbá a használt írógépekről is.¹⁸⁴ Kitért a hivatalos jelentés a községi kézbesítők táblázatos kimutatására, az évi ügyforgalmi mutatók adatgyűjtő jegyzékeire, a felsőbb bíróságoktól netán érkezett figyelmeztető határozatokra, a segédszemélyzet (beosztott joggyakornokok, jegyzők, aljegyzők) előkészítő szolgálatára s az érintettek jogi vizsgáira. Jelentős hangsúlyt helyezett a jegyzőkönyv összeállítója az *elnöki iroda* ügykezeléséről szerzett tapasztalatokra: a mutatókönyvre, a fegyelmi irattárra, a különféle naplók, kimutatások szerkesztésére. Egy csatolmány szerint 26 különböző jegyzéket vezettek ebben a szervezeti egységben.¹⁸⁵

A bíróság ügykezelése képezte a második nagyobb tárgykört. Idetartozott a polgári és a büntető *iktatóhivatalban* a posta-kiadókönyv, a kiosztott ügyek jegyzéke, az ügyforgalmi statisztikai adatsor áttanulmányozása, továbbá a *kiadóhivatalban* s a *központi kézbesítő hivatalban* végzett munka értékelése. A polgári és a büntető *irattár* vezetése: az irattározás módja, az ottani irományjegyzékek és sorkönyvek kitöltése, az ügyek iratanyagának iktatása, jelzéssel történő

ellátása, valamint a *pertár* részletes vizsgálata: a pertárnok tevékenységének, az általa vezetett perkönyv szakszerűségének ellenőrzése, az utóbbi alapján a konkrét percsomókra (beadványok, tárgyalási jegyzőkönyvek, határozatok, egyéb periratok) irányuló próbák eredménye, akárcsak a bírósági *jegyzői iroda* működése – mind lényegi részét adták a bemutatott inspekciónak.¹⁸⁶

A *telekkönyvi iktató*- és a *kiadóhivatal*, valamint a *telekkönyvi iroda* adminisztrációja, az ügydarabok elintézése, a betétek szerkesztése, nemkülönben az irodai telekkönyvvezetők, az oda beosztott egyes bírák és jegyzők munkálkodása, illetve a telekkönyvi nyilvánosság biztosítása, ennek keretében a megrendelt kivonatok elkészítése, továbbá a *telekkönyvi irattár* (sorkönyv, kézbesítési vevények, irományjegyzékek) önálló ellenőrzést igényeltek.¹⁸⁷

A jegyzőkönyv harmadik főrészében az ügyvitel sajátosságiról olvashatunk. A polgári ügyek előkészítését, ütemezését és befejezését érintő vizsgálódás mintavétel útján történt. A csődbiztosnál és a kereskedelmi cégjegyzék vezetőjénél szintén megfordult a vizsgálatot végző, aki betekintett a polgári tanácsok jegyzőkönyveibe, a sommás fellebbviteli tanács ügyirataiba, a vizsgálóbírák ügyvitelébe s irodai ügykezelésébe, végül a büntető tanácsok tevékenységének irataiba, különösen a főtárgyalási jegyzőkönyvekbe, a befejező határozatok szerkesztésének gyakorlatába, illetve az indokolatlan késedelmek s ügyhátralékok keletkezése fegyelmi jellegű megtorlásának dokumentumaiba. A figyelme kiterjedt még az összes bírói előadói könyvekre, valamint elkészítette és mellékletként a jegyzőkönyvhöz csatolta a törvényszék tárgyévi ügyforgalmi-tevékenységi kimutatását is. Az ellenőrzött bíróság elnöke az utolsó pontba foglalva tehette meg érdemi észrevételeit.¹⁸⁸

A vizsgálók tevékenységüket a jegyzőkönyvek tanulsága szerint nagy alaposággal végezték, ami kifejezetten magas felkészültséget igényelt tőlük, egyszersmind törekedtek a miniszteri rendeletekben írott belső működési normák következetes számonkérésére. Ekként a törvényességi felügyelet gyakorlása nem formális, hanem szigorú volt; például még a bírósági könyvtári könyvek katalogizálásának és polcozásának szabályait is betartatták. A szegedi ítélőtábla mindenkori elnökei az így felvett jegyzőkönyveket s azok szerelvényeit az Igazságügyi Minisztérium kijelölt osztályának továbbították feldolgozásra, mely a jelentéseket tudomásul vette, vagy a kiegészítésükre hívta fel az eljáró intézményi vezetőket.

5. § A területi jogegységesítés: az ítéltáblai teljes ülési döntvények

Az 1890. évi XXV. tc. 13. §-a az új ítéltáblákat – porosz (1836) és osztrák (1850) mintára¹⁸⁹ – bevonta a bírói gyakorlatot illető jogegységesítés munkájába is. Így a szegedi ítéltábla azokban az ügyekben, melyekben a törvények szerint *utolsó fokú bíróságként* járt el, a felmerült vitás elvi jelentőségű jogkérdéseket teljes ülésben (*Plenarsenat*) dönthette el. A teljes ülés közzétett *elvi döntvényét* az ítéltábla tanácsai mindaddig követni tartoztak, míg azt egy újabb teljes ülés meg nem változtatta. Az ítéltábla köteles volt e döntvényeit a többi királyi táblával is közölni, s azokat az igazságügy-miniszterhez, valamint a Curia elnökéhez fölterjeszteni. Ha ez utóbbi kettő bármelyike arról győződött meg, hogy a különböző ítéltáblák ellentétes elvi jelentőségű megállapodásokra jutottak: haladék nélkül intézkednie kellett, hogy a jogegység megóvása végett a felmerült kérdés a Curia megfelelő teljes ülése elé kerüljön, ugyanis a Curia teljes ülési megállapodását az ítéltáblák mindaddig követni tartoztak, amíg azt a legfelsőbb fórum meg nem változtatta. Bármelyik ítéltábla teljes ülése – a szavazatoknak legalább kétharmad részével hozott határozata alapján – a Curia teljes ülési megállapodásának megváltoztatása céljából indokolt felterjesztést tehetett, mely esetben a kérdést a Curia megfelelő teljes ülésének újból el kellett döntenie. Egyebekben a táblák teljes üléseinek részletes szabályait az igazságügyi miniszter rendelettel állapította meg.¹⁹⁰

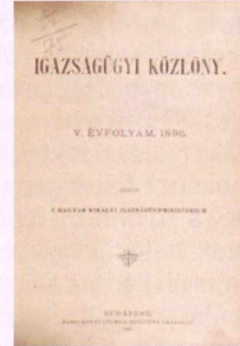
A jogegység megóvása érdekében a táblák teljes ülést tarthattak, ha a saját, valamint az Igazságügyi Minisztérium által szerkesztetett¹⁹¹ – és 1892-től az *Igazságügyi Közlönyben* is közzétett – határozattárakba már felvett elvi bírósági határozattól eltérően akartak egy ügyet eldönteni; ha két tanácsuk ugyanabban a határozattárba még fel nem vett jogkérdésben ellentétesen döntött, s a saját határozatát a tárba mindkettő felvételre kívánta; végül ha a más ítéltáblánál folytatott gyakorlattal ellenkezett az adott helyen követett judikatúra (Tür. 4. §).

A teljes ülések lehetnek polgári és büntető ügyszakúak, de elvben létezett vegyes ülés is. Mindegyik az összes, az adott táblához kinevezett bíró részvételével működött. A teljes ülések nem voltak nyilvánosak, azokat rendszerint az ítéltábla elnöke vezette, a határozatképességhez pedig az ítéltáblák kétharmadának jelenléte volt szükséges, egyébként szótöbbséggel döntöttek (Tür. 5–6. §§). Az elfogadott döntvény szövegezésére azután külön négytagú bizottságot szerveztek, amely megformálta az indokolást is. A határozattervezetet ezt követően az ismét összehívott teljes ülés elé terjesztették hitelesítés végett. A döntvény szerkezetileg a felmerült jogkérdést, a határozatul kimondott rendelkező részt, a tüzetes jogi indokolást, továbbá a meghozata-

lának és a hitelesítésének helyét, idejét, illetve a kiváltó alapügy(ek) iktatási számát tartalmazta. A döntvényeket a döntvénykönyvben tartották nyilván, megküldték azokat az ítéltábla kerületében lévő valamennyi bíróságnak és az adott tábla összes bírójának, valamint közzé tették őket a hivatalos *Igazságügyi Közlönyben* is (Tür. 7–10. §§).



A Magyar Kir. Curia 1899-ben



Címlap 1896-ból

A Curia teljes ülési döntvényei az ítéltáblai döntvényeket megváltoztathatták, illetve a tábla maga is *ex nunc* hatályon kívül helyezhette egy már közzétett döntését. Ilyenkor azonban kétharmados minősített többségi szavazásra volt szükség. A döntvényeknek a jogerős ítéletekre s végzésekre visszaható hatályuk nem volt, ám azokat a konkrét alapügyben visszamenőlegesen alkalmazni kellett.¹⁹² A más tábláktól a szegedi ítéltáblának megküldött döntvényeket nem csak közölni kellett az itteni bírakkal, de össze is kellett vetni azokat a szegedi táblai kerület joggyakorlatával (Tür.10–11. §§). Speciális esete volt a teljes üléseknek, amelyben egy curiai (országos) döntvény módosításának kezdeményezése tárgyában foglaltak állást az ítéltáblai bírák (Tür. 18–19. §§).

Megjegyezzük, hogy egy 1881. évi igazságügy-miniszteri rendelet,¹⁹³ amelynek hatályát e részben a most tárgyalt rendelet nem érintette, továbbra is lehetővé tette a tábláknak hasonló teljes ülések tartását olyan ügyekben, amelyekben azok nem végső fokon ítélték: „a kir. tábláknál felülvizsgálat alatt lévő (a bűnügyek kivételével a többi szakosztályba tartozó ügyek) vagy a bűnügyekben felmerülő vitás elvi kérdések eldöntése céljából” teljes ülési *elvi megállapodások* hozhatók, ám ezek „a hivatalos lapban közzé nem teendők”.

Miként látható, 1891-től a gyakorlati jogegységre törekvés két szinten valósult meg Magyarországon: az ítéltáblák territoriális és a Curia országos szintjén. E dualitás azonban a jogi praxisban csupán részben volt eredmé-

nyes, ezért 1912-ben a döntvényalkotás jogát az országgyűlés a királyi táblától megvonta, s kizárólag a Curiához telepítette.¹⁹⁴ Jól példázza mindezt a szegedi ítélőtábla is, amely a jogegységi teljes ülések keretében mindössze hét polgári és egy büntető döntvényt alkotott a következő tárgykörökben:

1. *számú polgári jogi döntvény* (1893): két egybehangzó, feltétlenül marasztaló ítélet alapján, tekintet nélkül a másodbíróság ítélete ellen beadott fellebbezésre, s tekintet nélkül a végrehajtás tárgyára, az 1881. évi LX. tc. 1. §-ának b) pontja értelmében a bírósági végrehajtás elrendelendő;¹⁹⁵

2. *számú polgári jogi döntvény* (1897): a kiküldött bírósági végrehajtót 1. abban az esetben, midőn egy napon különböző községekben teljesít végrehajtási cselekményt, az 1871. évi LI. tc. 25. §-ában meghatározott rapidíj csakis egyszer, megosztva illeti meg; 2. akkor, midőn egy napon a székhelyére visszatérés nélkül, egyikből a másik községbe menve, különböző községekben foganatosít végrehajtási cselekményt, a bírósági végrehajtót az 1875. évi IX. tc. 5. §-ában megjelölt díjszabályzatban megállapított fuvardíj megosztva illeti meg;¹⁹⁶

3. *számú polgári jogi döntvény* (1897): a végrehajtási eljárásban, ha a végrehajtási ügyben a királyi törvényszék van hivatva intézkedni s a törvényszék nem mint a végrehajtás foganatosítására megkeresett telekkönyvi hatóság jár el, a feleknek magukat ügyvéd által kell képviseltetniük;¹⁹⁷

4. *számú polgári jogi döntvény* (1904): ingatlanok bírói eladása esetében a vételár bírói felosztásánál a törvényhatósági útdadó az elárverezett ingatlan vételárára előnyös (előnyben részesített) tételként sorozandó, ha ugyanakkor az ingatlanok az egyenes állami adója alapján vetették ki;¹⁹⁸

5. *számú polgári jogi döntvény* (1905): a jelzálogos hitelező részéről kikötött olyan terhelési tilalom, mely alapján a jelzálog tárgyának tulajdonosa az ő beleegyezése nélkül az 1896. évi V. tc. alapján szőlőfelújítási kölcsönt nem vehet föl, a telekkönyvbe nem jegyezhető be;¹⁹⁹

6. *számú polgári jogi döntvény* (1906): örökösödési eljárásban a közjegyzőt az 1894. évi XVI. tc. 117. §-a szerint megillető díjátalány meghatározásánál a vonatkozó szabályok értelmében felvett és megállapított hagyatéki leltárba foglalt összes vagyonnak, illetve a törvény 61. §-a esetében az összes ingatlanoknak a leltári értéke veendő alapul;²⁰⁰

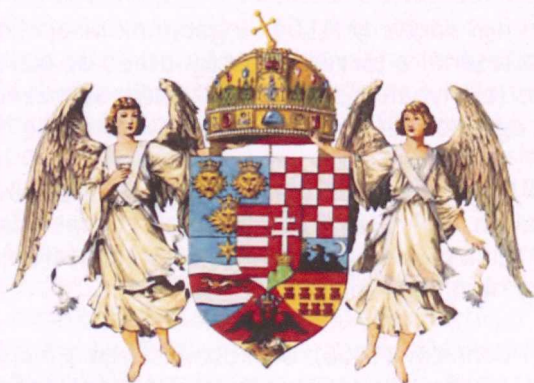
7. *számú polgári jogi döntvény* (1908): az üzleti tevékenység körében megkötött kereskedelmi ügylet nem teljesítéséből származtatott kártérítési keresetre az

a tény, hogy a felperes mint bejegyzett kereskedő kártérítési követelését kereskedelmi könyvébe bevezette, és a könyvkivonat alapján perel, megállapítja annak a bíróságnak az illetékességét, amelynek területén e könyvek vitetnek;²⁰¹

1. számú büntetőjogi döntvény (1903): ha a fellebbviteli főtárgyaláson a vádlott nem volt jelen, külön védője azonban jelen volt, és az ítéletábrának másodfokban hozott ítélete ellen, mellyel a vádlott elítéltetett, a fellebbviteli főtárgyaláson semmiségi panaszt jelentettek be, az iratok a Curiahoz nem közvetlenül terjesztendőek fel, hanem az ítéletábra ítéletének a vádlott előtt leendő kihirdetése végett a törvényszékhez küldendőek.²⁰²

E döntvények eredeti és teljes szövegei tanulmányunk *Mellékletében* olvashatók.

A jogegységet szolgálták még a határozattárakba felvett és az *Igazságügyi Közlönyben* évente összegyűjtött egyedi ítéletábrái határozatok is.²⁰³ Ezeket úgy szövegezték, „hogy szükség esetében a tényállást is magában foglalják, és hogy abból [azokból] az elvi kérdés eldöntése és az eldöntés okai világosan kitűnjenek”. A határozatot el kellett látni az ügy számával s az elvi kijelentést tartalmazó „fejessel” (*Kopf*), továbbá arab sorszámmal megjelölték rajta, miszerint az ítéletábrának hányadik elvi jelentőségű határozatáról volt szó. A tábla elnöke ügyelt arra, hogy e határozatok egymással és a Curia elvi határozataival s döntvényeivel tartalmilag összhangban álljanak.²⁰⁴



Magyarország dualizmuskori középcímere angyalokkal



UTÓSZÓ



Az ítélőtáblák s az egyéb magyarországi bíróságok szervezési és ítélkezési történetének jelentős része feltárára vár. Igaz mindez az egykori szegedi királyi ítélőtáblára is. A jelen munkával csak az első lépéseket tettük meg, az 1951-ig terjedő további részletek újabb levéltári és könyvtári kutatásokat igényelnek. Ezeket nehezítette és ezután is nehezíteni fogja az archivált dokumentumok helyenkénti hiánya, fragmentáltsága vagy jobb esetben rendezetlensége, mely utóbbi évekre szóló feladat elé állítja mindazokat, akik e szép témában hitelesen kívánnak publikálni. A kutatómunka eredményeinek feldolgozása nem nélkülözheti a jogtörténeti ismereteket sem annak érdekében, hogy a megszerkesztett és végül közreadott művek ne szenvedjenek a felületesség hibájában, illetve a történeti jogi szakkifejezések nyilvánvaló félreértelmezésében.

Az utóbbira érzékletes példa, miszerint napjainkban sajnálatosan a jogászság körében is elterjedté vált a „táblabíró” megnevezés, noha itt valójában „ítélőtáblai bíróról” vagy rövidebben: „táblai bíróról” van szó. A két kifejezés ugyanis nem szinonima, nem ugyanazt jelenti: a táblabírák az 1848 előtti vármegyei jogszolgáltatás részesei voltak a sedrián, nem pedig szakbírák a polgári kori vagy jelenkori fellebbviteli fórumokon.²⁰⁵ *Nota bene...*!



Magyarország igazságügyi térképe a királyi ítélőtáblák kerületeivel



MELLÉKLETEK



A szegedi ítélőtábla 1891 és 1914 közötti bírának archontológiája²⁰⁶

Büntető ügyszak:

- Bányai Miksa* (1903–1905)
Bíró Vilmos (1896–1914*, tanácselnök: 1914)
Bodolla Béla (1905)
Buday János (1909–1911, tanácselnök: 1909–1911)
Csizinszky Ágost (1914*)
Dalmay Pál (1898–1914*)
Deák Péter (1898–1904)
Draveczy Adorján (1896–1901, tanácselnök: 1896–1901)
Grecsák Károly (1891)
Jovanovics István (1891–1892)
Kanyó Lajos (1900–1901)
Káplány Géza (1903–1904)
Klimkó Ede (1903–1904)
Kovács Károly (1908–1911)
Móga Ödön (1896–1900, 1902–1913)
Molnár Elemér (1899–1914*)
Nesztor János (1891–1902)
Orosz Pál (1910–1914*)
Perjéssy Mihály (1909–1913, tanácselnök: 1913)
Pichler Lipót (1892)
Polgár Sándor (1907–1908)
Rácz Gyula (1895–1908)
Raskó István (1908–1911)
Ringhofer Lajos (1912–1914*, tanácselnök: 1912–1914*)
Salánky József (1914*)
Sélley Sándor (1891, tanácselnök: 1891)
Sey Andor (1894, tanácselnök: 1894)
Szabó Géza [Náray-Szabó Géza] (1903–1906)
Szegheő Ignác (1891–1897)
Szeles Elek (1891–1907)
Szerdahelyi Sándor (1909)
Vaikó Pál (1900–1902)
Varasdy Károly (1893–1897)
Vén András (1902–1907, tanácselnök: 1902–1907)
Veress Károly (1891, 1895)
Weér György (1908, tanácselnök: 1908)
Zsigmondovics Mihály (1891–1895)

Polgári ügyszak:

- Agustich Antal (1894–1895)
Apor Lipót (1914*)
Avarfy Károly (1891–1894)
Balsay József (1914*)
Bányai Miksa (1900–1905)
Batta János (1908–1914*)
Bernáth Géza (1891–1899, tanácselnök: 1891–1899)
Bíró Vilmos (1895, 1899–1902)
Bodolla Béla (1905–1914)
Borcsiczky Béla (1908–1914*)
Buday János (1891–1908)
Csathó Ferenc (1900–1901, tanácselnök: 1900–1901)
Csizinszky Ágost (1912–1913)
Despints Péter (1891–1899)
Fabiny Ferenc (1902–1906, tanácselnök: 1902–1906)
Fogler Béla (1902–1907)
Fornszek Béla (1897)
Frits Róbert (1891–1906, tanácselnök: 1898–1906)
Gottl Ágoston (1891–1893, tanácselnök: 1891–1893)
Grecsák Károly (1891–1896)
Grün József (1905–1914)
Hamza Géza (1899–1901)
Hodossy Lajos (1891–1897)
Hubacsek Pál (1903–1914*, tanácselnök: 1914*)
Huszka Ödön (1891–1899)
Jantsik Viktor (1896–1904)
Junker János (1914*)
Kanyó Lajos (1894–1914, tanácselnök: 1909–1911)
Káplány Géza (1891–1905)
Kecskeméthy Dániel (1902–1913)
Keméndy Béla (1914*)
Kis Bertalan (1906–1914*)
Klimkó Ede (1891–1906)
Kovács Károly (1907–1914*)
Kray István (1910–1913, tanácselnök: 1910–1913)
Longauer Ferencz (1907–1913)
Móga Ödön (1901–1902)
Molnár Elemér (1913)
Nagy János (1898–1901)
Orkonyi Ede (1905–1914*)

Pichler Lipót (1891–1899)
Piukovics Ödön (1891–1896)
Polgár Sándor (1909–1914*)
Radány Dezső (1914*)
Raics Milos (1891–1896)
Raskó István (1904–1913)
Retel Jenő (1891–1898)
Sarkady György (1909–1914*)
Schulek Kálmán (1900–1907)
Sélley Sándor (1892–1894, tanácselnök: 1892–1894)
Sey Andor (1895–1896, tanácselnök: 1895–1896)
Seyfried József (1907–1908, tanácselnök: 1907–1908)
Skoff Iván (1891–1893)
Staud Lajos (1898–1902)
Tóth Aurél (1905–1914*)
Vaikó Pál (1901)
Varasdy Károly (1893–1894)
Vén András (1905–1914, tanácselnök: 1905–1914)
Veress Károly (1891–1908)
Wargha Imre [Vargha Imre] (1891–1897)
Weér György (1907–1908, tanácselnök: 1907–1908)
Witt László (1898–1903)
Zsíros Kálmán (1895–1903)



Szegedi utcakép

Sélley Sándor ünnepi beszédének részlete (1891. május 5.)²⁰⁷

[...] Miként keletkezett és fejlett ki a királynak az őskorban személyesen, közvetlenül, később pedig helytartói által közvetítve gyakorolt fejedelmi hatalmából a kir. ítélő táblának jelenlegi hatásköre, azt fejtegetni a jogtörténelem feladata, és hagyom én az átalakulás változatait a kaszt-rendszer ama roncsai közt, melyek az 1848-iki események és a jogegyenlőség érvényre emelésénél fogva már csak történeti emlékekkel bírnak. Csak azt emelem ki, hogy a tábla előbbi szakában nem volt kizárólag másodfokú bíróság, hanem ügykörének nagy részét az elsőfokú bíraskodás töltötte be, és e jellegét fenntartotta mindaddig, míg az 1868. LIV. t.-cz. és az 1871. XXXI. t.-cz. hatáskörét a másodfokú bíraskodásra jelölte ki.

E hatáskör megállapításánál azonban nem vétegettem figyelembe a jogegyenlőségből, a kereskedelem és ipar fejlődéséből keletkezett ügyek száma, és fenntartott abban a mértékben, amelyben az a hűbér[i] és az alkotmány felfüggesztett hatályának az 1861-iki évben történt visszaállításakor fennállott viszonyoknak megfelelehetett ugyan, de később a rohamosan fejlődött igényekhez képest az igazságszolgáltatásnak csak szűk mérője lehetett.

Ennek szükségképp[en]i folyománya volt az, hogy főként az egyik tábla, annak daczára, hogy az igazságszolgáltatás terén páratlan munkásságot és odaadást fejtett ki, feladatának súlya alatt már-már roskadozni kezdett, s támogatására a pótbírói intézményen felül a felső bíróságok keretébe helyesen alig alkalmazható támaszokat az alsóbíróságok alkatrészeiből szedje elő.

E támaszok fenntartották ugyan a tábla életét, de ennek daczára az eddigi szerkezetnek szét kellett hullania, és széthullott részeiből több egészeknek kellett alakulni, mert összpontosított állásuknál fogva határozott akadályt képeztek a kor azon kívánalmainak, melyek két szóban kifejezve: a közvetlenség és szóbeliség; és a táblák már csak helyzetük távolságánál fogva sem lehettek teljesen alkalmas közegei a felügyeleti jog gyakorlásának.

Ez az oka annak, hogy ma már az ország területén a fennállott két tábla helyett 11 tábla van.

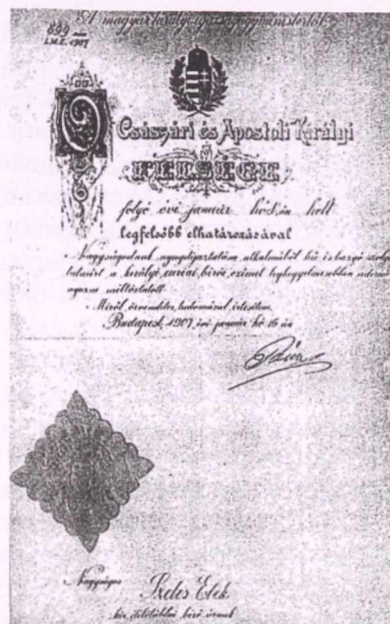
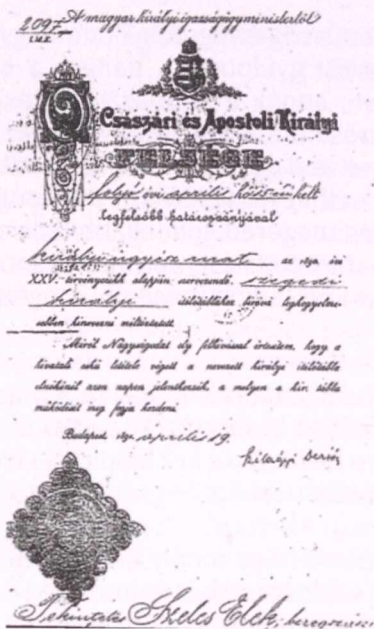
Hogy ezek a szétszedett részekből alakult több egészek meg fogják-e feladatukat oldani, arra csak a jövő adhat feleletet, hanem már most ellen kell mondanom azon föltevésnek, hogy ezen feloszlás az igazságszolgáltatás egyöntetűségét veszélyeztetné, és hogy az áthelyezett bírák tetterejének ki-

fejtésére zsbasztólóg hatatott volna, mert az igazságszolgáltatás egyöntetűsége nem helyben vagy helyekben keresi gyűlpontját, hanem a bírói kötelesség fölismerésében és teljesítésében; annak a zsbasztó hatásnak föltevése pedig nem egyéb, mint félreismerése a magyar felső bírói kar kötelességérzetének és figyelmen kívül hagyása annak, hogy a feloszlott táblák bírái legnagyobb részének már előző állásuk elhagyása előtt az eshetőséggel számolniok kellett, mert e nem új, hanem rég megérett seb inkább csak arra várakozott, hogy megtalálva legyen a meghatározott kéz, mely nem mindennapi elmétől vezetve, tudjon okosan bontani és a kor ízlésének megfelelő sürgösséggel építeni.

Az igazságszolgáltatás terén, vagyis a jogszolgáltatás szervezetében ez az első rendszeralkotás, mely oda vezet, hol a felső bírónak is közvetlenül kell hallania a sértett jog panaszát, és a közvetlen hallottakra kell alapítania határozatát, ezt követeli a helyes igazságszolgáltatás.

A jelen és a jövő e rövid érintéséből is kitűnik, hogy mi oly helyre jöttünk, melyen közvetlen elődök útmutatása nélkül saját énünkből és annak a testületnek emlékéből, melyből kiszakadtunk, kell erőt merítenünk, annak a mindinkább követelően fellépő kötelességünk teljesítésére, hogy a szegedi táblának oly nevet alapítsunk meg, melyről a jelen elmondhassa: örülök, hogy megalkottam, a jövő pedig megalégedéssel tekintsen vissza azon férfiakra, kiknek úttörőknek kellett lenniök és a kezdet nehézségeivel megküzdenniük.

Kétségtelen, hogy a föladat nemcsak nagy, hanem megoldása nehéz is, és mégis e széket, melyről én vezetni, helyesebben, melyen én a munkásságban és a pártatlan igazságszolgáltatásban elől menni akarok, nyugodtan foglalom el, mert ismerem az igaz munka erejét, ismerem azon férfiak szellemi tőkéjét és akaraterejét, kiket az igazságügyi kormány elnöktársul mellém rendelt, mert nem ismeretlenek előttem bírótársaim szakismerete és arra való munkás törekvésük, hogy hivatásukat betöltsék. [...]



Szeles Elek ítélőtáblai bírói kinevezési és nyugdíjazási okmányai
(Szeged, A Város folyóirata, 1998)

A szegedi kir. Ítélőtábla 1. számú polgári döntvénye

Két egybehangzó feltétlenül marasztaló ítélet alapján, az 1881: LX. t.-cz. 1. § b) pontja értelmében elrendelendő-e a végrehajtás, tekintet nélkül a másodbíróság ítélete ellen beadott fellebbezésre és tekintet nélkül a végrehajtás tárgyára?
(Az 1950/1893. P. számhoz.)

Határozat:

Két egybehangzó, feltétlenül marasztaló ítélet alapján, tekintet nélkül a másodbíróság ítélete ellen beadott fellebbezésre, s tekintet nélkül a végrehajtás tárgyára, az 1881: LX. t.-cz. 1. §-ának b) pontja értelmében a végrehajtás elrendelendő.

Indokok:

A végrehajtási eljárásról szóló 1881: LX. t.-cz. 1-ső §-ának b) pontja értelmében kielégítési végrehajtásnak van helye a polgári bíróságoknak jogerőre nem emelkedett ama marasztaló ítéletei alapján, melyek ellen a végrehajtásra halasztó hatállyal nem bíró fellebbezés használtatott.

Az 1881: LX. t.-cz. 1. § b) pontjában meghatározott ítéletek közé tartozik az 1881: LIX. t.-cz. 48. §-a értelmében az a fellebbezett feltétlenül marasztaló másodbírósági ítélet is, mellyel az első bíróság ítélete egészben vagy részben helybenhagyott.

Úgy az 1881: LX. t.-cz. 1. § b) pontja, mint az 1881: LIX. t.-cz. 48. §-a oly általános szabály, melytől a törvény kivételes intézkedése nélkül eltérni nem lehet.

Ezzel szemben abból, hogy az 1881: LX. t.-cz. 220. § értelmében, ha a végrehajtás tárgya valamely ingatlanra vonatkozó tulajdonjog vagy más dologi jog, a bíróság a kielégítési végrehajtást elrendelő végzésben a tulajdon vagy más dologi jog bekebelezését rendeli meg, holott a telekkönyvi rendelet 84. §-ának c) pontja és a 151. § értelmében bekebelezés alapjául csak is jogerejű bírói határozatok szolgálhatnak, és hogy ugyancsak az 1881: LX. t.-cz. 220. §-a értelmében a végrehajtás foganatosítása végett a kiküldöttnek esetleg az összes perbeli adatok kiadandók, holott, ha a másodbíróság ítélete ellen fellebbezés adatott be, a perbeli adatok kiadása akadályba ütközik; továbbá

abból a körülményből, hogy az 1881: LX. t.-cz. 244. és 234. §-ai értelmében a zárlat, amely ugyancsak nyilvánkönyvi bejegyzés tárgya, a pernek jogerejű eldöntéséig hatályban marad, s végre

abból az okból, hogy az 1881: LX. t.-cz. 40. §-a az ingatlan tulajdonjogának vagy más dologi jognak visszévégrehajtás útján bekebelezése iránt kifejezetten nem rendelkezik, annál kevésbé lehet a törvény általános rendelkezésétől való eltérésre alapos következtetést vonni; mert sem az 1881: LIX. t.-cz., sem az 1881: LX. t.-cz. oly ítéletekre, melyekben ingatlan tulajdoni joga vagy más dologi jog ítéltetett meg, az általános szabálytól eltérő kivételes intézkedést nem tartalmaz;

de azért sem, mert az 1881: LX. t.-cz. 220. §-a nem a végrehajtás elrendelésének feltételét, hanem a végrehajtás elrendelésének módozatát szabja meg, és a végrehajtás útján elrendelt telekkönyvi bejegyzésnek a telekkönyvi hatóságnál foganatosítása iránt nem a telekkönyvi rendelet 84. és 151. §-a, hanem a telekkönyvi rendeletnek 60. §-a intézkedik, amely szakasz világosan kifejezi, hogy azokat az eseteket, amelyekben az ítélőbíró a telekkönyvi bejegyzésnek megengedésére, vagy azoknak a telekkönyvi hatóságnál foganatosíttatására hivatva van, a peres ügyekben követendő eljárást szabályozó törvény határozza meg;

mert továbbá a zárlat nem más jogot, hanem ugyanazt a jogot biztosítja, amelynek a jogosított fél végrehajtás útján érvényt kíván szerezni, s végre mert az 1881: LX. törvénycikk 40. §-a az ingatlan tulajdonjogának vagy más dologi jognak visszévégrehajtás útján bekebeleztetése iránt is intézkedik akkor, amikor kifejezi, hogy a visszévégrehajtás a végrehajtásra megállapított szabályok szerint történik.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1893. évi április hó 15. napján tartott polgári teljes üléséből. Hitelesítettett az 1893. évi április hó 27. napján tartott polgári teljes ülésben.

A szegedi kir. Ítéltábla 2. számú polgári döntvénye

A kiküldött bírósági végrehajtót:

1) *abban az esetben, midőn egy napon különböző községben teljesít végrehajtási cselekményt, az 1871. évi LI. t.-cz. 25. §-ában meghatározott napidíj csupán egyszer, megosztva, vagy pedig minden községben teljesített végrehajtási cselekményért külön osztatlanul megilleti-e?*

2) *akkor, midőn egy napon székhelyére visszatérés nélkül, egyik községből a másik községbe menve, különböző községekben foganatosít végrehajtási cselekményt, ugyancsak a végrehajtót az 1875. évi IX. t.-cz. 5. §-ában megjelölt díjszabályzatban megállapított fuvardíj mindegyik végrehajtási cselekményért külön osztatlanul vagy megosztva illeti-e meg?*

(A 6081., 6082. és 6083/1896. polg. számokhoz.)

H a t á r o z a t:

A kiküldött bírósági végrehajtót

1) *abban az esetben, midőn egy napon különböző községben teljesít végrehajtási cselekményt, az 1871. évi LI. t.-cz. 25. §-ában meghatározott napidíj csakis egyszer, megosztva illeti meg;*

2) *akkor, midőn egy napon székhelyére visszatérés nélkül, egyik községből a másik községbe menve, különböző községekben foganatosít végrehajtási cselekményt, ugyancsak a bírósági végrehajtót az 1875. évi IX. t.-cz. 5. §-ában megjelölt díjszabályzatban megállapított fuvardíj megosztva illeti meg.*

I n d o k o k:

Arra nézve, hogy mit számíthat fel a bírósági végrehajtó napidíj és fuvardíj címén, az 1871. évi LI. t.-cz. 25. §-a és az 1875. évi IX. t.-cz. 5. §-a az irányadó. A törvény eme szakaszai szerint a bírósági végrehajtót a bíróság székhelyén kívül teljesített eljárásoknál két forint napidíj és a kir. törvényszéki elnök által megállapított díjszabályzatban meghatározott fuvardíj illeti meg.

Az 1875. évi IX. t.-cz. 4. §-ának második bekezdése a bírósági végrehajtót arra korlátozza, hogy abban az esetben, ha ugyanazon helyen és időben több végrehajtást teljesít, a napidíjat és utazási költséget csak egyszer számíthatja fel, mely a végrehajtást szenvedő felek között egyenlően osztatik meg.

Az idézett törvényszakasz ezen rendelkezéséből, nevezetesen annak szövegezéséből azonban még nem lehet alaposan arra következtetni és azt feltenni, hogy tehát az ettől különböző abban az esetben, ha a végrehajtó ugyanazon napon székhelyétől távol, több különböző helyen teljesített végrehajtást, napidíjat, s hogy ha egy napon székhelyére visszatérés nélkül egyik községből a másikba menve, különböző községekben foganatosít végrehajtást, fuvardíját külön-külön osztatlanul felszámíthatja. Mert az 1871. évi LI. t.-cz. midőn a bírósági végrehajtó díjainak viselését a felekre hárította (6. §), egyúttal ugyanazon törvényben meg is határozta e díjakat és sem abban a törvényben, sem az ezt módosító 1875. évi IX. t.-czikkben és az eme törvényeket kiegészítő 31.158/1891. számú igazságügyministeri rendeletben nem foglaltatik a fennebb érintett feltevésnek megfelelő, vagy ezzel hasonló értelmű rendelkezés, ilyenek hiányában pedig pusztá következtetés alapján a törvénynek olyan értelmet nem lehet tulajdonítani, mely a felekre terhesebb vagy éppen kivételes fizetési kötelezettséget ró.

Kizárja ez értelmezést a törvény célzata is. Ugyanis az 1875. évi IX. t.-cz. 4. §-ának harmadik és negyedik bekezdése azzal az indokolással vétetett fel a törvénybe, hogy a felek biztosítva legyenek a végrehajtási költségek szükségtelen szaporítása ellen.

De a napidíjra nézve kizárja ez értelmezést az 1871. évi LI. t.-cz. 25. §-a is, amely szakasz félremagyarázhatatlan módon kiemeli, hogy a bírósági végrehajtót a székhelyen kívül teljesített eljárásoknál két forint napidíj illeti meg.

Ez a törvényhely egymagában véve sem logikai, sem nyelvtani értelmezés szerint nem hagy kétséget arra nézve, hogy a bírósági végrehajtót – tekintet nélkül a végrehajtási cselekmények különböző helyére, akárhány végrehajtási cselekményért, ha ezek egy napon teljesítetnek – csakis egy napidíj illeti meg. Ugyanis az idézett törvénynek ama kifejezése, hogy nem egy, hanem több végrehajtásról tesz említést, továbbá az, hogy nem az egyes eljárásokért, hanem általában »eljárásoknál« szabja meg a két forint napidíjat, kétségtelenné teszi, hogy a törvényben foglalt szövegezés szerint a napidíjra való jogosultság nem az eljárások számától vagy ezeknek egymástól való különböző helyétől, hanem kizárólag attól feltételeztetik, hogy az eljárás vagy eljárások a bíróság székhelyén kívül teljesíttessenek.

Végül kizárja az érintett értelmezést a napidíj fogalma is. Ugyanis napidíj fogalma alatt akár kárpótlást értsünk azokért a rendkívüli kiadásokért, melyek az által merültek fel, hogy a kiküldött lakhelyétől távol teljesít hivatalos eljárást, akár pedig napszakra beosztott szolgálatért járó javadalmazást, okszerűen kö-

vetkezik az, hogy első esetben a kárpótlást, második esetben pedig a díjazást egyedül arra az egy napra és csak egyszer követelheti a végrehajtó, amely napon a bíróság székhelyétől távol volt, illetve amely napon – tekintet nélkül a cselekmények számára – székhelyétől különböző helyen foglalkozott.

A fuvardíjra nézve pedig általánosan érvényben levő szabály az, hogy bírósági alkalmazott fuvar költséget csakis a tényleg tett utazásért számíthat fel. Hogy ez az általános szabály a bírósági végrehajtókra nézve is érvényes, e mellett szól az 1875. évi IX. t.-cz. 5. §-ának az a rendelkezése, mely a bírósági végrehajtók fuvardíját már előre külön díjszabályzatban megállapíttatni rendeli, mely intézkedéssel a netaláni visszaélésnek elejét venni kívánja.

Való ugyan, hogy az idézett szakasz a bír. végrehajtó székhelyétől mint kiindulási ponttól kezdve rendeli el annak díjszabályzat által leendő megállapítását, hogy a végrehajtó fuvardíj fejében mennyit számíthat fel, ámde ez intézkedésnek magyarázata feltalálható abban, hogy a törvény e díjszabályzat által csupán a rendszerinti esetekre kívánt előre gondoskodni, ama rendkívüli esetekre azonban nem terjeszkedett ki, midőn a végrehajtó a székhelyről távozva visszatérés nélkül több községben teljesít végrehajtást, és pedig azért nem, mert tekintettel a községek és puszták nagy számára, s ezeknek egymástól való különböző távolságára, különböző utakra, útirányokra, sőt utazási eszközökre, olyan díjszabályzatot összeállítani alig lehetne, mely minden eshetőséget előre felkaroljon, fenn kellett tehát hagyni a bírósági végrehajtó részére azt a jogot, hogy ilyen esetben székhelyétől számított fuvardíján felül távolságméret szerint felszámíthassa azt a fuvardíjat, mely a valóságban megtett utazásnak megfelel.

De hogy az érintett általános szabály a bírósági végrehajtókra is alkalmazandó, amellet szól az 1875. évi IX. t.-cz. 4. § utolsó bekezdésének ama rendelkezése is, hogy a bírósági végrehajtó nem számíthat fel fuvardíjat akkor, ha az utazás a fél alkalmatosságán vagy költségén történt.

Ebből a törvényes rendelkezésből és az 1875. évi szeptember hó 10-én 26.020. szám alatt kiadott igazságügyministeri rendelet 25. §-ának abból az intézkedéséből, hogy a bírósági végrehajtó a fél által felajánlott fuvar elfogadni köteles, okszerűen következik az is, hogy csak a valóságban megtett útért járó fuvardíjat jogosult felszámítani: mert fel sem tételezhető, hogy míg egyrészt oly esetben, ha a fél ad fuvar, általában elesik a végrehajtó attól, hogy fuvardíját felszámíthassa; másrészt pusztán azért, mert a fél fuvarról nem gondoskodott, neki az a jog adassék meg, hogy nem is a valóságban megtett útért járó fuvardíját, hanem egy reá nézve sokkal kedvezőbb, a felekre pedig súlyos terhet róó fuvardíjat követeljen.

Mindezeknél fogva az 1896. évi 6081., 6082. és 6083. szám alatti polgári ügyekben felmerült elvi kérdés a fentebbiek szerint volt eldöntendő.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1897. évi február hó 13-ik napján tartott polgári teljes ülésében. Hitelesítettett a szegedi kir. Ítéltáblának 1897. évi február hó 20-ik napján tartott polgári teljes ülésében.



A szegedi ítéltábla és a Dugonics tér látképe

A szegedi kir. Ítéltábla 3. számú polgári döntvénye

Szabados János ügyvéd mint Czeizner Gyula csődtömege tömeggondnoka végrehajthatónak, Grünberger Mór végrehajtást szenvedett ellen folytatott végrehajtási ügyében a szabadkai kir. törvényszéknek 1896. évi 22.846. szám alatt kelt végzésének felülvizsgálata alkalmából felmerült ama jogkérdés felett, hogy:

a végrehajtási eljárásban, ide nem értve a végrehajtási eljárás folyamán felmerülő pereket, tartoznak-e a felek magukat ügyvéd által képviseltetni, ha a végrehajtási ügyben a kir. törvényszék van hivatva intézkedni,
– vonatkozással a pozsonyi kir. Ítéltábla 2. számú polgári döntvényére²⁰⁸ – a szegedi kir. Ítéltábla kimondotta a döntvénytárba felveendő következő

h a t á r o z a t o t:

A végrehajtási eljárásban, ha a végrehajtási ügyben a kir. törvényszék van hivatva intézkedni s a kir. törvényszék nem mint a végrehajtás foganatosítására megkeresett telekkönyvi hatóság jár el, a feleknek magukat ügyvéd által kell képviseltetniük.

Indokolás:

A törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. t.-cz. abban az időben, midőn az a 85. §-ában a felek képviseltetéséről rendelkezett, a végrehajtási eljárás szabályait is magában foglalta.

A törvénynek az a beosztása, hogy a második cím harmadik fejezetében előbb általában a képviseletet, utóbb pedig az előző címekkel összefüggően a nyolcadik cím alatt a végrehajtást szabályozta, s az eljárás némely eltérő módjáról csakis a kilencedik cím alatt intézkedik, azt tünteti fel, ami a fennállott semmitőszéknek 1876. évi november hó 28-ik napján 19.911. szám alatt kelt teljes ülési megállapodásában is kifejezésre jutott, hogy az 1868. évi LIV. t.-cz. 85. §-ának rendelkezése a végrehajtási eljárásra is kiterjedt.

Ha pedig ez így volt, akkor az 1881. évi LIX. t.-cz. 12. §-a rendelkezésének is ki kell terjedni a végrehajtási eljárásra, mert ez a szakasz az 1868. évi LIV. t.-cz. 85. §-a helyett vétetett fel a törvénybe.

Azzal, hogy jelenleg a végrehajtás többé nem a törvénykezési rendtartásban, hanem külön törvényben van szabályozva, az 1881. évi LIX. t.-cz. 12. §-ának a végrehajtási eljárásra is kiterjedő hatálya meg nem szűnt.

Ezt mutatja a két törvény közt általában létező szerves összefüggés, mely különösen abban is jelentkezik, hogy az 1881. évi LX. t.-cz. 34. §-a a felfolyamodásra nézve a törvénykezési rendtartás általános rendelkezéseire utal, és hogy a sommás és rendes perekből eredő végrehajtási ügyekben a végrehajtási eljárásról szóló törvény mindaddig, míg az ügy a végrehajtás foganatosítására hivatott bírósághoz át nem tétetik, az eljárás nemének a megkülönböztetését fenntartja.

Így, míg a rendes perekben a végrehajtás elrendelését az 1881. évi LX. t.-cz. 6. §-a értelmében mindig írásbeli beadványban kell kérni, addig sommás perekben a 7. § értelmében, ingatlanokra vezetendő végrehajtás kivételével, a végrehajtás elrendelése szóval is kérhető. Ilyen megkülönböztető rendelkezést tartalmaz ugyanama törvénynek 10. §-a, a 236. § negyedik bekezdése, a 249. és 251. §, valamint a 2. § által fenntartott 1874. évi XXXV. t.-cz. 116. §-a, melyekben az eljárásra hivatott bíróság minőségéhez képest a feleknek szükséges meghallgatása céljából sommás vagy jegyzőkönyvi tárgyalás tartása rendeltetik.

A jegyzőkönyvi tárgyalás pedig, melyről a végrehajtási törvény rendelkezik, ha mindjárt nem is peres tárgyalás, még sem lehet más, mint az a jegyzőkönyvi tárgyalás, melyet az 1868. évi LIV. t.-cz. 144. §-a a rendes eljárás egyik ágaként jelöl meg. Ez kitűnik nemcsak abból, hogy az 1881. évi LX. t.-cz. 10. és fennebb meg-

jelölt szakaszai a jegyzőkönyvi tárgyalást a sommás tárgyalással szembeállítják, nemcsak abból, hogy a végrehajtási eljárásban a jegyzőkönyvi tárgyalás külön szabályozva nincs, de különösen abból, hogy a felek a kir. törvényszék előtt közvetlenül szóval a végrehajtási eljárás során sem tárgyalhatnak, hanem csakis a pertárban, ami pedig a rendes eljárásnak egyik megkülönböztető fővonása.

A sommás és rendes perekből eredő végrehajtási ügyekben tehát az eljárás nem mindenben egy és ugyanaz, hanem a peres eljárásban előforduló sommás és rendes eljárásbeli megkülönböztetés átvonul a peres eljárással szerves összefüggésben álló végrehajtási eljárásra is, és ekként, valamint a perbeli rendes eljárásban az 1881. évi LIX. t.-cz. 12. §-a értelmében, úgy a végrehajtási eljárásban is – mely a kereset folytán keletkezett törvénykezési cselekményeknek utolsó alkatrésze – mindaddig, míg a végrehajtási ügy a kir. törvényszéknél van folyamatban, a feleknek magukat ügyvéd által kell képviseltetniük.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1897. évi április hó 24-ik napján tartott polgári teljes üléséből. Hitelesített az 1897. évi május hó 1-én tartott teljes ülésben.

159/Pgy.1903 szász.



**Ő FELSÉGE
A KIRÁLY NEVÉBEN!**

A szegedi kir. ítélőtábla

Ítélet a magyar király nevében

A szegedi kir. Ítéltábla 4. számú polgári döntvénye

Ingtatlanok bírói eladása esetében a vételár bírói felosztásánál a törvényhatósági útdadó előnyös tételként sorozandó-e?

(Vonatkozással a marosvásárhelyi kir. Ítéltábla 14. számú polgári határozatának II-ik pontjára, illetőleg e határozatnak az útdadót tárgyzó részeire,²⁰⁹ és figyelemmel az 1891. évi augusztus 12-én 4214/I.M.E. sz. alatt kelt igazságügyministeri rendelet 4-ik §-ára,²¹⁰ az 1904. évi 4065/P. számhoz.)

H a t á r o z a t:

Ingtatlanok bírói eladása esetében a vételár bírói felosztásánál a törvényhatósági útdadó az elárverezett ingatlan vételárára előnyös tételként sorozandó annyiban, amennyiben ugyancsak az ingatlannak egyenes állami adója alapján vettett ki.

I n d o k o l á s:

A bírói árverésen eladott ingatlanok vételárából való kielégítés végett bejelentett köztartozások törvényes elsőbbségét az 1881: LX. t.-cz. hatályba lépte után az 1883: XLIV. t.-cz. 88. §-a újonnan szabályozta.

Míg az 1881: LX. t.-cz. 189. §-a csupán az elárverezett ingatlant »közvetlenül« terhelő állami és községi adókra és illetékekre nézve állapítja meg a törvényes elsőbbséget, az 1883: XLIV. t.-cz. 88. §-a akképp rendelkezik, hogy ingatlanok bírói eladásánál s a vételár bírói felosztásánál az utolsó három évi ugyanazon birtokot »terhelő« egyenes adók, az egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások, [a] törvényhatósági s községi adópótlékok bírnak törvényes elsőbbséggel.

Ez utóbbi törvényszakasz kifejezett rendelkezéséből tehát nyilvánvaló, hogy a kérdés eldöntésénél nem lehet irányadó az 1881: LX. t.-cz. 189. §-ának b) pontjában foglalt az a rendelkezés, mely szerint a törvényes elsőbbségnek egyik feltételét az képezi, hogy a köztartozásnak az elárverezett ingatlant »közvetlenül« kell terhelnie.

Az 1883: XLIV. t.-cz. 88. és 95. §-aiban foglalt rendelkezésekből világosan kitűnik ugyan, hogy az ingatlant terhelő köztartozások azzal a jogi természettel bírnak, hogy azokat a tényleges birtokos köteles fizetni, hogy az ingatlanok magánkézből való megszerzése esetében a hátralék a vevőre száll át, bírói eladása esetében pedig a három évnél nem régebb hátralék az eladott ingatlant helyettesítő vételárból előnyös tételként elégítendő ki; azonban azt, hogy melyek az ingatlant terhelő azok a köztartozások, amelyek mint ilyenek az 1883: XLIV. t.-cz. 88. §-ának rendelkezéséhez képest törvényes elsőbbséggel bírnak, sem a most említett, sem egyéb törvények kifejezetten nem írják elő.

Mínt hogy a bírói árverésen eladott ingatlanok vételárának a bírói felosztásánál egyes közzadók s különösen az útdó törvényes elsőbbségére nézve ez utóbbi körülmény következtében fejlődött ki eltérő bírói joggyakorlat: ennél fogva első sorban azt kell megállapítani, hogy mely közzadók bírnak azzal a jogi természettel, hogy az ingatlant terhelik.

Mínt hogy a közvetlenül lerovandó illetékekre nézve, jöllehet ez nem maga az ingatlan után, hanem annak átruházása után jár, az 1881: XXXIV. t.-cz. 89. §-ában mégis az van kimondva, hogy az a vagyonátruházás tárgyát képező ingatlant terheli: annál inkább terheli tehát az ingatlant az olyan adó, mely maga az ingatlan után vettetett ki;

minthogy a bírói gyakorlat egyöntetű abban a tekintetben, hogy a földadó és a házadó terheli az ingatlant, amely után kivettetett;

minthogy a földadó és a házadó eme jogi természetű megállapításának egyedüli alapja az a körülmény, hogy a most említett adóknak tárgyát ingatlan vagyon képezi;

minthogy a pótagadók (állami, törvényhatósági és községi pótagadók), amennyiben a fennálló adótörvények értelmében a föld- vagy házadónak bizonyos százalékában vettek ki, az utóbb említett egyenes adóktól az adó tárgyra nézve miben sem különböznek; viszont amennyiben azok a keresetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bányaadó, a tőkeamat és járadékadó bizonyos százalékában vettek ki, nyilvánvaló az, hogy tárgyük nem az ingatlan vagyon;

minthogy végül az a jogi felfogás, hogy valamely ingatlant terhelőnek csupán az olyan adó volna tekinthető, melynek tárgya kizáróan csak ingatlan vagyon lehet, a fennálló törvényeknek egyetlen rendelkezésére sem alapítható: ezeknél fogva azt kellett megállapítani, hogy valamely ingatlant terhelőnek tekintendő nemcsak az az után kivetett állami egyenes adó, vagyis a földadó és házadó, hanem minden olyan állami, törvényhatósági és községi pótagadó is, mely az ingatlan után kirótt vagy kiszámított állami egyenes adónak bizonyos százalékában vett ki.

Tekintettel tehát arra, hogy a törvényhatósági útagadó, jöllehet ez az 1883: XV. t.-cz. értelmében kivethető törvényhatósági pótagadótól függetlenül, annak beszámítása nélkül vetendő ki, az 1890: I. t.-cz. 23. §-ának első bekezdése szerint törvényhatósági pótagadót képez;

tekintettel arra, hogy a törvényhatósági útagadó mint pótagadó a föntebb kifejtettek szerint terheli azt az ingatlant, amelynek egyenes adója alapján az 1890: I. t.-cz. 23. §-ának második bekezdése értelmében kivettetett, s ezzel a jogi természettel a törvényhatósági útagadó csak abban az esetben és csak annyiban nem bír, amely esetben és amennyiben a most idézett § értelmében a keresetadó, nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, bányaadó, tőkeamat és járadékadónak bizonyos százalékában vett ki;

tekintettel arra, hogy a törvényhatósági útagadók behajtására vonatkozóan a 1890: I. t.-cz. 23. §-ának 16-ik bekezdése értelmében a közadók kezeléséről szóló 1883: XLIV. t.-cz. határozatai a mérvadó, tehát ugyane t.-cz. 88. §-ának törvényes elsőbbségét tárgyazó rendelkezése is alkalmazandó;

tekintettel arra, hogy az 1890: I. t.-cz. 23. §-ának 17-ik bekezdésében nyert felhatalmazás alapján a m. kir. kereskedelmi ministertől a m. kir. pénzügyminiszterrel egyetértően 1890. évi április hó 12-én 21.802. sz. a kibocsátott rendelet C. mellékletének 26. §-a szerint: »Ingatlanok bírói eladásánál és a vételár bírói felosztásánál az utolsó háromévi, ugyanazon birtokot terhelő

útdadók, akár vannak az ingatlanra bekebelezve, akár nem, az 1881: LX. t.-cz. 189. § a) pontjában felsorolt költségeken, valamint az egyenes adók és egyenes adók módjára behajtandó egyéb tartozások, a törvényhatósági és községi adópótlékokon kívül minden egyéb követelés előtt elsőbbséggel bírnak«, és ez a rendelkezés az ide vonatkozó törvények rendelkezéseinek teljesen megfelel: mindezeknél fogva a felmerült jogkérdést úgy kellett eldönteni, hogy az ingatlanok bírói eladása esetében a vételár bírói felosztásánál a törvényhatósági útdadó az elárverezett ingatlan vételárára előnyös tételként sorozandó annyiban, amennyiben ugyanannak az ingatlanak egyenes állami adója alapján vettették ki.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1901. évi november hó 15-ik napján tartott polgári teljes üléséből. Hitelesítettett az 1904. évi december hó 8-án tartott teljes ülésben.

A szegedi kir. Ítéltábla 5. számú polgári döntvénye

Feljegyezhető-e a telekkönyvben a jelzálogos hitelező részéről kikötött az a terhelési tilalom, hogy a jelzálog tulajdonosa az ő beleegyezése nélkül az 1896. évi V. t.-cz. alapján szőlőfelújítási kölcsönt ne vehessen fel?

(Vonatkozással a pozsonyi kir. Ítéltáblának 13.²¹¹ és a kolozsvári kir. Ítéltáblának 11. számú²¹² határozatára, valamint a szegedi kir. Ítéltáblának 1903. évi 4541., 5749. és 1904. évi 4006. és 4192. P. számú, azokkal ellentétes végzéseire.)

H a t á r o z a t:

A jelzálogos hitelező részéről kikötött az a terhelési tilalom, hogy a jelzálog tulajdonosa az ő beleegyezése nélkül az 1896. évi V. t.-cz. alapján szőlő-felújítási kölcsönt ne vehessen fel, a telekkönyvben fel nem jegyezhető.

I n d o k o l á s:

Az 1896: V. t.-cz. alapján felvett szőlőfelújítási kölcsön és járuléka ugyane törvény 12. §-ának rendelkezése szerint az illető szőlőbirtokon fekvő olyan terhet képeznek, mely bírói árverés esetében a szőlődézsma, úrbéri és más hasonló természetű váltsággal azonos elbánásban részesül.

E szerint a szőlőfelújítási kölcsönnek a szőlőbirtok bírói árverését megelőzően esedékessé vált három évnél nem régiebb részletei az 1881: LX. t.-cz. 189. §-ának c) pontja értelmében a régiebb jelzálogos követelést a kielégítési sorrendben mint előnyös tételek megelőzik, az árverés napja után esedékessé válandó részletei pedig a most idézett törvény 184. §-a értelmében a vételárba való betudás nélkül a vevőt terhelik.

Jóllehet a kölcsönvevő a szőlő fölújításánál, illetőleg az újból való beültetésnél a megállapított művelési terv megtartása tekintetében az 1896: V. t.-cz. 10. §-a és a magyar királyi földművelési minisztériumnak az 1896. évi 60.900. szám alatt kibocsátott rendelete értelmében közhatósági ellenőrzés alatt áll; az idézett törvény 8. §-a szerint pedig a kölcsön csak a megállapított művelési tervnek megfelelően már teljesített munka vagy felmerült költség arányának megfelelő összegben és időszaki részletekben folyósítatik, s így a lehetőség biztosítva van az, hogy a kölcsön egyedül és kizárólag a törvény által meghatározott célra fordíttassék s ebből kifolyóan az is, hogy a szőlőbirtok értéke a szőlőfelújítási kölcsön összegének arányában emelkedjék: a dolog természete szerint mégis előfordulhat, hogy a szőlő felújításánál vagy újból való beültetésénél a kellő eredmény el nem éretik, s ennek következtében a szőlőbirtok értéke nem emelkedik az azt terhelő szőlőfelújítási kölcsön arányában.

Nincs kizárva tehát az az eset, hogy a kiváltságos jogi természetű szőlő-felújítási kölcsön felvétele a hitelezőnek a jelzáloghoz fűződő vagyoni érdekét esetleg hátrányosan befolyásolhatja, s ezt a beállható vagyoni hátrányt a jelzálogos hitelező nem előzheti meg azzal, hogy elpusztult szőlőbirtokra kölcsönt nem ad, mert az 1896: V. t.-cz. 5. §-a szerint kivételesen meg van engedve, hogy a szőlőbirtokos a felújításra nem alkalmas elpusztult területet más, erre alkalmas területtel helyettesíthesse, s a szőlőfelújítási kölcsönrel ezt a birtokot terhelhesse meg. Következésképp nem vonható kétségbe, hogy a jelzálogos hitelezőnek anyagi érdekében állhat a kölcsönszerződésben kikötni azt, hogy a jelzálog tulajdonosa a jelzálogul lekötött ingatlant az ő beleegyezése nélkül szőlőfelújítási kölcsönrel meg ne terhelhesse.

A terhelési tilalmat képező ilyen szerződési kikötés azonban joghatállyal mégsem bír.

E kérdés megoldásánál ugyanis nem lehet figyelmen kívül hagyni a magyar kir. Curia 74. számú [polgári] döntvényét;²¹³ mert habár annak határozati része nem öleli fel az adott jogkérdést, mégis az indokolásában lefektetett, az anyagi jog szabályainak megfelelő jogelvek a fennforgó kérdésre is vonatkoznak és útmutatóul szolgálnak.

Az említett döntvényre való tekintettel pedig jogi szabály az, hogy az ingatlan tulajdona felett való szabad rendelkezést korlátozó terhelési tilalom a magánakarat által csak az anyagi jogszabályokban gyökerező korlátok között, vagyis egyedül az átruházott vagy harmadik személyt a nyilvánkönyvi ingatlan állagára nézve megillető igény biztosítása végett és csak az ingatlan tulajdonjogának telexkönyvi átruházásával [egy]idejűleg és kapcsolatosan állapítható meg.

Ebből folyóan terhelési tilalom a nyilvánkönyvi ingatlan állagára vonatkozó igény biztosításán kívül más, tehát dologi jogok (zálog, szolgalm, stb.) oltalmára nem szolgálhat; következésképp ki van zárva, hogy a jelzálogos hitelező és a jelzálog tulajdonosának magánakaratóból a zálogjog oltalmára joghatállyal bíró terhelési tilalom létesülhessen, amiből viszont következik, hogy kölcsönszerződésben a terhelési tilalom kikötésével szabályozott jogviszony a telekkönyvi rendtartás 104. §-ának b) pontja értelmében, figyelemmel a 69. §-ban foglalt rendelkezésre, joghatály végett fel nem jegyezhető.

Ezeknél fogva és tekintettel arra, hogy a törvényhozó még az 1896. évi V. t.-cz. meghozatala előtt szerzett zálogjogok tekintetében sem tett intézkedést a jelzálogos hitelezőt a fentebb kiemelt körülménynél fogva érhető vagyoni hátrány megelőzése céljából, s így azt kell feltételezni, hogy a szőlőfelújítási kölcsön felvételénél a jelzálogos hitelező érdekét nem látta olyan mértékben veszélyeztetettnek, hogy emiatt kivételes rendelkezésre volna szükség; ki kellett mondani, hogy a jelzálogos hitelező részéről kikötött az a terhelési tilalom, hogy a jelzálog tulajdonosa az ő beleegyezése nélkül az 1896. évi V. t.-cz. alapján szőlőfelújítási kölcsönt ne vehessen fel, a telekkönyvben fel nem jegyezhető.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1905. évi február hó 9-ik napján tartott polgári teljes üléséből. Hitelesített az 1905. évi március hó 11-ik napján tartott teljes ülésben.



A Szegedi Jogász-Lapok impresszuma



Res iudicata

A szegedi kir. Ítéltábla 6. számú polgári döntvénye

Örökösödési eljárásban a kir. közjegyzőt az 1894: XVI. t.-cz. 117. §-a értelmében megillető díjátalány meghatározásánál a vonatkozó szabályok szerint a hagyatéki leltárba tartozó összes vagyonnak, illetőleg a törvény 61. §-a esetében az összes ingatlanoknak avagy csupán az örökség vagy hagyomány címén jogutódlás tárgyát tevő vagyonnak leltári értéke veendő-e alapul?

(Vonatkozással a pécsi kir. Ítéltáblának 1903. évi 1916. P., valamint a szegedi kir. Ítéltáblának 1904. évi 5460. és 5695. P. számú, azzal ellentétes végzéseire.)

H a t á r o z a t:

Örökösödési eljárásban a kir. közjegyzőt az 1894: XVI. t.-cz. 117. §-a szerint megillető díjatalány meghatározásánál a vonatkozó szabályok értelmében felvett és megállapított hagyatéki leltárba foglalt összes vagyonnak, illetve a törvény 61. §-a esetében az összes ingatlanoknak leltári értéke veendő alapul.

I n d o k o l á s:

Örökösödési ügyekben az örökösödési eljárás teljesítésével megbízott kir. közjegyzőt az 1894: XVI. t.-cz. 118. §-ában felsorolt összes teendők, tehát nem csupán a tulajdonképpeni tárgyalás, hanem a tárgyalást előkészítő, továbbá mindennemű, a tárgyalással szorosan összefüggő, valamint az örökösödés kérdésének tisztázása végett szükséges cselekmények teljesítéséért a törvény 117. §-a szerint fokozatos értékhatárhoz kötött díjatalány illeti meg, ha a hagyatéki értéke a 200 koronát meghaladja. Ugyane § ötödik bekezdése azt rendeli, hogy »a díjszámításnak alapja a hagyatéki vagyonnak, a 61. § esetében a hagyatéki ingatlan vagyonnak a terhek levonása nélküli leltári értéke«.

A törvény eme rendelkezésénél fogva a díjatalány megállapításának szempontjából a kir. közjegyzőnek, de egyúttal a törvény 121. §-a értelmében a közjegyzői díj viselésére kötelezett érdekelteknek is jogos anyagi érdeke az, hogy a hagyatéki vagyon állaga és értéke a leltárba a törvény 35–46. és a törvény végrehajtása tárgyában kibocsátott, az 1895. évi 43.194. I.M. számú belügyi és igazságügyministeri rendelet 34–55. §-ainak megfelelően vétessék fel, illetőleg a hagyatéki leltár ezeknek a szabályoknak megfelelőleg állapíttassék meg.

A kir. közjegyzőnek és a közjegyzői díj fizetésére kötelezetteknek ez az érdeke biztosítva is van egyrészt azzal, hogy a törvény és a végrehajtási rendelet felhívott szakaszai parancsolólag írják elő, hogy mely vagyontárgyakat kell és mely vagyontárgyakat nem szabad a leltárba felvenni, s hogy minden egyes vagyontárgy értéke a leltárban miként állapíttassék meg, másrészt azzal, hogy a törvény 55. §-ának 1. pontja szerint a kir. közjegyzőnek mint a hagyatéki tárgyalás vezetőjének közreműködése mellett az érdekeltek közben jöttével állapíttatik meg a leltár, végre azzal, hogy amennyiben erre nézve megegyezés nem jön létre, a dolog természete szerint a hagyatéki bíróság van hivatva, az érdekeltek részéről tett észrevételek esetleges figyelembe vételével, a leltárt megállapítani, önként értetvén, hogy e tekintetben a hagyatéki bíróság is kötve van azokhoz a szabályokhoz, amelyeket a törvény és a végrehajtási rendelet a hagyatéki leltározására nézve előír. A közjegy-

zói díjatalány meghatározásánál tehát mindig az ekképp megállapított hagyatéki leltárba felvett vagyonnak ott kitüntetett értéke veendő alapul.

Az előrebocsátottakból és a dolog természetéből következik, hogy a most eldöntés tárgyául szolgáló jogkérdés csak akkor merülhet fel, ha olyan vagyontárgyak is tartoznak a megállapított hagyatéki leltárba, amelyek a hagyatéki jogutódlásnak nem tárgyai. A kérdés lényege tehát az, hogy a közjegyzői díjatalány megállapításánál az ilyen vagyontárgyak leltári értéke az összes leltári értékből levonandó-e vagy nem.

A törvényben nincs olyan szűkebb korlátot felállító rendelkezés, amely szerint a leltárba felvett, de a hagyatéki jogutódlás tárgyát nem képező vagyontárgyak leltári értéke a közjegyzői díjatalány megállapításánál számításon kívül volna hagyandó.

Ebből folyóan és minthogy a törvény csupán a 117. §-ban állít fel egy kivételt a 61. §-ra való utalással, amikor a díjatalány megállapításánál nem vehető alapul a leltárba felvett összes vagyonnak, hanem csupán az ingatlan vagyonnak a leltári értéke; ez pedig akkor áll be, ha a hivatalból megindított örökösödési eljárás esetében az összes érdekeltek között egyértelmű megállapodás jön létre aziránt, hogy a hagyatékhoz tartozó ingatlanok kit és minő arányban illetnek, ellenben egyértelműleg kijelentik, hogy a hagyatékhoz tartozó egyéb tárgyra az eljárás kiterjesztését nem kívánják;

minthogy a törvény 55., 60., 67. és 70. §-aiban foglalt rendelkezések szerint a kir. közjegyző a hagyatéki leltárba tartozó összes vagyon és az arra vonatkozó minden igény, tehát a hagyatéki jogutódlás tárgyát nem tevő vagyontárgyak és az azokra vonatkozó igények tekintetében is köteles eljárni és tárgyalni, és olyan természetű teendőket is köteles végezni, amelyek nem függnék össze szükségképp a hagyatéki jogutódlás kérdésével, sőt a törvény 72. és 84. §-aiban foglalt rendelkezésnél fogva a hagyatéki bíróság vagy a gyámhatóság utasítására póttárgyalásokat is köteles tartani, amelyeknek tárgyai éppen a jogutódlás alól elvont tárgyak lehetnek, s a törvény 118. §-a szerint minden hozzá utalt teendőt a 117. §-ban meghatározott díjatalányért tartozik teljesíteni, és pedig a 120. § rendelkezésénél fogva úgy, hogy a 117. §-ban meghatározott díjatalánynál magasabb díjazást akkor sem igényelhet, ha több ízben való tárgyalást vagy póttárgyalást kell teljesítenie;

minthogy abban az esetben, ha a telekkönyvben az örökhagyó tulajdonául bejegyzett, de nem őt, hanem más harmadik személyt illető ingatlanra nézve az érdekeltek között a telekkönyvi átírás tekintetében megállapodás jön létre, s ez a törvény 70. §-a értelmében a felek kívánságára külön jegyzőkönyvbe foglaltatik: a kir. közjegyzőt a külön jegyzőkönyvbe foglalt ezekért a

jogügyletekért nem az 1880: LI. t.-cikkben meghatározott díjak, hanem az örökösödési eljárást szabályozó törvény 117. §-ában meghatározott díjátalányon felül a 119. § harmadik bekezdése alapján az ott meghatározott, amannál kisebb mennyiségű díjtöbblet illeti meg, amelyet a 121. § értelmében az örökösök kötelesek egyetemlegesen viselni, holott nyilvánvaló, hogy az az ingatlan vagyon, amelyre vonatkozóan a külön jegyzőkönyv felvételét, a hagyatéki jogutódlásnak nem tárgya;

minthogy eszerint kizártnak kell tekinteni azt, hogy az örökösödési eljárás teljesítésével megbízott kir. közjegyző díjátalánya csupán a hagyatéki jogutódlás tárgyául szolgáló vagyontárgyak leltári értéke alapján volna megállapítandó;

minthogy végül a hagyatéki bíróság akkor, amidőn a tárgyalás befejezése után a törvény 71. §-ához képest hozzá érkezett iratok alapján a kir. közjegyző díjára is kiterjedő határozatot hoz, különösen a közszerzeményi vagy más, a harmadik személyek részéről támasztott igények eseteiben gyakran nem is képes megállapítani a hagyatéki jogutódlás tárgyát tevő vagyon állagát; következésképp az a felfogás, hogy a közjegyző díjátalánya csupán a hagyatéki jogutódlás tárgyát tevő vagyon leltári értéke alapján állapítandó meg, a törvény rendelkezéseivel már csak azért sem egyeztethető össze: ezeknél fogva ki kellett mondani, hogy »örökösödési eljárásban a kir. közjegyzőt az 1894: XVI. t.-cz. 117. §-a szerint megillető díjátalány meghatározásánál a vonatkozó szabályok értelmében felvett és megállapított hagyatéki leltárba foglalt összes vagyonnak, illetve a törvény 61. §-a esetében az összes ingatlanoknak leltári értéke veendő alapul«.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1906. évi március hó 3. napján tartott polgári teljes üléséből. Hitelesített az 1906. évi március hó 24-ik napján tartott polgári teljes ülésben.



A Magyar Királyság középcímere



Gyülekezet a M. Kir. Curia előtt (1896)

A szegedi kir. Ítéltábla 7. számú polgári döntvénye

Az üzlet körében megkötött kereskedelmi ügylet nem teljesítéséből származtatott kártérítési keresetre az a tény, hogy a felperes mint bejegyzett kereskedő kártérítési követelését kereskedelmi könyvébe bevezette és azt könyvkivonat alapján perli, megállapítja-e annak a bíróságnak az illetékességét, amelynek területén a könyvek vitetnek?

(Vonatkozással a kolozsvári kir. Ítéltábla 12. sz.,²¹⁴ a budapesti kir. Ítéltábla 10. sz.²¹⁵ polgári döntvényeire és a 4862/1907. ker. sz. ügyre.)

H a t á r o z a t:

Az üzlet körében megkötött kereskedelmi ügylet nem teljesítéséből származtatott kártérítési keresetre az a tény, hogy a felperes mint bejegyzett kereskedő kártérítési követelését kereskedelmi könyvébe bevezette és azt könyvkivonat alapján perli, megállapítja annak a bíróságnak az illetékességét, amelynek területén a könyvek vitetnek.

I n d o k o l á s:

A kereskedelmi könyvek arra szolgálnak, hogy azokban a kereskedő üzletének a menetét feltüntesse s azokból nemcsak maga a kereskedő, hanem minden szakértő az üzlet menetét és vagyoni állását megállapíthassa.

Ennek a célnak a kereskedelmi könyvek úgy felelnek meg, ha mindaz, ami az üzlet körében történik s ami a folytatott üzletre vonatkozik, a könyvekben pontosan és híven feljegyeztetik.

Csakis oly könyv, mely ily módon vezetetik, tekinthető szabályszerűnek, ami a kereskedelmi törvény 25. §-ának abból a rendelkezéséből is kiviláglik, hogy a könyveknek a kereskedő ügyleit és vagyoni állását teljesen fel kell tüntetniök.

A kereskedőnek üzleti követelései szintén a kereskedő vagyoni állásához tartoznak; ezekről a kereskedelmi törvény 26. §-a azt a rendelkezést tartalmazza, hogy azok leltárba foglalandók, anélkül, hogy a törvény a kártérítési követelés és másnemű követelés között különbséget tenne.

Ebből következik, hogy a követelések akár biztosak, akár kétesek, mennyiségük akár vitás, akár nem, akár rövid, akár hosszabb idő múlva hajthatók be, abban az időpontban, amikor keletkeznek, különbség nélkül bevezetés tárgyai, mert a dolog természeténél fogva mindegyik követelés abban az időpontban, amikor keletkezik, a kereskedő vagyoni állását érinti és módosítja.

A követelések bevezetésénél azok jogcíme sem okozhat különbséget. Ugyanis minden, a bíróság útján érvényesíthető követelés jogcíme egyforma erejű, mert a kölcsön, a vételár, a kártérítés iránt támasztott követelések, az ezek mindegyikénél előfordulható különböző fejlemények szerint egyenlőképpen válhatnak megítélt, meg nem ítélt, be nem hajtható, a közel jövőben vagy csak a távol jövőben behajtható követeléssé.

Amint tehát más üzleti követelésnél, úgy a kártérítés iránt támasztott követelésnél sem szükséges a könyvbe való bevezethetés végett az, hogy a szerződészegő fél a követelést előbb elismerje, vagy, hogy a bíróság azt előbb megítélje. És ha a vételnél az a tény, hogy a vételügylet megkötött, bevezetés tárgyává teszi a hitelbe adott áru vételárát, úgy a másik szerződő fél ama megtörtént nemleges ténye, hogy a szerződést nem teljesítette, épp úgy maga után vonhatja azt, hogy a szerződést megtartó fél kártérítési követelését, amely követelés a kereskedelmi törvény világos rendelkezésén alapul, bevezetés tárgyává tegye.

Nincs jelentősége ezzel szemben annak az ellenvetésnek, hogy a kereskedelmi könyvekbe bejegyzés tárgyául csak tények szolgálhatnak, mert az, hogy valamely megkötött kereskedelmi ügylet (szerződés) az egyik szerződő fél által nem teljesítettik, szintén olyan tény, amelyből a szerződészegő félre nézve jogi következmények származnak.

Nem fogadható el alaposnak az az ellenvetés sem, hogy a kárkövetelés létezésének és mennyiségének meghatározása kizárólag az illető kereskedő egyéni (subjectiv) felfogásán alapulván, a kárkövetelés bejegyzés tárgya ezért nem lehetne, mert egyrészt más követeléseknél is – amelyek a könyvekbe vitán felül bevezethetők – előfordulhat, hogy a felperes akár a követelés jogalapja, akár annak mennyisége tekintetében tévedésben van, másrészt mert annak az eldöntése, hogy a szerződés hű felet a szerződészegővel szemben az anyagi jog szabályai szerint kártérítés megilleti-e, és ha igen, mennyi, nem a bírói illetékesség kérdéseire, hanem az ügy érdemére tartozik.

Hasonlóképpen áll a dolog a kereskedelmi könyvek és az egyes bevezetések bizonyító erejére nézve; mert ha igaz is az, hogy a kárkövetelés bejegyzése egymagában sem a kártérítési követelés jogalapjára, sem a kár mennyiségére nézve bizonyítékul nem szolgálhat, ez a bejegyzésnek útjában nem állhat, mert a bizonyítási eszközök bizonyító erejének megítélése, s a bizonyítékok mérlegelése szintén ügyérdemi kérdés, amely az illetékesség megállapításánál közömbös; de ettől eltekintve, a kereskedelmi könyvek más olyan bejegyzéseket is tartalmaznak, amelyeknek a bíróság bizonyító erőt nem tulajdonít, aminek

a magyarázata nyilván abban keresendő, hogy a kereskedelmi könyvek vezetésének célja főképpen és elsősorban nem bizonyíték megalapítására irányul.

Ezekből kitűnik, hogy az üzlet körében megkötött kereskedelmi ügylet nem teljesítéséből származtatott kártérítés oly követelés, melyet a bejegyzett kereskedő már keletkezése idejében könyveibe bevezethet.

Már pedig ha ez a követelés bevezetés tárgya lehet, akkor az ily bevezetett követelés iránt könyvkivonat alapján támasztott keresetre annak a bíróságnak az illetékességét, amelynek területén a könyvek vitetnek, az 1868. évi LIV. t-cz. 35. §-ának második bekezdése alapján meg kell állapítani.

Megjegyzi a kir. Ítéltábla, hogy a jelen határozat a nem szerződéses viszonyból eredő kárkövetelésekre nem vonatkozik.

Kelt Szegeden, a kir. Ítéltáblának 1908. évi január hó 4. napján tartott polgári teljes ülésében. Hitelesített az 1908. évi január hó 18. napján tartott polgári teljes ülésben.



A szegedi ítélőtábla és környezete 1910-ben

A szegedi kir. Ítéltábla 1. számú büntetőjogi döntvénye

Ha a fellebbviteli főtárgyaláson a vádlott személyesen nem volt jelen, külön védője azonban jelen volt, és a fellebbviteli bíróság ítélete ellen, amellyel vádlott el-

ítéltetett, semmiségi panasz a főtárgyaláson bejelentetett, a bűnügyi iratok a B.P. 431. §-ának utolsó bekezdése értelmében közvetlenül a kir. Curiához terjesztendők-e fel, vagy pedig a B.P. 425. §-ához képest a másod-bírószági ítéletnek vádlott előtt leendő kihirdetése végett az iratok a kir. törvényszékhez küldendők le?

(Vonatkozással a 3242/1902. b.tő és 1099/1902. b.tő számú ügyekre.)

H a t á r o z a t:

Ha a fellebbviteli főtárgyaláson a vádlott nem volt jelen, külön védője azonban jelen volt, és a kir. ítélőtáblának másodfokban hozott ítélete ellen, melyel a vádlott elítéltetett, a fellebbviteli főtárgyaláson semmiségi panasz jelentetett be, az iratok a kir. Curiához nem közvetlenül terjesztendők fel, hanem a kir. ítélőtábla ítéletének a vádlott előtt leendő kihirdetése végett a kir. törvényszékhez küldendők le.

I n d o k o k:

A B.P. 431. §-ának utolsó bekezdése szerint a fellebbviteli főtárgyaláson bejelentett semmiségi panasz folytán az iratok csak abban az esetben terjesztendők fel közvetlenül a kir. Curiához, ha a semmiségi panasz bejelentésére jogosultak a kir. ítélőtábla főtárgyalásán mind jelen vagy képviselve voltak; az eldöntendő kérdés tehát elválaszthatatlanul egybefügg azzal a kérdéssel, hogy a fellebbviteli főtárgyaláson megjelent védő a semmiségi panasz bejelentésére való jogosultság tekintetében képviseli-e az ugyanott meg nem jelent vádlottat; vagy pedig a vádlott önállóan a védő nyilatkozatától függetlenül a saját személyében jogosult-e a semmiségi panasz bejelentésére?

A B.P. 383. §-ának a 430. § értelmében a semmiségi panaszra is alkalmazandó II. pontja szerint fellebbezéssel, tehát semmiségi panasszal is élhetnek a vádlott javára:

- a) a vádlott vagy helyette házastársa; ha pedig a vádlott nem teljes korú, törvényes képviselője; ez utóbbi még a vádlottnak kifejezett akarata ellen is;
- b) a védő a vádlottnak kifejezett akarata ellen is.

Semmiségi panasz bejelentésére jogosult tehát úgy a vádlott, valamint a védő. Hogy pedig erre a védő nem a vádlott helyett vagy annak képviseletében, hanem mint védő csupán a saját nevében jogosult, ez nemcsak a bűnügyi védelem jogi természetéből, hanem a törvénynek ama szerkezetéből is következik, mely szerint a vádlott is, a védő is külön pont alatt van mint jogosult megjelölve, és következik a törvénynek akképp való szövegezéséből is, hogy míg az a) pontban a házastársra nézve világosan ki van jelölve, hogy csak a vádlott helyett élhet fellebbezéssel, illetőleg semmiségi panasszal, addig a védőre vonatkozó b) pont ilyen kijelentést nem tartalmaz; holott fel kell tenni a törvényhozóról, hogy ha

a védőre nézve is úgy akart volna rendelkezni, amint a házastársra nézve rendelkezett, ugyanazt az akaratát legalább ez egymást közvetlenül követő pontokban ugyanazon a módon fejezte volna ki. De ahelyett, hogy összekötötte volna a vádlott és a védő jogosultságát, inkább szétválasztotta azzal, hogy a védőnek a vádlott kifejezett akarata ellen is megadta a perorvoslati jogot.

Minden vitán kívül áll az, hogy a B.P. 383. § II. a) és b) pontjai értelmében a vádlott is, a védő is önállóan, egyik a másik nyilatkozatától függetlenül jogosult a fellebbezésre, tehát hogy a jogosultság tekintetében a védő a vádlottat nem képviseli; ugyanez nem vitás a semmiségi panaszra nézve sem abban az esetben, ha a fellebbviteli főtárgyaláson úgy a vádlott, mint a védő jelen volt.

Minthogy pedig a B.P. 430. §-a szerint a 383. §-a II. a) és b) pontjaiban megnevezettek az »idézett pontok értelmében« élhetnek semmiségi panasszal, ugyanazoknak a pontoknak nem lehet más értelmet tulajdonítani akkor, amikor azok a fellebbezésre, és ismét mást akkor, amikor a semmiségi panaszra vonatkoznak; valamint nem volna törvényes alapja annak a megkülönböztetésnek sem, hogy a semmiségi panasz bejelentésére való jogosultság tekintetében a védő a fellebbviteli főtárgyaláson megjelent vádlottat nem képviseli, a meg nem jelentet pedig képviseli.

A főkérdéssel egybefüggő fentebb megjelölt előzetes kérdést tehát úgy kell eldönteni, hogy a fellebbviteli főtárgyaláson megjelent védő az ugyanott meg nem jelent vádlottat a semmiségi panasz bejelentésére való jogosultság tekintetében nem képviseli, hanem a vádlott a védő nyilatkozatától függetlenül, a saját személyében jogosult a semmiségi panasz bejelentésére.

Minthogy pedig a B.P. 431. §-ának második bekezdése szerint csak a fellebbviteli főtárgyaláson jelen volt vagy képviselt jogosultak tartoznak semmiségi panaszukat a kir. ítélőtáblának másodfokú ítélete ellen is e bíróságnál bejelenteni, a harmadik bekezdés szerint pedig minden más esetben a semmiségi panasz az elsőfokú bíróságnál jelentendő be;

minthogy a B.P. 430. §-ának harmadik bekezdése értelmében a semmiségi panaszra is alkalmazandó 388. § szerint a semmiségi panasz az ítélet kihirdetésekor, vagy ha az ítéletet kézbesítés útján közlik, a kézbesítéstől számított nyolc nap alatt jelentendő be; tehát annak, aki a semmiségi panasz bejelentésére jogosult, a másodfokú bíróság ítélete kihirdetendő vagy kézbesítendő; ezt pedig a fellebbviteli főtárgyaláson jelen nem volt vagy nem képviselt jogosultak részére a 431. § harmadik bekezdése és a 425. § szerint a kir. törvényszék teljesíti;

minthogy másrésről a B.P. 425. §-ának második bekezdéséből levonható az a következtetés, hogy a kérdésben foglalt esetben a kir. ítélőtábla ítéle-

te a vádlottnak nem hirdetendő ki, és e következtetésnek további folyamányai a törvénynek fentebb kifejtett rendelkezéseivel ellentétben állanak, s maga az a következtetés a 494. és 506. szakaszok második bekezdésében foglalt rendelkezésekkel sem egyeztethető össze; mert a jogerőre emelkedésnek a 494. § második bekezdésében meghatározott előfeltételei csak abban az esetben következhetnek be, s a vádlott az 506. § második bekezdésében megadott jogával szintén csak abban az esetben élhet, ha vele a kir. ítélőtábla ítélete közöltetik; már pedig valamely kérdésnek a törvény egyik rendelkezéséből levonható következtetés útján való eldöntése csak akkor lehet helyes, ha az a következtetés és annak további folyamányai a törvénynek a kérdéssel szoros kapcsolatban álló egyéb világos rendelkezéseivel összeegyeztethetők;

s minthogy az említett következtetés további folyamányaként jelentkező annak a feltevésnek, hogy a törvényhozás a 425. § második bekezdésében foglalt rendelkezésével a vádlottat a kérdésben foglalt esetben a semmiségi panaszhoz való önálló jogosultságában korlátozni akarta, ellentmond a törvénynek az a rendszere, mely szerint a perorvoslati jogok korlátozására vonatkozó rendelkezéseinek következetesen ugyanott nyomban kifejezést adott, ahol magukat ama jogokat megadta; alaposan fel nem tehető tehát, hogy ha törvényhozásnak a vádlott ama jogosultságát korlátozni szándéka volt volna is, ezt nem is a valamely perorvoslati jogokat tárgyazó 425. § egyik rendelkezéséből csak közvetve levonható következtetés útján tette volna, különösen akkor, amikor hasonló módon, ti. valamely tárgyaláson való megjelenéstől függővé téve perorvoslati jogot kifejezetten egyáltalában nem korlátozott; mely feltevésre egyébként a 425. § indokolása sem nyújt semmi alapot, sőt ez indokolásnak a szakasz második bekezdésére vonatkozó részéből, mely szerint »mellőzhető volt azoknak a feleknek a másodfokú határozatról való értesítése, akiknek az már a kir. ítélőtáblán kihirdetve volt, illetőleg akik arról a kihirdetéskor tudomást szerezhettek«, éppen az következik, hogy azokkal a felekkel, akik a »kihirdetéskor« tudomást nem szerezhettek, mert jelen sem voltak, a másodfokú bíróság ítélete utólag közlendő:

mindezeknél fogva a kérdést a határozat értelmében kellett eldönteni.

Kelt Szegeden, a kir. Itélőtáblának 1903. évi január hó 10-én tartott teljes üléséből. Hitelesített az 1903. évi február hó 7-én tartott teljes ülésben.



*A tábla első székhelyének (Hungária Szálló) homlokzata
a Szt. Dömötör templomból tekintve
(Temesvári László gyűjteményéből)*



FÜGGELÉK





A szegedi kir. törvényszék a 20. század elején

Jegyzőkönyv

Felvette Vén András szegedi kir. ítélőtáblai tanácselnök Szegeden, 1912. évi november hó 6–14. napjain a szegedi királyi törvényszék időszaki felügyeleti megvizsgálásáról.

A nevezett kir. törvényszék elnökének hivatalos helyiségében megjelentem 1912. évi XI. 6-án d.e. 9 órakor, s miután dr. Nagy Aladár királyi törvényszéki elnököt felkértem arra, hogy a szegedi királyi törvényszék folyó évi ügyforgalmi és tevékenységi kimutatását f. hó 5-ig bezárólag terjedően elkészíttesse és bemutassa, az időszaki felügyeleti vizsgálatot nyomban megkezdtem.

I. A vezetésre nézve

A megelőző felügyeleti vizsgálati jegyzőkönyvek alapján megállapítottam, hogy Kray István kir. ítélőtáblai elnök úr az utolsó időszaki felügyeleti vizsgálatot 1910. XI. 7–15. napjain foganatosította, amikor Hamza Géza volt a törvényszék elnöke, és hogy ezt követően 1911. VI. 23. és 24. napjain foganatosított egy részleges felügyeleti vizsgálatot, amikor a törvényszék már dr. Nagy Aladár elnök vezetése alatt állott.

1./ A vizsgálat rendén megállapítottam, hogy az említett előző vizsgálatok alkalmával talált hiányok és szabálytalanságok, eltekintve az I-ső fokú polgári és I-ső fokú bünvádi perekben mutatkozó hátramaradástól, megszűntek.

A már évekkkel előtt meghalt Szilágyi Gyula hódmezővásárhelyi kir. közjegyző óvadék levelének kiadása és a bekebelezett zálogjog kivezetése ugyan nem történt meg, azonban a törvényszék erre nézve az eljárást az 1874: XXXV. t.c.z. 43. §-a értelmében csak az érdekeltek kérelmére indíthatta volna meg, az érdekeltek pedig e tárgyban nem csak, hogy kérelmet nem terjesztettek elő, hanem a törvényszék ama felhívásának sem tettek eleget, hogy az idézett t.c.z. 44. §-a értelmében kibocsátandó hirdetményt saját költségükön tegyék közzé. Ebben az ügyben tehát a törvényszék az örökösök kérelme nélkül további lépést nem tehet.

Az I. fokú bünvádi perekre nézve most is hátramaradás van. Az ennek megszüntetése végett tett elnöki intézkedést lásd a 8./-ik pontban.

A polgári perekben (I. fok) a hátralék a bemutatott kimutatás (42./ pont) szerint az előbbi állapothoz képest emelkedett; de emelkedett a folyamatba tett perek száma is, és pedig jóval nagyobb arányban, mint a hátralék. Ugyanis a perek száma (kimut. 28. rovat) szaporodott 1240-nel, míg a hátralék csak 368-cal (kimut. 53. rov.), ami arra mutat, hogy a törvényszék tevékenysége az említett perekben az utóbbi időben fokozódott.

Egyéb iránt valószínűnek tartom, hogy az I. fokú polgári perekben nincs is annyi hátralék, mint amennyi a kimutatásban ki van tüntetve.

Erre nézve utalok a jelen jegyzőkönyv 23./ pontjában foglaltakra és arra, hogy a kimut. 53. rovata szerint a folyamatban lévő perek száma sokkal nagyobb a bíró kezén, a bizonyítás alatt, valamint a pertárban lévő és a szünetelő perek összes számánál, a kimutat. előbb hivatkozott adata tehát tévesnek tűnik fel.

A törvényszék elnökének figyelmét erre a körülményre felhívtam, és őt felkértem, hogy a f. év végével egybeállítandó évi kimutatásban a folyamatban lévő elsőfokú polgári perek számát a valóságnak megfelelően tüntettesse ki, ami minden kételyt kizáró módon csakis a vonatkozó periratok egyenkénti betekintése útján lesz lehetséges.

2./ A törvényszék elhelyezésében és felszerelésében az előző vizsgálat óta változás nem történt.

Az irodaigazgató a házgondnoki könyvet a 4400/1911. I.M. sz. rend.²¹⁶ 36. §-a értelmében pontosan vezeti.

A kezelő hivatalok hivatali helyiségeivel az a baj van, hogy ezek egymástól részben igen távol esnek. Ugyanis a bünt. iktató és irattártól a polg. és bünt. kiadó 50 lépésnyi, az utóbbi pedig a polg. iktató és irattártól 100 lépésnyi távolságra van. Az irodaigazgató hivatali helyisége is távol esik a kezelő hivaltól, ami a szorgos felügyelet és ellenőrzés szempontjából hátrányos.

Ezen azonban az épület beosztása miatt most segíteni nem lehet.

Felhívtam a törvényszék elnökének figyelmét arra, hogy az új ügyviteli szabályok életbelépésekor igyekezzék a kezelő hivatalokat a lehetőségig célszerűbben elhelyezni.

3./ A hivatalos órák, a beadványok elfogadásának és az értesítés-adásnak ideje, valamint az elnöki és bírói letétek felsorolása, külső megjelölése, az értekek elfogadása iránt fennálló szabályok lényegének kellő módon való közlése rendben van.

4./ Az 1912. évi tanácsok megalakítása, a tárgyalási és ülési napok meghatározására nézve és a munkabeosztás tárgyában a törvényszék elnöke a betekintett vonatkozó elnöki iratok tanúsítása szerint az 1911. XI. 4-5. és XII. 6. napjain megfelelően intézkedett.

5./ A számadásokat Spelitz Gyula irodaigazgató vezeti. Az illető pénzeket és a vonatkozó bevételi és kiadási okmányokat az elnök személyesen kezeli, illetve őrzi. A megvizsgált pénznapló zárlati eredménye a következő:

<i>Számadási ág:</i>	<i>Bevétel:</i>	<i>Kiadás:</i>	<i>Maradvány:</i>
<i>a./ irodai átalány</i>	<i>31225 K. 61 f.</i>	<i>31225 K. 54 f.</i>	<i>-- K. 07 f.</i>
<i>b./ irodai díjn. átalány</i>	<i>51757 K. 40 f.</i>	<i>51712 K. 80 f.</i>	<i>44 K. 80 f.</i>
<i>c./ betétsz. díjn.</i>	<i>1688 K. 99 f.</i>	<i>1688 K. 99 f.</i>	<i>-- -- --</i>
<i>d./ úti átalány</i>	<i>975 K. 80 f.</i>	<i>690 K. 10 f.</i>	<i>285 K. 70 f.</i>
<i>e./ szolgál. ruhaátalány</i>	<i>1750 K. --</i>	<i>1750 K. --</i>	<i>-- -- --</i>
		<i>Összes maradvány:</i>	<i>330 K. 37 f.</i>

mely pénzösszeg az elnöki őrizet alatt lévő, számba vett készpénz összeggel talál [értsd: egyezik].

A törvényszék elnöke a számadások mellett minden egyes átalányról külön ellenőrző jegyzéket vezet, mely a vonatkozó számadások tételeivel egyez. Pl. az irodai átalánynál úgy a számadásban, mint az ellenőrző jegyzékben 142 bevételi és 498 kiadási tétel fordul elő ugyanazokkal a pénzösszegekkel.

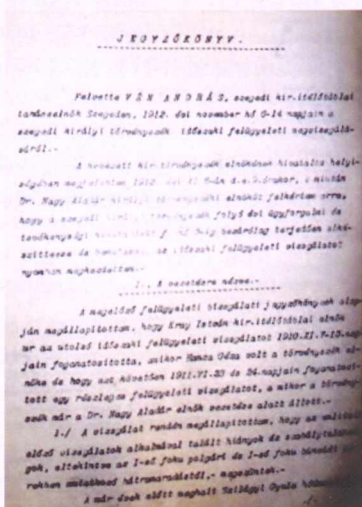
A törvényszék elnöke megjegyezte, hogy ez a kezelési mód még a hivatali elődjéinél fennállott.

Minthogy ezekre az ellenőrző jegyzékekre szükség egyáltalán nincs, mert az összes számadási okmányon az elnök őrizete alatt állanak, s arról, hogy az egyes számadási tételeket az irodaigaz-

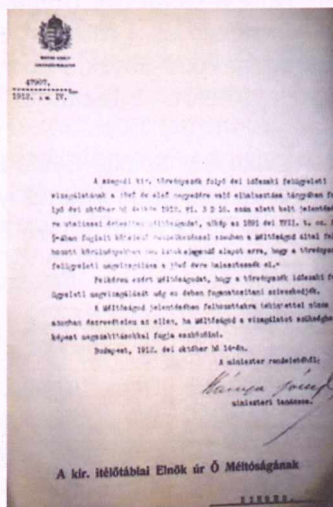
gató a vonatkozó számadásokba bevezette-e, az elnök bármikor meggyőződhet, s e szerint az ellenőrző jegyzékek vezetése ok nélküli munkát okoz: azt a jövőre nézve abba kell hagyni.

6./ Az irodai átalányból adott előlegekről a nyilvántartási jegyzéket Gyenes Boldizsár elnöki irodai kezelő pontosan vezeti.

7./ A személyi táblázatok, díjnoki törzskönyvek, szabadság és betegség nyilvántartási jegyzékei, valamint a tolmácsok, keresk. ülnökök és szakértők nyilvántartása rendben.



A jegyzőkönyv első oldala



A vizsgálatot elrendelő utasítás

8./ A törvényszék elnöke az ügykezelés és ügyvitel egyes ágainak időnkénti megvizsgálása tekintetében fennálló szabályoknak általában véve eleget tesz. Jelesen:

a./ Az ügykezelés egyes ágairól az irodaigazgatótól hetenként ellenőrző jegyzéket kíván be.

b./ A beadványok elintézését a kiadók által kéthetenként készített jegyzékek alapján ellenőrzi, és a szükséges intézkedéseket megteszi.

c./ A vádtanáctól és a vizsgálóbírótól a törvényszékhez beterjesztett ügydarabok elintézését külön ellenőrzi avégből, hogy a bünvádi perek mielőbb fő-tárgyalásra legyenek kitűzhetők.

d./ Az ügyek befejezését és a bírák érdemleges tevékenységét az adatgyűjtő jegyzékekből készített havi kimutatások alapján, minden hónapban számba veszi, és az ügymenet javítása érdekében a szükséges intézkedéseket megteszi.

Ilyen főintézkedések voltak a f. évben:

1.) Március hónapban – miután kitűnt, hogy a bűnvádi perek ügymenete a már évek óta fennálló azzal a gyakorlattal, hogy hetenként 3 napon tartanak a főtárgyalási tanácsok tárgyalásokat, egyensúlyban nem tartható – akként intézkedett, hogy a főtárgyalási tanácsok hetenként felváltva 4-ik napon is tárgyaljanak.

2.) Június havában észlelve azt, hogy a büntető fellebbezési ügyek hátraléka emelkedik, akként intézkedett, hogy folyó évi szeptember havától kezdve az addigi tárgyalási napokon felül 2 hetenként egy nap dr. Simon Ákos ítéltáblai bíró elnöklete alatt büntető fellebbezési tárgyalásokat tartsanak.

3.) Szeptember hó végén meggyőződve arról, hogy az I. fokú bűnvádi perek rendes menete az 1.) [pont] alatt említett intézkedés dacára sem érhető el, akképp rendelkezett, hogy a jövő évben dr. Elekes Gyula bíró elnöklete alatt még egy főtárgyalási tanács (4-ik) működjék.

4.) Tapasztalván azt, hogy az esküdtbíróság elé tartozó bűnvádi perek rendes menete az eddigi 6 ülészakkal el nem érhető, felterjesztést tett, hogy az ülészakok száma 8-ra emeltessék fel, ami el is rendeltetett.

Észrevételem az, hogy a felügyelet és ellenőrzés teljessége szempontjából szükséges a törvényszék ügykezelését (jelen jkv. 26–34./ pontjai) időnként egész vonalon személyesen megvizsgálni; a bünt. ü.sz.²¹⁷ 136. §-a értelmében pedig a fellebbvitt bünt. ügyek felterjesztéséről a törvényszék elnökének 2 hónaponként személyesen kell meggyőződnie, amit célszerű lesz a főtárgyalási naplókban saját kezű feljegyzéssel igazolni. Ezekre a törvényszék elnökének figyelmét felhívtam.

A törvényszék kerületében lévő járásbíróságok folyó évi felügyeleti megvizsgálása még nem teljes. Hátra van a csongrádi járásbíróság megvizsgálása részben s a hódmezővásárhelyi és a szegedi járásbíróságok megvizsgálása egészben.

Ezekre nézve a törvényszék elnöke előterjesztette, hogy a csongrádi járásbíróság f. évi megvizsgálását június 5-én betegsége miatt volt kénytelen félbeszakítani, hogy a nyáron 10 hétig volt szabadságon, október 1-től kezdve pedig az ügymenet érdekében hetenként 2-szer sommás fellebbezési tárgyalásokon elnökölt, végül, hogy a hátramaradt időszaki felügyeleti vizsgálatokat mielőbb foganatosítani fogja.

Ezt tudomásul vettem, és kijelentettem, hogy a törvényszék megvizsgálását az elnök távollétében is folytatom, minek következtében az elnök a csongrádi járásbíróság félbemaradt megvizsgálását a f. hó 12. és 13. napjain befejezte.

9./ A rendszeren vezetett kiküldetési napló alapján a vonatkozó iratok közül többeket betekintettem, különösen betekintettem a 3348, 7862 és 26465/1912. P. sz. alattiakat, és megállapítottam, hogy a kiküldöttek

költségeinek és napidíjainak végzéssel való megállapítása több esetben elmaradt (Büsz.²¹⁸ 268. §).

Intézkedni kell, hogy a kiküldetési költségeket a bíróság az idézett § értelmében, minden esetben végzéssel állapítsa meg, és ezt az érdekelt felekkel közölje. Az erre vonatkozó elnöki intézkedés a polgári ügyszakban alkalmazott összes bírakkal közlendő.

10./ A közönséges elnöki letéteket Spelitz Gyula irodaigazgató kezeli.

A szabályszerűen vezetett elnöki letétnapló alapján betekintettem a vonatkozó iratok közül a 22494/909., 2796/910. P. számú, 3348, 3953 és 6684/912. P. számú és 1911. D. 31/7. számú iratokat, s meggyőződtem arról, hogy az illető letétek kiadására nézve késedelem nem forog fenn.

A pénzszekevényből elővételtem a 391/909., 55/910., 63, 90, 144, 189/912. f. szám alatti borítékokat, az azokban talált pénzösszegeket számba vettem és rendben találtam.

A büntető ügyekben érkezett, változatlanul megőrzendő pénzeket és értékeket Plank Géza irodafőtiszt a büntető irattári helyiségben, záros szekevényben elnöki letétekként kezeli.

A szabályszerűen vezetett napló alapján elővételtem és betekintettem a 28, 72, 103/911. és 6, 17, 70/912. f. szám alatti letétekre vonatkozó büntető iratokat és a pénzszekevényből elővett vonatkozó borítékokat, ezeknek tartalmát számba vettem és rendben találtam.

A letétek kezelése tekintetében csupán azt kifogásoltam, hogy az irodaigazgató az általa kezelt elnöki letétek naplójában nem tünteti ki azt, hogy az illető pénzösszegeket mi célra fizették be (37656/891. I.M. sz. közlemény). Intézkedés teendő, hogy az irodaigazgató jövőre a napló vezetése tekintetében az idézett közleménynek megfelelően járjon el.

11./ A bűnjeleket Plank Géza irodafőtiszt kezeli, és a bűnjelek nyilvántartási naplóját pontosan vezeti. Eleget tesz a bünt. ü.sz. 51. §-ában előírt kötelességének.

Betekintettem a napló alapján elővett 125/1892., 165/1903., 195/1905., 98/1906. és 73/1909. f. szám alatti bűnjelekre vonatkozó büntető iratokat, és meggyőződtem, hogy a bűnjelekre nézve a megőrzés szüksége most is fennforog.

12./ A bírói letétek és igazságügyi letétek naplóit az elnöki irodában Gyenes Boldizsár írnok pontosan vezeti.

A legkorábbi, 1898. évben beutalt, valamint több régi letétre vonatkozó ügyek iratait betekintettem és megállapítottam, hogy a régi letéteknek egy része ki nem utalható amiatt, hogy azok fennálló haszonélvezeti joggal vannak megterhelve, másik része pedig ki nem utalható a vonatkozó ügyek folyamatban léte miatt.

A bírói letét nyilvántartási naplónak a helybeli kir. adóhivatal vonatkozó naplójával való összeegyeztetése kiterjed az előbbi naplónak 6–7. rovataira is, holott az összeegyeztetésnek csak az 1–5. rovatokban foglaltakra kell kiterjednie (39245/1881. I.M. rendelet²¹⁹ 25. §-a).

Jövőre a bírói letét nyilvántartási napló 6–7. rovatainak az adóhivatalnál való összeegyeztetése, mint felesleges, mellőzendő.

13./ A céghirdetési díjak nyilvántartási naplója rendben van; a beszállítás a királyi adóhivatalba évnegyedenként megtörtént.



*A színház mögötti tér azelőtt, hogy a törvényszéki palota megépült
(Temesvári László gyűjteményéből)*

14./ Közjegyzői biztosítékok nyilvántartása;

15./ Irodai szükségletek kezelése és az azokról vezetett főkönyv;

16./ A nyomtatványok kezelése s a nyomtatványok számadása; valamint

17./ Az anyagszerek kezelése és számadása rendben vannak.

18./ Leltári naplók, a bútorok és szerelvények szakleltárai, a könyvtárban kezelt könyvek szakleltára és a kezelési könyvek leltára rendben vannak.

Idevonatkozóan csak azt jegyzem meg, hogy a bírói szobákban az azokban elhelyezett bútorokat feltüntető leltári táblácskák nincsenek kifüggesztve, holott ennek kifüggesztését az 54001/95. I.M. sz. rendelet²²⁰ 41. §-a határozottan és kivétel nélkül előírja.

Az irodaigazgató erre nézve azt adta elő, hogy Hamza Géza volt törvényszéki elnök rendelkezett így.

Az említett hiány az irodaigazgató által pótlendő.

19./ Írógép a királyi törvényszéknél 7 van. Kezelésük rendes és tiszta. Az írógépeken előállított kiadmányok megfelelők.

20./ A könyvtárt Simándy Géza díjnak kezeli.

A könyvek a szakleltárnak megfelelő jelzéssel csak az 1900. évtől vannak ellátva, míg az előbb beszerzett könyveken csupán a régi könyvtári jegyzék folyószámai vannak feltüntetve.

A régi könyvtári jegyzéket az 1900. évtől kezdve is folytatólag vezetik, és a könyvek annak folyószámai szerint vannak elhelyezve, állítólag azért, mert így azoknak kezelése és feltalálása könnyebb, és mert azoknak a szakleltárnak megfelelő elhelyezése nehézséggel jár.

Az e kezelés nem egyeztethető össze az 58377/1900. és 54001/95. számú rendeletekkel, s különösen az utóbbinak 48. §-ával.

Minthogy a könyveknek szakleltár szerinti megjelölése, elhelyezése és kezelése lényeges akadályba nem ütközik, s minthogy amennyiben egyik-másik könyv terjedelme miatt a könyvszekrényen a megfelelő helyen és sorban el nem fér, s e szerint csak külön helyezendők el, ez a körülmény a szakleltárnak megfelelő helyén útmutatásként feltüntetendő. Felkérem a törvényszék elnökét, hogy a jövő évben a könyveket a szakleltárnak megfelelően rendeztesse, s azoknak a szakleltár szerinti megjelölése iránt intézkedjék.

21./ A községi kézbesítőik táblázatos kimutatása rendben.

22./ Figyelmeztető határozat a felsőbb bíróságoktól az előző vizsgálat óta nem érkezett.

23./ Az évi ügyforgalmi és tevékenységi kimutatás összeállítása céljából megfelelő adatgyűjtő jegyzéket vezetnek.

Már a jelen vizsgálat kezdetén hangsúlyoztam, hogy az adatgyűjtés módszerének helyessége és az adatok pontos bevezetése főképp az ügyforgalmi és tevékenységi kimutatás pontos összeállítására fordított idő tartamából ítélhető meg.

A törvényszék elnöke előterjesztette, hogy a kimutatás összeállítása ezúttal a rendesnél több időt vesz igénybe, mert az adatgyűjtéssel megbízott Hrabák Károly irodatiszt voltaképp már a folyó évi október 21-ike óta tartó betegsége előtt alkalmatlanná vált zavarodottsága miatt a nagy figyelmet és pontos-

ságot igénylő erre a munkára, amit azonban az elnök csak időmultán vett észre, amikor az adatgyűjtésben már némi zavar állott be.

24./ A segédzemplézet tagjai közül előkészítő szolgálatot teljesítenek:

dr. Buday Kálmán,
Bolgár Kálmán,
Floudung György,
Korpássy Elemér,
dr. Kiss István,
dr. Liska Károly,
dr. Lugosi Ferenc,
dr. Rácz Andor,
Hubacsek Béla,

akik közül Floudung György és Hubacsek Béla jegyzői, a többiek pedig joggyakornoki állást töltenek be.

Az ügyjegyzékeket szabályszerűen és pontosan vezetik.

Floudung György jegyző, aki 1902. III. 9. óta teljesít előkészítő szolgálatot, jogtudományi államvizsgát tett 1904. III. 26-án;

Korpássy Elemér, aki 1908. XI. 1-eje óta teljesít előkészítő szolgálatot, az első jogtudományi szigorlatot 1908. X. 30-án teljesítette, és a további vizsgával mindketten késedelembe vannak.

Felkérem a királyi törvényszék elnökét, hogy nevezetteket a hiányzó vizsgáik tételére ismételtlen hívja fel.

25./ Az elnöki irodai ügykezelést Gyenes Boldizsár írnok rendesen és pontosan végzi.

Nevezett kezelő a rendszeresített mutatókönyvi nyomtatványon a 2700/1910. I.M. sz. rendelet²²¹ 7. §-ában előírt betűrendes mutatón kívül egy külön terjedelmes könyvet vezet, amelybe az idézett rendelet 4. §-a értelmében megállapított főcsoportok és az ezek keretében alakított alcsoportok alá tartozó ügyek kezdő beadványait a név és tárgy megjelölésével bejegyzi.

Ennek vezetését az előző törvényszéki elnök rendelte el.

Minthogy ilyen könyv vezetése a 2700/1910. I.M. sz. rendeletben előírva nincs, és ez az újonnan szabályozott elnöki ügykezelés keretében az idézett rendelet 4. §-ának 5-ik bekezdése értelmében szerkesztett és kifüggesztett táblázat mellett céltalan és felesleges: ennél fogva annak további vezetését abba kell hagyni.

A fegyelmi ügykezelést, ideértve a fegyelmi irattár kezelését is, a fennevezett kezelő tiszt az elnöki irodában végzi, más szóval a fegyelmi irattár az elnöki irodában van.

A fegyelmi iratoknak ily módon való kezelése nem felel ugyan meg a Büsz. 232. §-ának; azonban tekintettel arra, hogy az ügykezelésnek ez az ága már kezdet óta így van, intézkedést mégsem tettem.

Az elnöki irodában vezetett különféle naplók és nyilvántartások jegyzékét, melynek 1–26. f. száma van, ide csatoltam A./ alatt.

A közjegyzői megbízások nyilvántartó jegyzékére nézve, melyben most csupán a telekkönyvi hatóságnak vételárfelosztást tárgyozó megbízásai vannak bevezetve, az az észrevételem, hogy ezt a Büsz. 263. §-ának idevonatkozó rendelkezése szerint csupán a kir. közjegyzőknek örökösödési ügyekben az 1886: VII. t.cz. 30. §-ához képest adott megbízásokról kellett vezetni: az 1894: XVI. t.cz. hatályba lépte óta azonban az örökösödési eljárás kizáróan a kir. járásbíróságok hatáskörébe tartozván, azóta az említett jegyzéknek további vezetése tárgyalanná vált. Ennek vezetését tehát abba kell hagyni, s az ügyforgalmi és tevékenységi kimutatás (boríték IX. pont) kitöltése végett szükséges adatgyűjtésről megfelelő módon gondoskodni.

A csatolt jegyzékben felsorolt többi nyilvántartásokra vonatkozóan általában megjegyzem,

hogy azoknak számát a kezelés egyszerűsége s az áttekintés megkönnyítése végett célszerű volna összevonni. Ilyenek például a 12., 13., 14., 15., 17. és 21. f. szám alatt felsorolt nyilvántartó jegyzékek,²²² amelyeknek adatai egy nevek szerint vezetett, kisebb terjedelmű betűsoros könyvben nyilvántarthatók, amelyet évről-évre folytatónak vezetnék. Felkérem a törvényszék elnökét, hogy ezt a kérdést tegye megfontolás tárgyává, s a felsőbb rendeletekben külön elő nem írt nyilvántartó jegyzékeket az elnöki ügykezelés és az áttekinthetőségre könnyítése végett megfelelő célszerű módon egye-
síttesse.

II. A bírósági ügykezelésre nézve

26./ Polgári büntető és iktató hivatal.

A posta-kiadókönyv (Büsz. 112. §) három első rovatát az iktató tölti ki, holott ezt naponként a postahivatal illető közegének kell kitöltenie, és a negyedik rovatban a bejegyzett adatok valóságát sajátkezű aláírásával igazolni.

Ezt a szabálytalanságot a postahivatali főnökhöz intézendő megkeresés útján meg kell szüntetni.

A kiosztott ügyek jegyzégeit (Büsz. 125. §) megtekintve azt tapasztaltam, hogy a rendes szabadságidők tartama alatt kiosztott ügydarabok átvételének igazolása több kiosztási jegyzékben hosszabb időn át elmaradt.

Jövőre intézkedni kell, hogy a kiosztott ügydaraboknak naponkénti átvétele és ennek igazolása a szabadságidők tartama alatt se maradjon el.

Az iktatókönyvek tanúsítása szerint érkezett:

1911. évben XI. 5-ig:		1912. évben XI. 5-ig:	
polgári beadvány	27419	polgári beadvány	21003
büntető beadvány	14335	büntető beadvány	13977
összesen:	41754	összesen:	34980

Mutatózási hátralék nincs, és az iktató teendőit szabályszerűen és pontosan végzi.

27./ Polgári és büntető kiadó hivatal.

Központi kézbesítő hivatal.

A büntető ügyekben székhelyen kívül teljesített kézbesítések jegyzékét nem vezetik, mert a rendszeresített vonatkozó nyomtatvány meg lett szüntetve. Ez ellenkezik a 2700/910. I.M. sz. rendelet 33. és 44. §-aival.

A törvényszék elnöke erre nézve a királyi ítélőtábla elnökéhez 1912. IX. 5-én 1912. S.64. sz. a. kimerítő jelentést tett, de válasz nem érkezett.

A kiadó a polgári ügyekben visszaérkezett kézbesítési vevényeket az irattárnoknak naponkint adja át, és ez ellenőrzi azt, hogy mindegyik vevény beérkezett-e. Ekként a 2700/910. I.M. sz. rendelet 34. §-ában a kiadó terhére megszabott teendők az irattárnokra hárulnak át.

Ezt azért gyakorolják így, mert különben az iratok a nagy forgalom miatt a kiadó hivatalban megtorlódnának.

A felhozott okból nem találtam helyén valónak az idézett szabálynak megfelelően intézkedni.

Leírással 8 egyén foglalkozik. A leírási hátralékot lásd a kimutatásban.

A legrégebb leíratlan ügydarab 1912. X. 17-ikén érkezett a kiadó hivatalba.

A leírási hátraléktól eltekintve, egyebekben a kiadó és a központi kézbesítő hivatal rendben van.

A leírási hátralék megszüntetése végett, tekintettel a polgári ügyforgalom növekedésére és arra a körülményre, hogy az előreláthatóan nyugdíjazandó Bauer Bertalan irodatiszt f. évi IX. 23-ika óta szolgálatot nem teljesít, ettől a naptól kezdve az irodatiszti állás betöltéséig egy kiegészítő díjnak van alkalmazva.

A 2700/910. I.M. sz. rendelet 13. §-ában foglalt szabály gyakorlati alkalmazásánál az a baj van, hogy miután az új ügyet kezdő beadványoknak egy részét a felek az eljárási szabályok értelmében az első elintézéskor visszakapják, s e szerint az irattárba ilyen esetben csak a végzés fogalmazványa kerül, amelyen az irattári jel hiányzik: az irattári sorszám az illető beadványokra való feljegyzésével az irattárnoknak célba vett tájékoztatása nincs elérve.

Ezen akképp lehet segíteni, hogy az ilyen beadványok elintézésekor a vonatkozó fogalmazványra az illető irattári sorszámot pontosan feljegyzik, amire nézve megfelelően intézkedni kell.

29./ Pertár.

A pertárnoki teendőket most Korpássy Elemér joggyakornok végzi.

A megtekintett perkönyv szerint a f. évben pertárba érkezett 1237 per.

Ezen kívül 52 olyan perre vonatkozó iratokat találtam, amelyek f. évi október hó végén érkeztek a pertárba, azonban perkönyvbe való bevezetésük elmaradt.

A perkönyvek alapján tett próbákból kitűnt, hogy több olyan ügy iratai, amelyeknek a perkönyvek adatai szerint a pertárban kellene lenniük, tényleg nincsenek itt, vagyis, hogy a perkönyv utolsó előtti rovatának kitöltése számos esetben elmaradt, amiben nem csak a mostani pertárnok, hanem előde is hibás.

Intézkedés teendő a perkönyv szabályszerű kitöltése iránt azzal a figyelmeztetéssel, hogy jövőre hasonló mulasztás elkövetése megtorlást von maga után.

Több percsomó betekintése útján megállapítottam, hogy a per folyamán keletkezett törvényszéki iratok közül mindig csak az utolsó fogalmazvány marad vissza a törvényszéknél, és kerül az irattárba, míg az összes többi előző iratokat a pertárba küldik, holott még a Büsz. 151. §-ának 2-ik bekezdése esetében is csak a percsomót kell a pertárba küldeni.

Miután a per előkészítésére vonatkozó bírósági végzéseknek csupán egy-egy kiadmányát kell a pertárba küldeni, és a percsomó ítélet alá terjesztésig a vonatkozó periratokból, illetve tárgyalási jegyzőkönyvekből, valamint a vonatkozó végzések kiadmányaiból alakul, ítélet alá terjesztés után pedig a percsomó alakulása hasonló módon tovább foly[ik] a Büsz. 151. §-a értelmében: a szabálytalan ügyvitel megszüntetése iránt intézkedés teendő.

30./ Jegyzői iroda rendben.

31./ Telekkönyvi iktató hivatal.

A telekkönyvi iktató a Büsz. 125. §-ában előírt kiosztási jegyzéket hosszabb idő óta nem vezet, hanem a 157. §-ban előírt előadói könyvbe maga írja be az iktatószámokat, és naponként ezzel adja át a telekkönyvi egyes bírónak az ügydarabokat.

Ekképp az ügydarabok átvételének igazolása (157. §) teljesen elmarad, mert az egyes bíró, illetve önálló hatáskörrel felruházott jegyző a hozzá érkezett beadványok átvételét az előadói könyvben nem igazolja.

A hosszabb ideje gyakorolt munkamegtakarítással járó egyszerűsítés ellen ugyan kifogást nem teszek; azonban – miután az ügydarabok átvételének igazolása el nem maradhat – felkértem a törvényszék elnökét, hogy a jövőre [nézve] az ügydarabok átvételét a kiosztási jegyzéket is pótló előadói könyvben igazoltassa.

Mutatózási hátralék nincs, és az iktató teendőit rendszeren és pontosan végzi. Megjegyzem, hogy telekkönyvi beadvány érkezett folyó évi XI. 5-ig 12806, míg a megelőző évben a megfelelő idő alatt 13253.

32./ Telekkönyvi kiadó hivatal rendben van azzal a megjegyzéssel, hogy azokban az ügyekben, amelyekben a határozat kiadmányozása nyomtatvány kitöltése útján történik, a kiadmányozás átlag 2–3 napot vesz igénybe, míg leírás és másológépen való többszörösítés esetében – miután a többszörösítést a kerületi börtönben végzik – a kiadmányozás átlag 6–10 napba kerül.

33./ Telekkönyvi iroda.

A telekkönyvi beadványok tartalmának a telekkönyvi állással való összehasonlítása (szemle) és az ezzel kapcsolatos teendők teljesítése a telekkönyvi irodában egyáltalán elmarad (tkvi. rds.²²³ 161. § 3–5. bekezdése s 47446/1891. I.M. sz. közlemény), és a telekkönyvi ügydarabokkal a vonatkozó telekkönyvi betéteket naponként beadják a telekkönyvi egyes bírónak, illetve a jegyzőnek, akitől a telekkönyvi betétek az elintézt, bevezetés tárgyát képező ügydarabok átadásakor kerülnek vissza a telekkönyvi irodába. Ezt már régóta így gyakorolják.

Erre nézve a telekkönyvi egyes bíró és a telekkönyvi iroda vezetője azt adták elő, hogy a telekkönyvvezetők a rájuk háruló munkát így sem képesek elvégezni, hanem a bevezetéseknél időnként egy telekkönyvi írnok segít. Egyébként is a telekkönyvi bíró és jegyző hivatali helyiségei a telekkönyvi irodával közvetlen kapcsolatban lévén, az összes telekkönyvi betétek így is kéznél vannak; a telekkönyvi nyilvánosság tehát csorbát nem szenved.

Minthogy a telekkönyvi bevezetések az 5900 és 32000/911. I.M. sz. rendeletek²²⁴ folytán a birtokrészletek átszámozásával lényegesen több munkát igényelnek, és valóban fogadható el az az ok, hogy az előírt szemle foganatosítása esetében a telekkönyvi bevezetések foganatosítása, amennyiben személyszaporítás nem történik, megakad, illetőleg e teendőkben hátralék áll be: ennél fogva a már régóta fennálló gyakorlat megszüntetése iránt nem intézkedtem.

A 10378 és 12169/1912. tkvi. sz. ügydarabok, valamint az ezekre vonatkozó 5977, 5979. számú szegedi és 3237., 3238. számú kiskundorozsmai telekkönyvi

betétek és a vonatkozó telekkönyvi térképek, valamint a részletlajstrom tekintése útján meggyőződtem arról, hogy a birtokrészletek átszámozását a fennebb idézett rendelet értelmében szabályszerűen foganasítják.

A megrendelt telekkönyvi kivonatokat átlag egy hét alatt kiadják.

A telekkönyvi iroda rendben van.

34./Telekkönyvi irattár.

Az irattári sorkönyv megfelelő kitöltése sok esetben elmaradt, jöllehet a vonatkozó ügdarabok rég irattárba érkeztek.

Ilyenek például: a 6880, 6946, 7009, 7537, 8083, 9151/1912. tk. iktatószámoknak megfelelő iratok. Így van ez a megelőző évi irattári sorkönyvben is.

A kézbesítési vevények elhelyezése a vonatkozó előadmányi íveken a 2700/910. I.M. sz. rendelet 35. §-ában előírt módon egyáltalában nem jeleztetik (lásd 27./ pont).

Az irattári irományjegyzékek kitöltése itt is úgy történik, mint a polgári és büntető irattárban (jelen jegyzőkönyv 28./ pontja) azzal a különbséggel, hogy az irományjegyzék kitöltése a 2-ik f. számtól kezdve tintaceruzával történik.

Felkértem a kir. törvényszék elnökét, hogy eme hiányok megszüntetése iránt, különbeni megtorló intézkedés kilátásba helyezése mellett, megfelelő rendelkezést tegyen, a telekkönyvi iroda vezetőjét pedig utasítsa a telekkönyvi ügykezelés pontos ellenőrzésére és arra, hogy jövőre az esetleg észlelendő kezelői mulasztásokról jelentést tegyen.

III. Az ügyvitelre nézve

35./Polgári ügyvitel I-ső fokon.

A perkönyv alapján annak megvizsgálása végett, hogy a bíróságot a perek előkészítése és befejezése körül késedelem terheli-e, elővitettem és betekinttettem több per ügyiratait, jelesen:

a 11713/896., 4929/897., 12897/900., 20843/901., 6236/903., 11809/903., 9803/904. és 20248/905. P. szám alatt megindult közpolgári perekre vonatkozó iratokat,

valamint a 8976, 9183, 14259, 14513/907. és 26335/909. P. szám alatt megindított kereskedelmi perekre vonatkozó iratokat.

Eme pereknek legnagyobb része pertári kezelés alatt áll, a pereknek kisebb részében pedig a bíróság a megfelelő lépéseket megtette.

Kifogás csak a 11713/896. P. sz. a. megindult perre nézve (Szeged város - gróf Pallavicini) merült fel.

Ebben a perben a bíróság a szemlét még 1910. május 30-án foganasította, amikor Beuer Gusztáv mérnök szakértő a szakvélemény beadása végett

90 napi haladékot nyert. A szakértő azonban véleményét mostanig sem terjesztette be, és a bíróság vele szemben csupán arra szorítkozott, hogy a szakértőhöz hónapról hónapra sürgető felhívást intézett. E tekintetben a per mostani előadója (Csonka) a korábbi előadó (dr. Wanie) nyomdokán jár.

Az ügy mostani előadója előttem azt a nézetét nyilvánította, hogy miután a Ptrt.²²⁵ a szakértőnek ilyen mulasztására vonatkozóan rendelkezést nem tartalmaz, s a felek sem kértek valamely bírói intézkedést: ennél fogva a szakértővel szemben nem lehet eljárni.

Igaz ugyan, hogy a Ptrt. az alkalmazott szakértő mulasztására nézve nem rendelkezik, azonban a bírói gyakorlat a Ptrt. 206. §-át joghasonlatosságnál fogva a szakértővel szemben is alkalmazza (szegedi kir. ítélőtábla 4911/1904. és magának a szegedi kir. törvényszéknek más ügyben 22402/902. P. sz. a. hozott végzése), de ezen kívül a bíróságnak az 1912: VII. t.cz. 18. §-a értelmében is módjában áll eljárni s a felek akaratának figyelembe vételével megfelelően intézkedni. Ezekhez képest az illető bíró felhívandó, hogy a per továbbfejlesztésére nézve a most felhozottak szem előtt tartásával járjon el.

A csődbiztosnál és a kereskedelmi cégjegyzék vezetőjénél az ügyvitelt rendben találtam.

Kiemelem, hogy a most folyamatban lévő csődügyek közül 18 az idén nyílt meg, és hogy az idén 104 csődnnyitási kérvény érkezett, amennyi még egyetlen korábbi évben sem.

Korábbi csődügyek iratai közül betekintettem a 17948/1902., 17364/1907., 2306/1908., 12071/1908. és 20223/1906. P. sz. a. megindult csődügyek iratait.

Ezek közül a 2306/908. számú ügyben csupán a csődvagyon felosztása van hátra, aminek foganatosítására a csődtömeggondnok bírság terhe alatt utasított, míg a többi korábbi csődügy befejezését folyamatban lévő perek gátolják.

A megakadt csődügyek érdekében a vonatkozó perek soron kívüli elintézését az illető hatóságnál szorgalmazni kell. E végből a törvényszék elnökéhez megfelelő további eljárás végett az illető csődügyekben jelentés teendő.

Birtokrendezési ügy (tagosítás) csupán egy van folyamatban, melyben a betekintett iratok szerint az előmunkálatok következnek.

Az eljáró bíró ebben dr. Pollner Kálmán törvényszéki bíró, akivel a 40251/1912. I.M. sz. rendelet tartalma közöltetett.

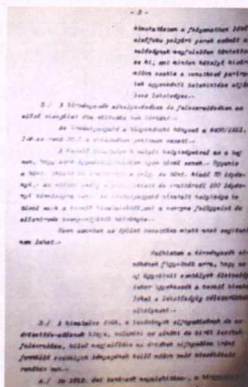
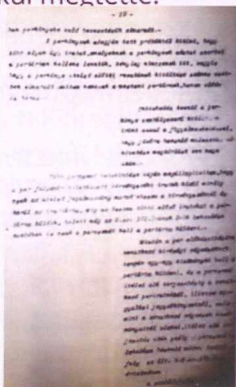
A polgári tanácsi jegyzőkönyveket (Büsz. 195. §) betekintettem és rendben találtam.

36./ A sommás fellebbezési tanács ügyvitele példás rendben van.

A szóbeli tárgyalásokat az ügyek érkezésétől számítva 30 napon belüli időre tűzik ki.

37./ A vizsgálóbírói ügyvitel és irodai ügykezelés rendben van.

Betekintettem a 14935/1910. IX. 27. óta folyamatban lévő legrégibb bűnvizsgálat iratait, valamint az 1912. évi III. 18-án 3077. és V. 30-án 7703. B. sz. a megindult bűnvizsgálatokra vonatkozó iratokat, amelyekből meggyőződtem, hogy a vizsgálóbíró a vizsgálatok fejlesztése érdekében szükséges lépéseket késedelem nélkül megtette.



A vizsgálati jegyzőkönyv lapjai

38./ Az első és másodfokú büntető tanácsok ügyvitele.

Az első fokú büntető ügyvitelben főtárgyalás kitűzésére vár:

- az I. főtárgyalási tanácsnál
 - esküdszéki ügy: 11
 - más ügy: 13
- a II. főtárgyalási tanácsnál
 - esküdszéki ügy: 21
 - más ügy: 12
- a III. főtárgyalási tanácsnál
 - közönséges büntető ügy: 21
- összesen: 78 ügy.

A főtárgyalási határnapokat az érkezéstől számítva, átlag 6–8 hétre tűzik ki. A hátramaradás megszüntetése s az ügyek befejezésének gyorsítása érdekében a törvényszék elnöke a jelen jegyzőkönyv 8./ pontjában foglaltak szerint intézkedett.

A főtárgyalási naplók átvizsgálása útján megállapítottam, hogy a főtárgyalási jegyzőkönyvek és a befejező határozatok megszerkesztése és beadása körül a bünt. ü.sz. 88. és a Bp.²²⁶ 329. és 331. §-aiba ütköző késedelem az I. és II-ik főtárgyalási tanácsoknál, habár kisebb mérvben és ritkábban, mint

előbb, az utóbbi időben is fordult elő, míg a III-ik főtárgyalási tanácsnál az idézett §-ok rendelkezéseit pontosan megtartják.

A törvényszék elnöke megjegyezte, hogy dr. Gerhauser József törvényszéki bírót és Korpássy Elemér joggyakornokot 1912. évi IX. 12-én a tapasztalt mulasztások miatt szóbeli úton megintette, s nevezettek azóta megtorlás alá eső késedelembe nem estek.

Felkértem a kir. törvényszék elnökét, hogy az idézett szabályokban foglalt rendelkezések megtartását időnként személyesen is ellenőrizze, és az indokolatlan késedelemek megtorlása iránt jövőben is erélyesen járjon el.

A régebbi időről folyamatban lévő ügyek közül betekintettem a 6682/1906., 15990/907., 4264/908., 9551/909. és 4909/909. B. sz. alatti ügyek iratait, és meggyőződtem, hogy az ügyek befejezésének elhúzódását a bíróságon kívüli körülmények okozták, mint például: más kapcsolatos ügyek, különösen polgári perek folyamatban léte, felek és tanúk lakhelyeinek többszöri változása és az ügyek érdemi elbírálásához szükséges iratok beszerzése körül felmerült akadályok.

Intézkedés teendő, hogy a bíróság az évek óta folyamatban lévő büntető ügyekben a befejezésre vezető lépéseket soron kívül tegye meg, azokban az ügyekben pedig, amelyek valamely más ügy folyamatban léte miatt akadtak meg, az illető ügy soron kívüli elintézésének kieszközlése iránt a törvényszék elnökéhez tegyen[ek] jelentést.

Egyebekben a büntető ügyvitelt a hátraléktól eltekintve rendben találtam.

40./²²⁷ Telekkönyvi ügyek elintézésével egy bíró és egy önálló működési körrel felruházott jegyző foglalkozik, s a telekkönyvi beadványok elintézése rendszerint 1–3 nap alatt megtörténik. Az elintézés csak kivételesen húzódik néhány nappal tovább.

A most elintézetlen beadványok közül a legkorábbi a 12640/1912. tk. szám alatti, amely f. évi október 31-én érkezett (árverési kérvény).

Betekintettem a 6807 és 7329/1912. tk. számú sorrendi tárgyalási jegyzőkönyveket és sorrendi végzéseket.

A telekkönyvi ügyvitelt rendben találtam.

41./ Betekintettem az összes előadói könyveket és rendben találtam [azokat]. Ezek és a kiadókönyvek szerint kifogás alá eső késedelem a beadványok elintézése körül nincs.

Észrevételem csak az, hogy a Schwaiger József bíró előadói könyvében az ügyszerkezet elintézésére vonatkozó számos rovat kitöltetlen maradt, holott most is tartó három hónapi szabadságra távozásakor valamennyi neki kiosztott ügyszerkezet el volt intézve. Ezt a mulasztást a vizsgálat rendén pótolgattam.

A nevezett bírót figyelmeztetni kell az elkövetett mulasztásra és arra, hogy jövőre az előadói könyvét pontosan vezesse.

42./ A vizsgálat befejeztekor a törvényszék elnöke bemutatta a f. évi november hó 5-ig terjedő időre vonatkozóan összeállított ügyforgalmi és tevékenységi kimutatást, melyet C./ alatt a jelen jegyzőkönyvhöz csatoltam.

43./ A törvényszék elnöke a jegyzőkönyv elolvasása után az annak 1./ pontja alatt tett észrevételekre előterjesztette, hogy – miután az adatgyűjtő jegyzékek pontossága tekintetében a Hrabák Károly irodatiszt közbejött betegsége miatt (jegyzőkönyv 23./ pontja) neki is kételye támadt, még a vizsgálat kezdete előtt elrendelte, hogy a jegyzék szerint folyamatban lévő valamennyi ügy iratai egyenként betekintessenek, ez az eljárás azonban – miután az illető kezelő egyéb munkával is erősen meg van terhelve – hosszabb időt igényel.

Ezután a jegyzőkönyvet bezártam, s azt én és a törvényszék elnöke aláírtuk, megjegyezve, hogy annak egy példányát a törvényszék elnöke átvette.

dr. Nagy Aladár

kir. törvényszéki elnök

Vén András

kir. ítélőtáblai tanácselnök

A photograph of a document with two handwritten signatures in black ink. The signature on the left is 'Nagy Aladár' and the signature on the right is 'Vén András'. Below each signature, the corresponding title is printed in a small, dark font: 'kir. törvényszéki elnök' under the first signature and 'kir. ítélőtáblai tanácselnök' under the second. The document is placed on a light-colored surface, possibly a desk, with a pen visible in the background.

Nagy Aladár és Vén András aláírásai



JEGYZETEK



Jegyzetek a tanulmányhoz

1. Magyar Országgyűlés. Képviselőházi naplók 1887–92. XII. kötet. Budapest, 1889. 324–336. p., KENEDI GÉZA: *Szilágyi és reformjai*. In: Jogtudományi Közlöny. 1889. június 7. (23. sz.) 181. p.
2. NYEVICZKEY ANTAL: *A Budapesti Királyi Ítéltábla története 1861. évi május 1-től 1891. évi május 4-ig*. Budapest, 1891. Lásd még WINKLER JÁNOS: *A kir. ítélőtábla fejlődése*. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új folyam, 86. füzet. Budapest, 1925. 9–26. p., GÁBOR GYULA: *A Pesti Kir. Ítéltábla felállítása és szervezése*. In: Magyar Jogászegyleti Értekezések. Új folyam, 86. füzet. Budapest, 1925. 29–72. p., GYALAY MIHÁLY: *A Pesti Királyi Törvényszék működésének első öt éve, a tizenegy királyi ítélőtábla megszervezésének előzményei*. In: Jogtudományi Közlöny. 1999. április. (4. sz.) 176–180. p.
3. MEZEY BARNA: *A kiegyezés jogpolitikájának kialakítása. Horvát Boldizsár igazságügyi miniszter reformprogramja*. In: Jogtörténeti Szemle. 2007. 3. sz. 31–42. p.; MÁTHÉ GÁBOR: *A felsőbbbírósági reform és a Polgári törvénykezési rendtartás*. In: Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János. Szerk.: Kiss Daisy, Varga István. Budapest, 2003. 655–670. p., Uő.: *A Kúria revíziós javaslatai a polgári törvénykezési rendtartáshoz*. In: A polgári peres eljárás történeti fejlődése Magyarországon. (V. szegedi jogtörténeti napok) Szerk.: Homoki-Nagy Mária. Szeged, 2013. 161–175. p.
4. MÁTHÉ GÁBOR: *A magyar burzsoá igazságszolgáltatási szervezet kialakulása, 1867–1875*. Budapest, 1982., STIPTA ISTVÁN: *A magyar bírósági rendszer története*. Debrecen, 1998. 121–133. p.; BÓNIS GYÖRGY – DEGRÉ ALAJOS – VARGA ENDRE: *A magyar bírósági szervezet és perjog története*. S.a.r.: Béli Gábor. Zalaegerszeg, 1996. 211–231. p., NÁNÁSI LÁSZLÓ: *A magyar királyi ügyészség története, 1871–1945*. Budapest, 2011. 19–64. p.
5. KUN LÁSZLÓ: *Szilágyi Dezső és jogi reformjaink új megvilágításban*. Budapest, 1891., STIPTA ISTVÁN: *Szilágyi Dezső és a magyar igazságszolgáltatás reformja*. In: Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Juridica et Politica. Tom. XI. Miskolc, 1995. 111–115. p.; ANTAL TAMÁS: *Szilágyi Dezső igazságügyi miniszter emlékezete*. In: Jogtudományi Közlöny. 2010. június. (6. sz.) 318–320. p., Uő.: *Szilágyi Dezső igazságügyi reformjairól (1890–1900)*. In: Jogtörténeti tanulmányok VIII. Szerk.: Kajtár István, etc. Pécs, 2005. 9–28. p.
6. BÓNIS–DEGRÉ–VARGA 1996. 236–242. p., 246–252. p.; STIPTA ISTVÁN: *A tisztaeszlári per és a korabeli büntető eljárásjog*. In: Jogtörténeti Szemle. 2012. 4. sz. 22–34. p., KENGYEL MIKLÓS: *Külföldi hatások a 20. századi magyar polgári eljárásjogban*. In: Magister artis boni et aequi. Studia in honorem Németh János. Szerk.: Kiss Daisy, Varga István. Budapest, 2003. 415–438. p., különösen: 417–430. p.
7. *Kir. törvényszékek és járásbírók a kir. táblák területén*. In: Jogi Szemle. 1891. május 14. (IV/20. sz.) 660–664. p.; ANTAL TAMÁS: *A királyi ítélőtáblák újjászervezése (1890)*. In: Jogtudományi Közlöny. 2003. október (10. sz.). 432–439. p. Az új főügyészségekről összefoglalóan lásd NÁNÁSI 2011. 92–154. p.

8. *A kir. ítélőtáblák és főügyészségek.* In: Jogi Szemle. 1891. április 23. (IV/17. sz.) 576–577. p.; ANTAL TAMÁS: *Törvénykezési reformok Magyarországon (1890–1900). Itélőtáblák, bírói jogviszony, esküdtszék.* = Dél-alföldi évszázadok 23. Szeged, 2006(a). 19–47. p., 65–136. p., ANTAL, TAMÁS: *A Hundred Years of Public Law in Hungary: Studies on the Hungarian Constitution and Legal History.* Novi Sad, Serbia, 2012. 37–53. p., Uő.: *A nagyváradi ítélőtábla felállítása (1890–1891).* In: Ünnepi tanulmányok Máthé Gábor 65. születésnapja tiszteletére. Szerk.: Mezey Barna, Révész T. Mihály. Budapest, 2006. 12–31. p., Uő.: *Szilágyi Dezső, Lehoczky Kálmán és a pozsonyi ítélőtábla szervezése.* In: Jogtörténeti Parerga. Ünnepi tanulmányok Mezey Barna 60. születésnapja tiszteletére. Szerk.: Máthé Gábor, Révész T. Mihály, etc. Budapest, 2013. 13–21. p., Uő.: *A debreceni Királyi Itélőtábla megszervezésének és Puky Gyula elnökségének története.* In: A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve XXIX. Szerk.: Radics Kálmán. Debrecen, 2002–2003. 215–230. p.; HIDVÉGI MÁRTA: *Az ítélőtáblák.* In: A táblalírószágról. A Pécsi Itélőtábla. Szerk.: Lábady Tamás, Décei Katalin. Pécs, 2004. 23–25. p., 29. p.
9. ANTAL 2006a. 47–61. p.; *Az új kir. táblai elnökök.* In: Ügyvédek Lapja. 1891. január 3. (1. sz.) 2–3. p.; *A királyi ítélőtáblák elnökei.* In: Vasárnapi Újság. 1891. május 10. (19. sz.) arcképek: 300–301. p., életutak: 301–303. p.
10. A m. kir. igazságügyminiszternek 16.352/1892. szám alatt [...] intézett körrendelete, a sajtóperekben hatósági körrel felruházott törvényszékeknek újabb szervezése és [...] beosztása tárgyában. In: Magyarországi rendeletek tára (a továbbiakban: MRT) 1892. Budapest, 1892. 1192–1194. p.; ANTAL TAMÁS: *Egy szírom a közszabadság virágából. Az esküdtszék újjászervezése Szegeden (1899–1900).* In: Szeged. A Város folyóirata. 2004. november. (11. sz.) 6–9. p.
11. VÁRADY KÁROLY: *A kir. táblai kinevezésekre [...].* In: Jogtudományi Közlöny. 1891. május 29. (22. sz.) 174. p., ANTAL TAMÁS: *Az ítélőtáblák decentralizációja (1890–1891).* In: Bírák Lapja. 2003. 2. sz. 74–82. p.
12. A m. kir. igazságügyminiszternek 762/I.M.E. számú rendelete a [...] a kir. ítélőtáblák és kir. főügyészségek működése megkezdésének időpontja iránt. MRT 1891. Budapest, 1891. 53. p.; *A kir. ítélő táblák.* In: Jogi Szemle. 1891. május 7. (IV/19. sz.) 613–614. p.
13. A m. kir. igazságügyminiszternek 1395/I.M.E. számú rendelete [...] az 1890. évi XXV. tc. életbeléptetéséhez szükséges átmeneti és egyéb intézkedések tárgyában – a kir. ítélőtáblákra vonatkozólag. MRT 1891. Budapest, 1891. 58–67. p.
14. A m. kir. igazságügyminiszternek 4214/I.M.E. számú rendelete a kir. ítélőtáblák és a kir. Curia teljes üléseinek szabályozása tárgyában. MRT 1891. Budapest, 1891. 1167–1181. p.
15. KÉRINGER MÁRIA: *Repertórium: a Szegedi Királyi Biztosi Hivatal iratai, 1880–1883.* In: A Szegedi Királyi Biztosi Hivatal iratai, 1880–1883. Szerk.: Kaján Imre, Zombori István. Szeged, 2010. 7–199. p., BLAZOVICH LÁSZLÓ: *Szeged rövid története.* = Dél-alföldi évszázadok 21. Szeged, 2005. 128–136. p., NAGY ZOLTÁN – VÁGÁS ISTVÁN: *Szeged újjáépítése.* In: Szeged története 3.: 1849–1919. Szerk.: Gaál Endre. Szeged, 1991. 155–218. p., DÓKA KLÁRA: *A Szegedi Királyi Biztosság (1879–1884).* In: Móra Ferenc Múzeum évkönyve, 1976/77–2. Szerk.: Trogmayer Ottó. Szeged, 1977. 365–386. p.,

- OLTVAI FERENC (szerk.): *Szeged múltja írott emlékekben*. Szeged, 1968. 172–175. p., 178–179. p., SZABÓ LÁSZLÓ: *Szeged halála és feltámadása*. Szeged, 1929. (3 kötetben), ÚJLAKI ANTAL: *Tisza Lajos és Szeged*. Szeged, é.n. [1910.] 3–107. p., REIZNER JÁNOS: *Szeged története*. Szeged, 1899–1900. 2. kötet, 309–358. p., KULINYI ZSIGMOND: *Szeged új kora. A város története (1879–1899) és leírása*. Szeged, 1901. 1–154. p.
16. Szegedi Napló (a továbbiakban: SZN). 1890. január 16. (15. sz.) 5. p.
 17. SZN 1890. január 17. (16. sz.) 3. p., Szegedi Híradó (a továbbiakban: SZH). 1890. január 17. (16. sz.) 2. p.
 18. SZN 1890. január 19. (18. sz.) 4. p.
 19. SZN 1890. január 22. (21. sz.) 4. p.; Csongrád Megyei Levéltár (= CSML). IV. B. 1402.a. (Szeged thj. város törvényhatósági bizottsága közgyűlésének jegyzőkönyvei = Jkv.) 19. k. 1890: 14.
 20. SZN 1890. január 23. (22. sz.) 3. p., SZH 1890. március 5. (63. sz.) 4. p.; CSML Jkv. 19. k. 1890: 61.
 21. SZN 1890. január 25. (24. sz.) 2. p.
 22. SZN 1890. január 24. (23. sz.) 3–4. p., február 10. (40. sz.) 2. p., március 26. (64. sz.) 2–3. p.
 23. Ügyvédek Lapja. 1890. március 12. (11. sz.). 1–2. p., SZN 1890. március 14. (72. sz.) 2–3. p.
 24. SZN 1890. április 17. (106. sz.) 1. p., SZH 1890. április 18. (106. sz.) melléklet.
 25. SZH 1890. április 27. (115. sz.) 1–2. p.
 26. SZH 1890. május 3. (120. sz.) 1. p.
 27. SZN 1891. január 3. (3. sz.) 2. p., január 24. (24. sz.) 4. p.
 28. PÉTER LÁSZLÓ: *A szerette Város. Írások Szegedről*. Budapest, 1986. 62–63. p., RUSZOLY JÓZSEF: *Wagnerek Szegeden*. In: Szeged. A Város folyóirata. 2003. szeptember. (9. sz.) 190. p.
 29. SZN 1891. január 3. (3. sz.) 4. p., január 9. (9. sz.) 3. p., január 11. (11. sz.) 2. p., január 16. (16. sz.) 3. p., január 31. (31. sz.) 3. p.
 30. SZN 1891. január 13. (13. sz.) 3–4. p., január 28. (28. sz.) 4. p.
 31. SZN 1891. február 1. (32. sz.) 7. p., február 3. (33. sz.) 2. p., február 21. (51. sz.) 3. p.
 32. SZN 1891. február 6. (36. sz.) 2–3. p., február 11. (41. sz.) 3. p., február 12. (42. sz.) 3. p.
 33. SZN 1891. március 11. (69. sz.) 4. p., március 20. (78. sz.) 4. p., március 22. (80. sz.) 5. p.
 34. SZN 1891. március 26. (84. sz.) 1. p., március 27. (85. sz.) 2. p., március 28. (86. sz.) 8. p.
 35. SZN 1891. április 4. (92. sz.) 2. p., április 6. (94. sz.) 2. p.
 36. SZN 1891. április 10. (98. sz.) 3. p.
 37. SZN 1891. április 14. (102. sz.) 4. p., április 18. (106. sz.) 3. p.; CSML Jkv. 19. k. 1890: 341., 20. k. 1891: 31.
 38. SZN 1891. április 18. (106. sz.) 3–4. p., április 21. (109. sz.) 3. p.
 39. SZN 1891. április 20. (108. sz.) 3. p., április 24. (112. sz.) 3. p.
 40. SZN 1891. május 3. (121. sz.) 6. p.
 41. SZN 1891. május 5. (123. sz.) 1. p.
 42. SZN 1891. május 5. (123. sz.) 2. p.

43. SZH 1891. május 4. (122. sz.) 1. p.
44. SZH 1891. május 5. (123. sz.) 1–2. p. A korabeli szófordulatokban „a második város” a legfontosabb vidéki várost jelentette – mint Angliában Manchestert, Franciaországban Lyont. Erre utal RUSZOLY JÓZSEF is: *Szeged petíciója váltótörvényszékért* (1861). [1979] In: Uő.: A Város és polgára. Válogatott írások Szegedről. Szeged, 1999. 51. p., valamint Móra Ferenc nyomán PÉTER LÁSZLÓ: *Juhász Gyula a forradalmakban*. Budapest, 1965. 164. p.
45. SZN 1891. május 6. (124. sz.) 1. p., SZH 1891. május 6. (124. sz.) 2. p.
46. SZN 1891. május 6. (124. sz.) 2. p., *A kir. táblák megalakulásakor mondott elnöki megnyitó beszédek* [...]. Sélley Sándor beszéde. In: Jogi Szemle. 1891. május 14. (IV/20. sz.) 668–670. p.
47. SZH 1891. május 6. (124. sz.) 3. p.; CSML Jkv. 20. k. 1891: 92.
48. SZN 1891. május 6. (124. sz.) 3. p. („*Justicia regnorum fundamentum*” = Az igazságosság az uralkodás alapköve.)
49. SZN 1891. május 6. (124. sz.) 4. p.
50. SZH 1891. május 7. (125. sz.) 2–3. p.
51. SZN 1891. május 8. (126. sz.) 5. p.
52. SZN 1891. május 12. (130. sz.) 5–6. p.
53. SZH 1891. április 30. (118. sz.) 2–3. p.
54. SZH 1891. május 5. (123. sz.) 2–3. p.
55. SZH 1891. május 6. (124. sz.) 6. p.
56. *A kir. táblák megalakulása*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. május 9. (19. sz.) 6–7. p.; Budapesti Közlöny. 1891. január 23. (18. sz.) 1. p., február 1. (26. sz.) 2. p., április 18. (88. sz.) 1. p.; *A kir. táblák és főügyészségek*. In: Jogi Szemle. 1891. április 23. (IV/17. sz.) 577. p., *A szegedi kir. tábla tanácsainak beosztása*. In: Jogi Szemle. 1891. május 21. (IV/21. sz.) 707. p.
57. *Az új kir. táblai elnökök*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. január 3. (1. sz.) 3. p.
58. *A kir. táblai tanácselnökök*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. január 31. (5. sz.) 3. p. Bernáth Géza 1895-ben az ítélőtábla elnöke lett. A helyi szájhagyomány szerint a Dugonics szobornak a mai helyére, a tér közepére való áthelyezését eredetileg ő szorgalmazta, mivel kálvinista lévén nem szívlelhette, hogy folyvást egy pápista pap „tűnődik” az ablaka előtt. Innen a szegedi szólás: „möglépett, mint Dugonics”. PÉTER LÁSZLÓ: *Szegedi örökség*. Budapest, 1983. 113–116. p.
59. [SAS EDE] S.: *A mi táblánk. Életrajzok dióhéjban*. In: SZN 1891. május 10. (128. sz.) 1–7. p. = RUSZOLY JÓZSEF: „*A mi táblánk*” (1891). [1997] In: Uő.: A Város és polgára. Válogatott írások Szegedről. Szeged, 1999. 52–59. p. és 159–160. p.; eredeti közlése in: Szeged. A Város folyóirata. 1997. július (7. sz.) 10–13. p. Lásd még LACZÓ KATALIN: „*Megkezdettem a töretlen úton.*” *Szeles Elek királyi táblai bíró életútja*. In: Uő.: Emlékkönyv. Szerk.: Apró Ferenc. Szeged, 2001. 198–210. p.; eredeti közlése in: Szeged. A Város folyóirata. 1998. december (12. sz.) 38–43. p.

60. A decentralizált táblabírák kinevezése. In: Ügyvédek Lapja. 1891. február 7. (6. sz.) 1–2. p.
61. KÁPLÁNY GÉZA: *Rongy és semmi munka*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. szeptember 5. (36. sz.) 1–3. p., SZN 1891. szeptember 6. (237. sz.) 3–4. p.
62. Véleményeket tallózott az Ügyvédek Lapja. 1891. szeptember 12. (37. sz.) 4. p.
63. SZN 1891. szeptember 8. (238. sz.) 1. p.
64. Vö.: KULINYI 1901. 552–553. p.; *Magyar városok monográfiája. Szeged*. Szerk.: Kiss Ferenc, etc. Budapest, 1927. 337–338. p.
65. SZOKOLAY ISTVÁN: *Az új kir. táblák 1892-ben*. In: Jogtudományi Közlöny. 1893. június 30. (26. sz.) 207–208. p., SZOKOLAY ISTVÁN: *Az új kir. táblák s az ügghátralékok*. In: A Jog. 1891. október 11. (41. sz.) 297–299. p., SZOKOLAY ISTVÁN: *Az új kir. táblák s az ügghátralékok*. In: A Jog. 1891. október 18. (42. sz.) 307–308. p., CSANÁDY ISTVÁN: *Az új királyi táblák s az ügghátralékok*. In: A Jog. 1891. november 8. (45. sz.) 329–330. p.
66. SZOKOLAY ISTVÁN: *Az új kir. táblák működése 1893. évben*. In: Jogtudományi Közlöny. 1894. április 27. (17. sz.) 132–133. p.
67. Sz.: *A kir. táblák 1894. évben*. In: Jogtudományi Közlöny. 1895. február 22. (8. sz.) 57. p.
68. Sz.: *A kir. táblák ügyforgalma az 1895. évben*. In: Jogtudományi Közlöny. 1896. február 21. (8. sz.) 62. p.
69. SZH 1894. október 3. (240. sz.) 2. p.
70. *A kir. Curia s kir. táblák 1896. évi ügyforgalma*. In: Jogtudományi Közlöny. 1897. március 12. (11. sz.) 81–82. p., *Felsőbíróságaink ügyforgalma 1897. évben*. In: Jogtudományi Közlöny. 1898. február 25. (8. sz.) 57–58. p.
71. CSML Jkv. 21. k. 1892: 116., lásd még: 21. k. 1892: 335., 22. k. 1893: 104.; KULINYI 1901. 372–373. p.
72. CSML Jkv. 22. k. 1893: 212., 230.
73. CSML Jkv. 22. k. 1893: 269.
74. SZN 1893. július 21. (173. sz.) 4. p., július 25. (176. sz.) 4. p.
75. SZN 1894. május 18. (120. sz.) 2. p.
76. SZN 1894. június 3. (134. sz.) 5. p., június 5. (135. sz.) 5. p., június 16. (145. sz.) 4. p.
77. PÉTER LÁSZLÓ (szerk.): *A Somogyi-könyvtár száz éve. /Könyvtártörténeti kiadványok./* A vonatkozó fejezetet BEZERÉDY ISTVÁN írta (9–65. p., alaprajz: 48. p.). Az okmánytárat Péter László állította össze. Szeged, 1984. 319–320. p.; lásd még RUSZOLY JÓZSEF: *Szeged szabad királyi város törvényhatósága, 1872–1944.* = Tanulmányok Csongrád Megye történetéből XXXV. Szeged, 2004. 62–63. p.
78. SZN 1894. június 28. (155. sz.) 3. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 210.
79. SZN 1894. június 28. (155. sz.) 4–5. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 211.
80. SZN 1894. június 29. (156. sz.) 2–3. p., július 1. (158. sz.) 4–5. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 244.
81. SZN 1894. július 3. (159. sz.) 3. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 157.
82. SZN 1894. július 5. (161. sz.) 1–2. p.
83. SZN 1894. július 18. (172. sz.) 2–3. p., július 19. (173. sz.) 2. p.
84. SZN 1894. július 20. (174. sz.) 3. p., augusztus 24. (203. sz.) 4. p.

85. SZN 1894. július 21. (175. sz.) 2. p., július 22. (176. sz.) 2–3. p.
86. SZN 1894. július 27. (180. sz.) 3. p., augusztus 3. (186. sz.) 3. p., augusztus 4. (187. sz.) 3. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 258.
87. SZN 1894. szeptember 16. (223. sz.) 4. p., szeptember 21. (227. szám) 3. p.; BEZERÉDY – PÉTER 1984. 52–53. p.
88. SZN 1894. augusztus 16. (197. sz.) 1. p.
89. SZN 1894. augusztus 12. (194. sz.) 3–4. p., augusztus 14. (195. sz.) 3. p.
90. SZN 1894. szeptember 2. (211. sz.) 2–3. p., szeptember 22. (228. sz.) 4. p.; CSML Jkv. 23. k. 1894: 93., 148., 174.
91. SZN 1894. augusztus 31. (209. sz.) 3. p., szeptember 6. (214. sz.) 4. p., szeptember 7. (215. sz.) 4. p., szeptember 16. (223. sz.) 6. p., szeptember 22. (228. sz.) 4. p.
92. SZN 1894. szeptember 23. (229. sz.) 7. p., szeptember 25. (230. sz.) 4. p.
93. SZN 1894. október 7. (242. sz.) 5. p., október 10. (245. sz.) 5. p.
94. SZN 1894. október 20. (256. sz.) 5. p., október 28. (264. sz.) 6. p.
95. SZN 1894. november 2. (269. sz.) 3. p.
96. SZN 1894. október 30. (266. sz.) 3. p., november 21. (288. sz.) 6. p., SZH 1894. november 21. (289. sz.) 5. p.
97. SZN 1894. november 7. (274. sz.) 2–3. p.
98. SZN 1894. november 10. (277. sz.) 5. p., december 11. (308. sz.) 4. p., december 22. (319. sz.) 3. p., SZH 1894. november 10. (278. sz.) 2. p., december 4. (302. sz.) 3. p.
99. SZN 1894. október 18. (254. sz.) 5. p., október 25. (261. sz.) 4. p.
100. SZH 1894. november 8. (276. sz.) 2. p.
101. SZN 1894. szeptember 13. (220. sz.) 4. p., november 10. (277. sz.) 5. p., november 11. (278. sz.) 5. p., SZH 1894. október 3. (240. sz.) 2. p.
102. SZH 1894. november 17. (285. sz.) 2. p.
103. SZH 1894. november 11. (279. sz.) 2–3. p.
104. SZN 1907. szeptember 11. (215. sz.) 2. p., szeptember 12. (216. sz.) 1–2. p.
105. SZN 1907. szeptember 20. (223. sz.) 2–3. p., október 1. (233. sz.) 4. p., október 2. (234. sz.) 6. p., október 19. (249. sz.) 2. p.
106. SZN 1907. október 19. (249. sz.) 1. p.
107. BÖLÖNI LÁSZLÓ: *A bírói fizetések felemelése*. In: A Jog. 1890. július 13. (28. sz.) 249–250. p., LEPOSSA DÁNIEL: *A bírák fizetésének emeléséhez*. In: A Jog. 1890. július 27. (30. sz.) 265–267. p., SZÜRNYEGHY MIHÁLY: *Ha mindenki velünk, Bölöni ellenünk*. In: A Jog. 1890. augusztus 3. (31. sz.) 273–275. p., BÖLÖNI LÁSZLÓ: *A bírói fizetések felemelése*. In: A Jog. 1890. augusztus 10. (32. sz.) 281–282. p., LEPOSSA DÁNIEL: *A bírák fizetésének emelése*. In: A Jog. 1890. augusztus 17. (33. sz.) 290–291. p., WEISZ IGNÁC: *A bírói fizetések felemelése*. In: A Jog. 1891. február 22. (8. sz.) 57–58. p., X. Y.: *Igazságügyi reformok*. In: A Jog. 1900. február 25. (8. sz.) 57–58. p.
108. SZN 1907. október 10. (241. sz.) 6. p., október 16. (246. sz.) 4. p.
109. SZN 1907. október 20. (250. sz.) 6. p., október 22. (251. sz.) 1. p.; NÁNÁSI 2011. 153–154. p.

110. MÉSZÁROS LAJOS: *Az Országos Bírói és Ügyészi Egyesület huszonöt éves története, 1907–1932.* Budapest, 1932. 20. p., 59–60. p.
111. SZN 1907. október 22. (251. sz.) 2. p.
112. SZN 1907. október 22. (251. sz.) 2–3. p., a határozatok a 3. oldalon olvashatók. Vö.: SZN 1907. október 19. (249. sz.) 2–3. p. Lásd még: Egyetértés. 1907. október 19. (249. sz.) 5–6. p., október 22. (251. sz.) 8–10. p.; Az Újság. 1907. október 22. (250. sz.) 7–8. p.
113. Mészáros 1932. 56–59. p.
114. SZN 1907. október 24. (253. sz.) 1–2. p., Egyetértés. 1907. október 23. (252. sz.) 2. p.
115. Egyetértés. 1907. október 23. (252. sz.) 6. p.
116. ANTAL TAMÁS: *A bírói hatalom gyakorlásának jogszabályi változásai a dualizmus korában (1890–1914).* In: Konferencia a bírói hatalomról és az állampolgárságról. (IV. szegedi jogtörténeti napok) Szerk.: Homoki-Nagy Mária. Szeged, 2011. 9–21. p.
117. Lásd a kir. törvényszékek és kir. járásbíróóságok székhelyeinek és területeinek meghatározásáról szóló 1890. évi XXIX. tc. szövegéhez fűzött szerkesztői kiegészítéseket in: Magyar Törvénytár. 1889–1891. törvényczikkek. Szerk.: MÁRKUS DEZSŐ. Budapest, 1897. 325–326. p.; *Kir. törvényszékek és járásbíróóságok a kir. táblák területén.* In: Jogi Szemle. 1891. május 14. (IV/20. sz.) 660–664. p., *Táblázatok a magyar igazságügyi szervezetről és az igazságügyi alkalmazottak illetményeiről.* In: Igazságügyi Közlöny. 1902/1. sz. melléklet, 15. p.
118. Az első folyamodású bíróságok rendezéséről szóló 1871. évi XXXI. tc. 15., 18., 21., 22. és 26. §§.
119. A kisebb polgári peres ügyekben való eljárásról szóló 1877. évi XXII. tc. 11–14. és 25. §§.
120. A majorsági zsellérbirtokról s az ehhez hasonló természetű birtokokról szóló 1896. évi XXV. tc. 31. §.
121. A kereskedelmi törvényről szóló 1875. évi XXXVII. tc. 16., 18., 21. §§.
122. E témához összefoglalót ad VÖLGYESI LEVENTE: *A polgári peres eljárásjogi fellebbezés jogintézményének modernkori fejlődéstörténete.* In: A polgári peres eljárás történeti fejlődése Magyarországon. (V. szegedi jogtörténeti napok) Szerk.: Homoki-Nagy Mária. Szeged, 2013. 239–245. p.
123. A polgári törvénykezési rendtartás módosításáról szóló 1881. évi LIX. tc. 59. §.
124. A polgári törvénykezési rendtartásnak és a sommás eljárásról szóló 1893: XVIII. tc.-nek módosítása tárgyában alkotott 1907. évi XVII. tc. 3–5. §§.
125. Az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról szóló 1912. évi VII. tc. 5. §; a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. évi XXIX. tc. 62., 78. §§.
126. A fellebbevíteli bíróságok szabályozásáról [...] szóló 1883. évi VI. tc. 1., 5., 7. §§; a bűnvádi perrendtartás életbeléptetéséről szóló 1897. évi XXXIV. tc. (= Bpé.) 15–19. §§.
127. A magyar büntető törvénykönyvnek hatályba léptetéséről szóló 1880. évi XXXVII. tc. 45. §.
128. *Az igazságügyminister által javaslatba hozott szabályok a bűnvádi eljárás egyöntetűsége tárgyában.* Ráth Mór kiadványa, Pest, 1872. 91–122. §§. Lásd még NÁNÁSI 2011.

- 52–56. p., STIPTA 2012. 30–31. p.; POMOGYI LÁSZLÓ: *Magyar alkotmány- és jogtörténeti kézikönyvtár*. Budapest, 2008. 1019–1020. p.
129. A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tc. módosítása és kiegészítése tárgyában alkotott 1907. évi XVIII. tc. 2. §.
130. 1868. Ptrt. 5. §, 1897. Bpé. 7. §; az egyes igazságügyi szervezeti és eljárási szabályok módosításáról szóló 1912. évi VII. tc. 14. §.
131. A bírák és bírósági hivatalnokok felelősségéről szóló 1871. évi VIII. tc. 32–36. §§.
132. A m. kir. igazságügyminiszternek 1395/I.M.E. számú rendelete a kir. ítélőtáblák és kir. főügyészségek szervezéséről szóló 1890. évi XXV. tc. életbeléptetéséhez szükséges átmeneti és egyéb intézkedések tárgyában – a kir. ítélőtáblákra vonatkozólag. MRT 1891. Budapest, 1891. 58–67. p., 11. §.
133. A m. kir. igazságügyminiszternek 45036. számú rendelete a gyakorlati bírói vizsgálat szabályozása tárgyában. MRT 1891. Budapest, 1891. 1776–1790. p., a m. kir. igazságügy-minister 4030. számú rendelete a gyakorlati bírói vizsgálati bizottság ügyrendje tárgyában. MRT 1892. Budapest, 1892. 493–499. p.
134. A m. kir. igazságügy-miniszternek 1874. évi október 15-én 3436/I.M.E. szám alatt kelt rendelete a bírói ügyvitel tárgyában. MRT 1847. II. kiadás. Budapest, 1891. 495–564. p. és a m. kir. igazságügyminiszternek 3274/I.M.E. számú rendelete a bírói ügyviteli szabályoknak módosítása és kiegészítése tárgyában. MRT 1881. Budapest, 1881. 1444–1459. p.
135. A m. kir. igazságügyminiszternek 4291/I.M.E. számú rendelete a bírói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában. (= Bűsz.) MRT 1891. Budapest, 1891. 935–1089. p.; MÁRKUS DEZSŐ: *A bírói ügyviteli szabályok*. In: *Jogi Szemle*. 1891. szeptember 10. (V/11. sz.) 257–262. p.
136. ANTAL 2006a. 137–154. p.
137. MRT 1891. 937–962. p.
138. *Igazságügyi Közlöny*. 1892/2. sz. 93. p., 1895/1. sz. 23. p., 1896/1. sz. 42–43. sz.
139. *Igazságügyi Közlöny*. 1900/1. sz. 37. p.
140. *Igazságügyi Közlöny*. 1902/1. sz. 28. p., 1905/1. sz. 25. p.
141. *Igazságügyi Közlöny*. 1913/1. sz. 32. p.
142. MRT 1891. 949. p.
143. A m. kir. igazságügyminiszternek 5206/891. számú rendelete, az 1891. évi [...] bírói ügyviteli szabályok módosítása és kiegészítése tárgyában. MRT 1892. Budapest, 1892. 1178–1181. p.
144. A m. kir. igazságügyminiszternek 4510/I.M.E. számú rendelete a bíróságok büntető ügyvitele tárgyában. MRT 1892. Budapest, 1892. 2713–2823. p., különösen: 150–158. §§; a m. kir. igazságügyminiszternek 1899. évi 3700. I.M.E. számú rendelete a büntető ügyviteli szabályok kibocsátása tárgyában. MRT 1899. Budapest, 1899. 768–854. p., különösen: 119–131. §§.
145. Az előző jegyzetben hivatkozott 4510/1892. I.M.E. számú rendelet 2. §-a.

146. –z: *Az új bírói ügyviteli szabályok* II. In: Jogtudományi Közlöny. 1891. szeptember 11. (37. sz.) 291. p., Uő.: *Bírói ügyviteli szabályok* I. In: Jogtudományi Közlöny. 1891. szeptember 4. (36. sz.) 281. p.
147. FARKAS LAJOS: *A bírák kényszerubbonyban*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. október 10. (41. sz.) 1–4. p., *A bírói ügyviteli szabályokból vonható következtetések*. In: Ügyvédek Lapja. 1891. október 3. (40. sz.) 1. p.
148. A kir. igazságügyminiszernek a 41.420/1900. I.M. számú rendelete a kir. bíróságok ügyforgalmáról és tevékenységéről felterjesztendő kimutatások szabályozása tárgyában. In: Igazságügyi Közlöny. 1900/9. sz. 309–350. p., különösen: 314–316. p., 339–344. p.; lásd még a m. kir. központi statisztikai hivatalról szóló 1897. évi XXXV. tc. 5. §-át!
149. A m. kir. igazságügyminiszternek 1914. évi 42.400 I.M. számú rendelete. A felsőbbírósi ügyvitel szabályai. (= Fűsz.) MRT 1914. Budapest, 1914. 2006–2038. p., a m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.200. I.M. számú rendelete. A törvényszéki ügyvitel szabályai. (= Tűsz.) MRT 1914. Budapest, 1914. 1717–1835. p., a m. kir. igazságügy-miniszter 1914. évi 42.100. I. M. számú rendelete. A járásbírósi ügyvitel szabályai. MRT 1914. Budapest, 1914. 1589–1716. p., a m. kir. belügyminiszternek és a m. kir. igazságügyminiszternek 1914. évi 197.200. B.M. számú rendelete a községi polgári bírósági ügyvitel szabályainak megállapítása tárgyában. MRT 1914. Budapest, 1914. 2721–2731. p., a m. kir. igazságügyminiszter 1914. évi 42.300. I.M. számú rendelete a bírósági iratok kézbesítéséről. MRT 1914. Budapest, 1914. 1836–1972. p.
150. MRT 1914. 2006–2025. p. és iratmintatár (2026–2038. p.)
151. MRT 1891. 971–988. p. Vö.: Tűsz. 107–113. §-aival, illetve a XL. és XLI. mellékleteivel (MRT 1914. 1767–1774. p., 1830–1831. p.)!
152. Vö. az 1891. évi XVII. tc. 7. §-ával!
153. Vö. az 1871. évi VIII. tc. 28., 29. §-aival és az 1891. évi XVII. tc. 60. §-ával!
154. Vö. az 1891. évi XVII. tc. 60. §-ával!
155. Vö. az 1891. évi XVII. tc. 41–43. §-aival és az 1871. évi IX. tc. 5. §-ával!
156. Vö. az 1869. évi IV. tc. 17. §-ával, az 1871. évi IX. tc. 6–13. §-aival és az 1885. évi XI. tc.-kel!
157. Vö. az 1871. évi VIII. tc. 39. §-ával!
158. Vö. az 1871. évi VIII. tc. 63. §-ával!
159. Vö. az 1878. évi V. tc. második (különös) részének XLII. fejezetével!
160. 1891: XVII. tc. 1–16. §§; Bűsz. 72–92. §§ in: MRT 1891. 971–983. p.
161. Lásd a pesti áru- és értéktőzsde, valamint a vidéki termény- és gabonacsarnokok külön bíróságainak visszaállításáról szóló 1870. évi II. tc.-et azzal, hogy a rendelkezéseit az 1881. évi LIX. tc. véglegesítette.
162. Magyar Országgyűlés. Képviselőházi irományok, 1887–92. (a továbbiakban: KHI87–92.) XXVI. kötet (1891), 995. szám: a törvényjavaslat indokolása. 26. p. A reformkori – s részben a neoabszolutizmus korában is létező – előzményekről ír BATÓ SZILVIA: *Adalékok a bírósági igazgatás 1848 előtti történetéhez*. In: Jogtörténeti Szemle. 2011. 2. sz. 9–18. p.

163. A m. kir. igazságügyministernek 810. szám alatt valamennyi kir. törvényszék elnökéhez – a budapesti kereskedelmi és váltótörvényszék, továbbá a fiumei kir. törvényszék kivételével – kiadott utasítása a kir. járásbíróóságok ügyvitelének időszaki megvizsgálása tárgyában. MRT 1892. Budapest, 1892. 9–41. p.
164. KHI87–92. XXVI. 995. sz. 26. p.
165. KHI87–92. XXVI. 995. sz. 27. p.
166. Lásd az 1871: VIII. tc. 20. § b) pontját!
167. 1891: XVII. tc. 4. §. Vö. Büsz. 79–80. §§ in: MRT 1891. 975–976. p.
168. KHI87–92. XXVI. 995. sz. 27–28. p. Lásd még: SZN 1907. október 20. (250. sz.) 1–2. p.; MÁTHÉ 1982. 53–60. p.
169. KHI87–92. XXVI. 995. sz. 28–31. p. Lásd még: Büsz. 79–86. §§ in: MRT 1891. 975–980. p.
170. *Felügyeleti jog gyakorlása és – banket.* In: Ügyvédek Lapja. 1891. november 21. (47. sz.) 1. p., *Még egyszer a felügyeleti jog gyakorlása és – banket.* In: Ügyvédek Lapja. 1891. november 28. (48. sz.) 2. p.
171. A kir. igazságügyministernek 47.000/1891. I.M. számú rendelete a kir. ítélő táblai elnökök hatáskörének kiterjesztéséről a kir. törvényszékek irodaátalányából fedezett szükségletek engedélyezése körül. In: Igazságügyi Közlöny. 1892/1. sz. 29–32. p.; M. kir. igazságügyminister – 1895. évi 54.001. I.M. szám: Szabályrendelet a kir. törvényszékek és kir. járásbíróóságok irodai szükségleteinek fedezése, valamint az e célra rendelt irodaátalány kezelése tárgyában. MRT 1895. Budapest, 1895. II. kötet, 1486–1578. p.
172. A kir. igazságügyministernek 31.212/1897. I.M. számú rendelete a kir. ítélőtáblák elnökségénél az alsóbíróóságokról vezetendő törzskönyv tárgyában. In: Igazságügyi Közlöny. 1897/6. sz. 254–261. p.
173. 1891: XVII. tc. 13–15. §§, KHI87–92. XXVI. 995. sz. 32–33. p.; PÉCS IMRE: *A bírói és ügyészi szervezet módosításáról szóló törvényjavaslathoz. Rendbírság, bírói vizsga, joggyakornoki képzés.* In: A Jog. 1891. április 12. (15. sz.) 113. p.
174. 1891: XVII. tc. 9–10. §§, KHI87–92. XXVI. 995. sz. 31. p.
175. A m. kir. igazságügyministernek 4192/I.M.E. számú rendelete a bírósági gyakoronokok és aljegyzők minősítésének, valamint ezek és a bírósági jegyzők szolgálati viszonyainak, gyakorlati kiképzésének [...] szabályozása tárgyában. MRT 1891. Budapest, 1891. 1145–1166. p.
176. 1891: XVII. tc. 11–12. §§, KHI87–92. XXVI. 995. sz. 31–32. p.
177. *Joggyakorlat a szegedi kir. ítélőtábla területén. A kir. ítélőtábla elnökségének hivatalos lapja.* Megjelent évente egyszer 1904 és 1905(?) között.
178. Az adatokat a *Magyarország tiszti cím- és névtára* vonatkozó kötetéből állítottuk össze. Szerk.: Az Országos Magyar Királyi Statisztikai Hivatal. Budapest, 1891–1914. *passim.*
179. CSML A jogszolgáltatás területi szervei: VII. 1.a. A szegedi ítélőtábla elnöki iratai, 42. doboz (felügyeleti vizsgálatok 1910 és 1915 között a szegedi törvényszék területén lévő járásbíróóságok felett); VII. 2.a. A Csongrád Megyei Bíróság (és az azt megelőző

- szegedi kir. törvényszék) elnöki iratai, 1–3. dobozok (a járásbíróságok adminisztratív felügyelete elsősorban a szegedi törvényszék területén különböző években).
180. CSML A jogszolgáltatás területi szervei: VII. 2.a. A Csongrád Megyei Bíróság (és az azt megelőző szegedi kir. törvényszék) elnöki iratai, 4. doboz (a szegedi törvényszéken végzett felügyeleti vizsgálatok: 1910., 1912., 1915., 1918., 1920., 1921., 1924., 1926.).
181. A m. kir. igazságügyministernek 4510/I.M.E. számú rendelete a bíróságok büntető ügyvitele tárgyában. MRT 1892. Budapest, 1892. 2713–2823. p., különösen: 159–169. §§; a m. kir. igazságügyministernek 1899. évi 3700. I.M.E. számú rendelete a büntető ügyviteli szabályok kibocsátása tárgyában. MRT 1899. Budapest, 1899. 768–854. p., különösen: 132–137. §§; a m. kir. igazságügyminiszter 1910. évi 2700. I.M. számú rendelete a kir. törvényszékek ügyvitelének egyszerűsítéséről. MRT 1910. Budapest, 1910. 138–159. p.
182. CSML VII. 2.a. 4. doboz (lásd a 180. jegyzetet!). 1912: 1–4. pont (1–3. p.).
183. Uo. 1912: 5–12. pont (4–9. p.).
184. Uo. 1912: 13–20. pont (9–11. p.).
185. Uo. 1912: 21–25. pont (11–14. p.) és A./ jelzésű melléklet.
186. Uo. 1912: 26–30. pont (15–20. p.).
187. Uo. 1912: 31–34., 40. pont (20–23. p., 27. p.).
188. Uo. 1912: 35–39., 41–43. pont (23–28. p.).
189. GAÁR VILMOS: *Döntvény*. In: Magyar jogi lexikon öt kötetben. III. kötet. Szerk.: Márkus Dezső. Budapest, 1900. 87–88. p., MARSCHALKÓ JÁNOS: *Döntvénykönyv*. In: Uo. 88. p.
190. A m. kir. igazságügyministernek 4214/I.M.E. számú rendelete a kir. ítélőtáblák és a kir. Curia teljes üléseinek szabályozása tárgyában. (= TÜR.) MRT 1891. Budapest, 1891. 1167–1181. p., a m. kir. igazságügyminiszter 1907. évi 17.700. I.M. számú rendelete a bünvádi perrendtartásról szóló 1896: XXXIII. tc. módosítását és kiegészítését tárgyazó 1907: XVIII. törvénycikkben az igazságszolgáltatás egyöntetűségének megóvása végett megállapított rendelkezések végrehajtásáról. MRT 1907. Budapest, 1907. 277–295. p., különösen: 21–28. §§.
191. Pl. *Felsőbíróságaink elvi határozatai. A kir. Curia és a kir. ítélőtáblák döntéseinek rendszeres gyűjteménye*. I–VI. kötet. Szerk.: Dr. MÁRKUS DEZSŐ. Budapest, 1891–1896. VI. kötet, 190. p. (a polgári teljes ülési döntvények mutatója), 203–204. p. (a határozattárakba felvett polgári határozatok mutatója). Vö. ugyanezen mutatók 1901. évi kiadásának 38. és 57–59. oldalával!
192. A döntvény fogalmáról, jogi típusairól ír JUHÁSZ LÁSZLÓ: *A jogegység biztosítása az ítélőtáblák működésének megkezdése után*. In: A táblabíróságokról. A Pécsi Ítéltábla. Szerk.: Lábady Tamás, Décei Katalin. Pécs, 2004. 99–103. p., BÓDINÉ BELIZNAI KINGA: *A Kúria döntvényalkotási joga*. In: Jogtörténeti Szemle. 2012. 2. sz. 2–13. p., valamint GAÁR 1900, 84–88. p., MARSCHALKÓ 1900. 88. p.
193. A m. kir. igazságügyministernek 3274/I.M.E. számú rendelete a bírói ügyviteli szabályoknak módosítása és kiegészítése tárgyában. MRT 1881. Budapest, 1881. 1444–1459. p.,

- különösen: 1454–1455. p., 33. §. Lásd még a magyar kir. igazságügyminis-
ternek 2214/I.M.E. számú rendeletét a m. kir. curia által felülvizsgált polgári ügyekben felme-
rülő vitás elvi kérdések eldöntésére hivatott teljes tanács alakításának [...] és a döntvé-
nyek közzétételének módozatairól. MRT 1881. Budapest, 1881. 1373–1378. p.
194. A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. tc. életbeléptetéséről alkotott 1912.
évi LIV. tc. 79. §; a m. kir. igazságügyminis-ter 1912. évi 59.200. I.M. számú rende-
lete a kir. Kúria döntvényeiről és a kir. bíróságok elvi jelentőségű határozatairól.
MRT 1912. Budapest, 1912. 1762–1786. p.
195. Igazságügyi Közlöny. 1893/5. sz. 124–126. p.
196. Igazságügyi Közlöny. 1897/4. sz. 188–191. p.
197. Igazságügyi Közlöny. 1897/5. sz. 226–228. p.
198. Igazságügyi Közlöny. 1904/12. sz. 362–365. p.
199. Igazságügyi Közlöny. 1905/3. sz. 89–91. p.
200. Igazságügyi Közlöny. 1906/4. sz. 136–139. p.
201. Igazságügyi Közlöny. 1908/2. sz. 47–50. p.
202. Igazságügyi Közlöny. 1903/2. sz. 62–65. p.
203. A szegedi ítélőtábla vonatkozásában lásd e tanulmány 191. jegyzetét! Az ott megjelölt
1901. évi mutatókönyv 14 darab szegedi elvi polgári határozatot ismertet (57–59. p.).
204. A már hivatkozott 59.200/1912. I.M. számú rendelet 56–61. §-ai.
205. Felhívja minderre a figyelmet RUSZOLY JÓZSEF is: *Táblabírák és ítélőtábla*. [1997] In:
Uő.: *Máig érő alkotmánytörténelem. Írások és interjúk*. Szeged, 2002. 130. p.

Jegyzetek a mellékletekhez és a függelékhez

206. A névjegyzéket az *Igazságügyi Közlöny* adatai alapján állítottuk össze. Azon bírák neveit, akiket legalább egy évig – rendes vagy kiegészítő státuszban – mindkét ügyszakba beosztottak, kurziváltuk. Az 1914 után is Szegeden szolgáló ítélőtáblai bírák hivatali záró évszámához *-ot helyeztünk.
207. Jogi Szemle. 1891. május 14. (IV/20. sz.) 668–670. p. (A beszéd további részletei nem ismertek.)
208. „A végrehajtási eljárásban általában – az annak folyamán felmerülő pereket kivéve – a felek magukat ügyvéd által képviseltetni nem kötelesek, és mindennemű beadványaikat ügyvédi ellenjegyzés nélkül nyújthatják be.” (Igazságügyi Közlöny. 1897/1. sz. 43–45. p.)
209. „A bírói árverésen eladott ingatlanok vételárából a jelzálogos hitelezők előtt előnyös tételként nem kell sorozni: I. a másodosztályú kereseti adót, vasúti pótdadót, városi közmunkadíjat; II. az állami jövedelmi pótdadót, betegápolási pótdadót és az utadót; III. a vármegyei pótdadót, községi pótdadót, egyházi (segélyezési) pótdadót, mezőéri pótdíjat, hacsak a négy utóbbi bejelentett adóra nézve kimutatva nincs, hogy a vármegyei pótdadó az 1883: XV. t-cz. 9. és 13. §-ában engedélyezett pótdadótól különböző alapon, egyedül az ingatlanra van kivetve, [illetve az, hogy] a községi, egyház-segélyezési s mezőéri pótdadó és díj pedig az 1886: XXII. t-cz. 130. § harmadik bekezdésén alapul.” (Igazságügyi Közlöny. 1904/4. sz. 112–114. p.)
210. A m. kir. igazságügyminiszernek 4214/I.M.E. számú rendelete a kir. ítélőtáblák és a kir. Curia teljes üléseinek szabályozása tárgyában. In: Magyarországi rendeletek tára (= MRT) 1891. Budapest, 1891. 1168–1170. p. (4. §)
211. „A zálogjog bekebelezésével együtt vagy külön a kölcsönszerződés alapján kért oly értelmű terhelési tilalom telekkönyvi feljegyzése, hogy a jelzálogi ingatlan tulajdonosa meghatározott intézettől vagy személytől jelzálogos kölcsönt a hitelező engedelmével az ingatlanra fel nem vehet, és különösen az a tilalom, hogy a jelzálogi ingatlanokat sem a magyar agrár- és járadékbanktól, sem az 1896. évi V. törvénycikk értelmében esetleg más intézettől felveendő s a hivatkozott törvénycikk alapuló kiváltságos természetű kölcsönnel meg nem terhelendi, helyt nem foghat, és az ily feljegyzést célzó kérelem elutasítandó.” (Igazságügyi Közlöny. 1904/5. sz. 148–149. p.)
212. „Jelzálogos követelés biztosítására az adós beleegyezésével az elidegenítési és terhelési tilalomnak telekkönyvi följegyzése joghatályosan nem rendelhető el, és ebből folyóan a hitelező joghatállyal nem kötheti ki azt, hogy a jelzálogos ingatlan tulajdonosa az ő beleegyezése nélkül a filoxéra által elpusztított szőlők felújításának előmozdításáról szóló 1896: V. t-cz. értelmében kölcsönt ne vehessen föl, s ez alapon a terhelési tilalom telekkönyvileg föl nem jegyezhető.” (Igazságügyi Közlöny. 1904/11. sz. 332–336. p.)

213. „Az 59. polgári számú döntvény [Igazságügyi Közlöny. 1895/8. sz. 221–222. p.] szövege hatályon kívül helyeztetik, és az annak alapjául szolgáló kérdésre a kir. Curia a következően szövegezett határozatot állapítja meg. Oly esetben, midőn valamely ingatlan tulajdonjogának akár hagyatéki bírósági átadó végzés, akár szerződés alapján történt átruházásával kapcsolatosan és a tulajdonjog telekkönyvi bejegyzésével egyidejűleg harmadik személynek vagy magának az átruházónak az átruházott ingatlanra vonatkozó és a telekkönyvben kitüntetett igénye biztosítására jegyeztetett föl az elidegenítési vagy terhelési tilalom, illetőleg amennyiben ez ily feljegyzés nélkül is, már magában a bejegyzés tárgyának jogi természetében bennfoglaltatik, az ingatlan állagára a zálogjog bejegyzése sem végrehajtás útján, sem ezen kívül – éspedig a tilalom kitörlésének, illetőleg megszüntének időpontjától kezdődő joghatállyal – nem rendelhető el. A haszonélvezetre azonban a zálogjog bejegyzésének mind végrehajtás útján, mind ezen kívül, helye van.” (Igazságügyi Közlöny. 1903/1. sz. 17–22. p.)
214. „Az 1868: LIV. t.-cz. 35. § 2. bekezdésében foglalt az a szabály, hogy a könyvkivonati és számlakövetelések a könyvvitel helyének bírósága előtt perelhetők, abban az esetben, amidőn a könyvbeli követelés szerződéssel való vonatkozás nélkül vagy a peres felek között a kereskedelmi üzlet köréhez tartozó szerződéssel való vonatkozásban (nem teljesítésből vagy hiányos teljesítésből) fölmerült kárból (véltelár-leszállításra is irányulóan) származik, nem alkalmazható.” (Igazságügyi Közlöny. 1905/6. sz. 193–196. p.)
215. „Az 1868: LIV. t.-cz. 35. §-ának második bekezdésében foglalt illetékességi szabály a kereskedelmi könyvekbe bevezetett kártérítési követelésekre nem alkalmazható.” (Igazságügyi Közlöny. 1906/4. sz. 134–136. p.)
216. A m. kir. igazságügyminiszternek 4.400/1911. I.M. számú rendelete az épületrendtartás tárgyában. In: Igazságügyi Közlöny. 1911/3. szám. 65–67. p. és melléklet (139 § függelékkal, összesen 43 p.).
217. A m. kir. igazságügyminiszternek 1899. évi 3700. I.M.E. számú rendelete a büntető ügyviteli szabályok kibocsátása tárgyában. MRT 1899. Budapest, 1899. 768–854. p. (A továbbiakban: bünt. ü.sz.)
218. A m. kir. igazságügyminiszternek 4291/I.M.E. számú rendelete a bírói ügyviteli szabályok kiadása tárgyában. MRT 1891. Budapest, 1891. 935–1089. p. (A továbbiakban: Büsz.)
219. A m. kir. igazságügyminiszternek 39.425/I.M. számú rendelete a bírói letétek kezelésére nézve. MRT 1881. Budapest, 1881. 1541–1559. p.
220. M. kir. igazságügyminiszter – 1895. évi 54.001. I.M. szám: Szabályrendelet a kir. törvényszékek és kir. járásbíróságok irodai és fölszerelési szükségleteinek fedezése, valamint az e célra rendelt irodaátalány kezelése tárgyában. MRT 1895. Budapest, 1895. II. kötet, 1486–1578. p.
221. A m. kir. igazságügyminiszter 1910. évi 2.700. I.M. számú rendelete a kir. törvényszékek ügyvitelének egyszerűsítéséről. MRT 1910. Budapest, 1910. 138–159. p.

222. „Kimutatás az elnöki irodában vezetett jegyzékekről. [...] 12. Fizetési tiltásokról vezetett jegyzék; 13. Szóbeli intézkedésekről vezetett jegyzék; 14. Kir. törvényszék és hozzá tartozó kir. járásbíróóságoknál alkalmazottak ellen felügyeleti jogkörből használt megtorló intézkedések nyilvántartási jegyzéke; 15. Ugyanazon felsőbb felügyeleti hatóság figyelmeztető határozataiból folyólag használt megtorló intézkedések nyilvántartási jegyzéke; [...] 17. Jegyzék a kir. törvényszék és területéhez tartozó kir. járásbíróóságoknál alkalmazott díjnokokról, akik hivatalból történet indokolatlan távolmaradásuk miatt napidíjfelvonásban részesültek; [...] 21. Nyilvántartási jegyzék a kir. törvényszék mint fegyelmi bíróság, valamint az 1891. évi XVII. t.cikk alapján a felügyeleti hatóságok által a bírósági alkalmazottak ellen kiszabott fegyelmi, illetve rendbírságokról. [...]”
223. Az igazságügyi miniszternek 1855. dec. 15-én kelt rendelete, melyben az új telekkönyvek közzétételét s azoknak telekkönyvkép[er]zési vezetését tárgyzó szabályok adatnak elő. In: MÉSZÁROS KÁROLY: *Telekkönyvi törvények az Igazságügyi Ministeriumnak 1855. december 15. kelt rendelete alapján s az ezzel kapcsolatban álló egyéb cs. k. nyíltparancsok s kiegészítő rendeletek nyomán*. Pest, 1857. 32–148. p. Lásd még ehhez a telekkönyvi betétek szerkesztéséről szóló 1886. évi XXIX. tc.-et!
224. A m. kir. igazságügyminiszter 1911. évi 5.900. I.M. számú rendelete az új telekkönyvi földrészletek számozásának szabályozásáról. MRT 1911. Budapest, 1911. 454–460. p., a m. kir. igazságügyminiszter 1911. évi 32.000. számú rendelete az új telekkönyvi földrészletek számozásáról szóló 5.900/1911. I.M. számú rendelet módosításáról és kiegészítéséről. MRT 1911. Budapest, 1911. 718–721. p.
225. A polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868. évi LIV. tc.
226. A bűnvádi perrendtartásról szóló 1896. évi XXXIII. tc.
227. Az eredeti jegyzőkönyvi sorszámzás hibás, abban 39./ számú pont nem található.

Faint, illegible text covering the majority of the page, likely bleed-through from the reverse side.



A HISTORY OF THE ROYAL
APPEAL COURT IN SZEGED
BETWEEN 1890 AND 1914
(SUMMARY)



In the historical era of the dual monarchy (1867–1918), the Hungarian judicial system was ever changing, reorganising and improving. A stable system of judicial forums existed only for certain periods of time – only for a couple of decades. Both ordinary and special courts gained their final, „classical” forms by way of complementary reforms that took place before the end of World War I. This paper focuses on a part of the first key event of the last decade of the nineteenth century: on the royal appeal court (ítélőtábla) reform which happened in 1890/91, with special regard to the court of appeal located to Szeged city of county rank.

There was much to change in the judicial system: its every aspect provoked harsh criticism. For this reason, the new Hungarian Minister of Justice Dezső Szilágyi started the implementation of reforms in medias res with the most spectacular intervention, i.e. the decentralisation of the appeal court of Budapest and that of Marosvásárhely (Târgu Mureş). There was one sensitive issue concerning the drafting of Act XXV of 1890, and this was chiefly not a legal one: the seats of the appeal courts had to be chosen. Most major Hungarian cities were not willing to forego the chance of acquiring an appeal court and the resulting socio-economical boom. Hence, they had already started campaigning when the law was being drafted. The campaigns initiated then by the cities of Debrecen and Arad, what more: the campaigns of the above mentioned cities took place at a national level. However, not all cities campaigned so vigorously. For example, Nagyvárad (Oradea) and Szeged, other major cities in the region, did not canvass votes. After submitting their proposals to the legislature, they calmly waited for their decision. In the case of Debrecen, however, the issue of selection caused much greater excitement.

The government tried to come up with objective criteria for the selection of seats. Among others, these included the socio-economic level of development in the applicant cities, their regional gravitational status and, in minority-inhabited regions, a display of feeling of a common national identity among the citizens as well. The outcome of the selection-process was severely criticized in the political debates – primarily along local and not party lines – but in the end the pro-government majority adopted the minister’s version. The allocation of seats was defensible from one aspect, but also subject to criticism from another since, in some areas, it sometimes apparently resulted in inadequate solutions.

All in all, although the decentralisation process caused a considerable stir throughout the country, its outcome proved generally satisfactory. As a final

event, those cities that managed to obtain a royal appeal court began celebrating on 5 May 1891, while the others sought to adapt to the situation.

Critical opinions mostly came from the publicists of the *Ügyvédek Lapja* [Solicitors' Review]. As if guided by a sense of duty, they mainly sought to pinpoint the disadvantages resulting from the reform. The articles of this weekly magazine, however, are important from another aspect as well. Since they were based on information leaking from the Ministry, they could reflect how the reform progressed week after week. The process of the allocation of high court judges can be reconstructed on the basis of the official bulletins published then in the *Budapesti Közlöny* [Budapest Bulletin] and the semi official ones in several professional journals.

The efficiency of the reform of the appeal court system is apparent from the decline in the backlog of unheard court cases. In the years subsequent to the reform these files significantly diminished, jurisdiction speeded up and the time people had to wait for their case to be heard decreased. Thus the courts became more efficient in Hungary.

The present paper details the most characteristic events of the organisation of the royal appeal court in Szeged and the most important legal norms: parliamentary acts, codes and ministerial decrees on the scope of authority and operation of the court under discussion.

In the first chapter the story of the difficulties of finding a proper headquarters in the city centre for the decentralized high court can be read as well as the chronic of the hard-working beginnings. As the city could not produce a completely suitable place for the court in 1891, the entire locating process came up for in 1894 again when the palace of the royal appeal court of justice was finally appointed via the reconstruction of the library and high school building at Dugonics Square. Hence, all the costs were financed by the city itself, the case of the appeal court required high expenses from the budgetary sources of the municipal local government. It is also interesting that the first National Association of Hungarian Judges and Public Prosecutors was established in Szeged in 1907 after the constitutional and governmental crisis of 1905/06.

The second chapter is about the legal features of the appeal court and its chairmen: the authority on second and third instance in criminal and civil proceedings, the task of indirect legal control on the administration and management of the county and district tribunals in the territory of the Szeged royal appeal court with special regard to the ordinary inspections on the

royal county tribunal in Szeged and their archived official documents – published in the appendix at the first time. The special jurisdictional activity usually called territorial legal harmonisation is demonstrated by eight concrete full-meeting decisions of the appeal court. This publication involves a list of judges of the court mentioned between the years of 1891 and 1914, too.

The inserted illustrations make the book more informative as the contemporary graphics and photos complement the text in a visual way. At the same time it is the first volume of a new serial to reveal the complete history of the Szeged high court from the foundation until its dissolution in 1951.



KÉPEK JEGYZÉKE



8. oldal A szegedi Széchenyi tér északkeleti része a későbbi törvény-
széki palota nélkül (*Temesvári László gyűjteményéből*)
16. oldal Szilágyi Dezső (1840–1901) portréja (*Vasárnapi Újság, 1901*)
16. oldal Horvát Boldizsár (1822–1898) portréja (*Vasárnapi Újság, 1866*)
22. oldal Szeged város címere
22. oldal Az új Országház 1904 körül
23. oldal Az első szegedi Hungária Szálló
23. oldal A pénzügyi palota főhomlokzata
25. oldal Sélley Sándor (1829–1906) portréja (*Vasárnapi Újság, 1891*)
25. oldal Szeles Elek (1838–1912) portréja (*Szeged, A Város folyóirata, 1998*)
28. oldal Pálffy Ferenc (1824–1907) portréja (*Burger Lajos festménye*)
28. oldal Reizner János (1847–1904) portréja (*Nyilasy Sándor festménye*)
29. oldal Egykorú tudósítás az ítéltábla „székfoglalásáról” és a Táblai
értésítő
32. oldal Sélley Sándor aláírása
33. oldal Káplány Géza (1843–1927) portréja (*fénykép, Móra Ferenc Múzeum*)
33. oldal Bernáth Géza (1845–1932) portréja (*fénykép, Móra Ferenc Múzeum*)
35. oldal Somogyi Károly (1811–1888) portréja (*Somogyi Károly Megyei
és Városi Könyvtár honlapja*)
35. oldal A Somogyi-könyvtár és a reálgimnázium
38. oldal Lázár György (1851–1915) portréja (*Nyilasy Sándor festménye*)
38. oldal Szilágyi Dezső (1840–1901) portréja (*Budapesti Negyed, 2004*)
39. oldal A szegedi királyi ítéltábla palotája
42. oldal A Dugonics tér a Millennium éve körül
44. oldal Grecsák Károly (1854–1924) portréja (*MÉSZÁROS 1932.*)
44. oldal Országos Bírói és Ügyészi Egyesület
46. oldal Az ítéltáblai palota főhomlokzata a 20. század elején
50. oldal Csemegi Károly (1826–1899) portréja (*Erdélyi Mór felvétele*)
50. oldal Balogh Jenő (1864–1953) portréja (*NÁNÁSI 2011.*)
52. oldal Fegyelmi bírósági ítélet
52. oldal Justitia szobor
55. oldal Szilágyi Dezső emlékműve
55. oldal Ferenc József (1830–1916) portréja (*„Koller utódai” felvétele, 1898*)
58. oldal A Magyar Kir. Igazságügyminister címeres emblémája
61. oldal Törzskönyvi mintatáblázat
64. oldal A volt Igazságügyi Palota (ma Néprajzi Múzeum) Budapesten
67. oldal A Magyar Kir. Curia 1899-ben
67. oldal Címlap 1896-ból
69. oldal Magyarország dualizmuskori közép címere angyalokkal
73. oldal Magyarország igazságügyi térképe a királyi ítéltáblák kerületeivel
79. oldal Szegedi utcakép

82. oldal Szeles Elek ítélőtáblai bírói kinevezési és nyugdíjazási okmánya
87. oldal A szegedi ítélőtábla és a Dugonics tér látképe
89. oldal Ítélet a magyar király nevében
94. oldal A Szegedi Jogász-Lapok impresszuma
94. oldal Res iudicata
97. oldal A Magyar Királyság középcímere
97. oldal Gyülekezet a M. Kir. Curia előtt (1896)
100. oldal A szegedi ítélőtábla és környezete 1910-ben
104. oldal A tábla első székhelyének (Hungária Szálló) homlokzata a Szt. Dömötör templomból tekintve (*Temesvári László gyűjteményéből*)
106. oldal A szegedi kir. törvényszék a 20. század elején
109. oldal A jegyzőkönyv első oldala
109. oldal A vizsgálatot elrendelő utasítás
112. oldal A színház mögötti tér azelőtt, hogy a törvényszéki palota megépült (*Temesvári László gyűjteményéből*)
117. oldal Tolltartó a 20. század elejéről
117. oldal Mechanikus írógép
122. oldal A vizsgálati jegyzőkönyv lapjai
124. oldal Nagy Aladár és Vén András aláírásai



NÉVJEGYZÉK



A

Abaffy Aurél	28
Abara	
<i>(Zemplén vm.)</i>	31
Abranovits Károly	36
Agustich Antal	78
Andorffy Károly	44
Antal Tamás	129, 130, 135
Apatin	
<i>(Bács-Bodrog vm.)</i>	49
Apor Lipót	78
Apró Ferenc	132
Arad	
<i>(Arad vm.)</i>	21, 22, 147
Avarffy Károly	24
Avarfy Károly	31, 78

B

Babarczy József	28
Babó Emil	28
Bácsalmás	
<i>(Bács-Bodrog vm.)</i>	49
Baja	
<i>(Bács-Bodrog vm.)</i>	49
Balogh Jenő	57
Balsay József	44, 78
Bányai Miksa	77, 78
Barnay Győző	45
Bary József	43, 44
Bató Szilvia	137
Batta János	31, 78
Battonya	
<i>(Csanád vm.)</i>	49
Béli Gábor	129
Benkóczy Pál	36
Bercelly Jenő	23
Bérczy Antal	28
Bernáth Géza	24, 28, 31, 32, 63, 78
Beuer Gusztáv	121
Bezerédy István	133

Billéd	
<i>(Torontál vm.)</i>	49
Bíró Vilmos	77, 78
Blazovich László	130
Bódiné Beliznai Kinga	139
Bodolla Béla	77, 78
Bolgár Kálmán	115
Bölöni László	134
Bónis György	129
Borcsiczky Béla	78
Budapest	
<i>(főváros)</i>	15, 17, 21, 27, 30, 32, 59, 129, 130, 131, 132, 133, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 147
Buday János	24, 31, 43, 77, 78
Buday Kálmán	115

C

Csanády István	133
Csathó Ferenc	63, 78
Csemegi Károly	51
Cserő Ede	30
Csizinszky Ágost	77, 78
Csongrád	
<i>(Csongrád vm.)</i>	49, 131, 133, 138, 139
Csonka Elemér	44
Csonka Ferenc	24, 38
Czeizner Gyula	87

D

Dalmay Pál	77
Deák Ferenc	
<i>(utca, Szeged)</i>	40
Deák Péter	77
Debrecen	
<i>(Hajdú vm.)</i>	15, 21, 22, 34, 129, 130, 147
Décsei Katalin	130, 139
Degré Alajos	129
Despints Péter	24, 31, 78
Dezső Szilágyi	147
Dóka Klára	130
Draveczky Adorján	77

Dugonics tér
(Szeged) 35, 36

E

Ehring Sándor 23, 36
Elekes Gyula 111

F

Fabiny Ferenc 64, 78
Farkas Lajos 137
Fischer János 41
Fleischer Kornél 24, 31
Floudung György 115
Fluck Ferenc 28
Fodor István 38
Fogler Béla 78
Fornszek Béla 78
Frics Róbert 24
Fried Mór 25
Frits Róbert 31, 78

G

Gaál Endre 130
Gaár Vilmos 139
Gábor Gyula 129
Gerhauser József 124
Gottl Ágoston 24, 28, 31, 32, 78
Grecsák Károly 26, 31, 43, 44, 77, 78
Grünberger Mór 87
Grün József 78
Günther Antal 45
Gyalay Mihály 129
Gyenes Boldizsár 110, 112, 115
Győr
(Győr vm.) 15, 22, 34

H

Haller Gábor 43
Hamza Géza 78, 107, 114
Harangozó Attila 12
Hatzinger Sándor 29

Hidvégi Márta	130
Hódmezővásárhely (Csongrád vm.)	49
Hodossy Lajos	24, 31, 78
Hódság (Bács-Bodrog vm.)	49
Homoki-Nagy Mária	129, 135
Horvát Boldizsár	15, 129
Horváth István	45
Hrabák Károly	114, 125
Hubacsek Béla	115
Hubacsek Pál	78
Huszka Lajos	23, 24
Huszka Ödön	26, 31, 78

I

Imling Konrád	54
Ivankovich János	29
Ivánkovits Sándor	30

J

Jantsik Viktor	78
Jovanovics István	30, 31, 77
Jovanovits István	26
Józseffalva (Zsablya, Bács-Bodrog vm.)	49
Juhász György	23, 24, 26
Juhász Gyula	132
Juhász László	139
Junker János	78

K

Kaján Imre	130
Kajtár István	129
Kállay Albert	27, 29
Kalmár István	27, 28
Kanyó Lajos	26, 77, 78
Káplány Géza	24, 31, 33, 41, 77, 78, 133
Kassa (Abaúj-Torna vm.)	15, 21, 34
Kecskeméthy Dániel	31, 78

Kellner Márton	24
Keményd Béla	78
Kenedi Géza	129
Kengyel Miklós	129
Kepes L. Miklós	44
Kéring Mária	130
Kis Bertalan	78
Kiskundorozsma (Csongrád vm.)	120
Kis Mihály	30
Kis Sándor	30
Kiss Daisy	129
Kiss István	115
Klimkó Ede	24, 31, 77, 78
Kocsord (Szatmár vm.)	32
Kolozsvár (Kolozs vm.)	15, 21, 34
Kormos Adolf	24
Korpássy Elemér	115, 119, 124
Kossuth	38, 42
Kossuth Ferenc	42
Kossuth utca (= Sóhordó utca, Szeged)	38
Kovács Károly	77, 78
Kovács László	45
Kovácsy István	25
Kray István	64, 78, 107
Kula (Bács-Bodrog vm.)	49
Kulinyi Zsigmond	24, 36, 38, 131
Kun László	129

L

Lábady Tamás	130, 139
Laczó Katalin	132
Laky Kristóf	43
Landesberg Mór	36
Lázár Béla	38
Lázár György	27, 30, 35, 36, 38
Lehoczky Kálmán	130

Leichtenberg Mór	24
Lepossa Dániel	134
Liska Károly	115
Lobmayer István	24, 27, 28, 29, 30
Longauer Ferencz	78
Lőrinczy Ferenc	24
Lőw Immánuel	38
Lugosi Ferenc	115
Lyon	
(Franciaország)	27, 132

M

Magyar Endre	41
Magyarország	138
Makó	
(Csanád vm.)	22, 49
Manchester	
(Nagy-Britannia)	132
Márkus Dezső	135, 136, 139
Marosvásárhely	
(Maros-Torda vm.)	15, 16, 17, 21, 34, 59, 147
Marschalkó János	139
Máthé Gábor	129, 130
Mayer Ferdinánd	36
Mészáros Károly	143
Mészáros Lajos	135
Mezey Barna	129, 130
Módos	
(Torontál vm.)	49
Móga Ödön	77, 78
Molnár Elemér	43, 77, 78
Móra Ferenc	130, 132
Muskó Sándor	23, 24, 26, 29

N

Nagy Aladár	44, 45, 107, 125
Nagybecskerek	
(Torontál vm.)	49
Nagy János	78
Nagykanizsa	
(Zala vm.)	31

Nagykikinda (<i>Torontál vm.</i>)	22, 49
Nagylak (<i>Csanád vm.</i>)	49
Nagy-Szentmiklós (<i>Torontál vm.</i>)	49
Nagyvárad (<i>Bihar vm.</i>)	15, 21, 22, 31, 147
Nagy Zoltán	130
Nánási László	129
Németh János	129
Nesztor János	26, 30, 31, 77
Nezsider (<i>Moson vm.</i>)	32
Nyeviczkey Antal	129
Nyilassy Pál	27

O

Óbecse (<i>Bács-Bodrog vm.</i>)	49
Obláth Lipót	24, 38
Oradea	147
Ökrös Mihály	30
Oltvai Ferenc	131
Orkonyi Ede	78
Ormódi Béla	23
Orosz Pál	77

P

Pais Andor	23
Palánka (<i>Bács-Bodrog vm.</i>)	49
Pálfy Ferenc	25, 27, 29, 37
Pálfy Sándor	27
Pálfy-testvérek (<i>cégnévben</i>)	40
Paris (<i>Párizs, Franciaország</i>)	27
Pazár Zoltán	45
Pécs (<i>Baranya vm.</i>)	15, 21, 129, 130, 138, 139

Pécs Imre	138
Penke	
<i>(Veszprém vm.)</i>	31
Perjéssy Mihály	77
Pest	
<i>(Pest vm.)</i>	32, 135, 143
Péter László	131, 132, 133
Petrovits István	24
Pichler Lipót	31, 77, 79
Pickler Lipót	24
Piffli Lajos	23
Pillich Kálmán	36
Piukovics Ödön	24, 31, 79
Plank Géza	112
Polgár Sándor	27, 28, 77, 79
Pollner Kálmán	122
Pomogyi László	136
Pozsony	
<i>(Pozsony vm.)</i>	15, 21, 32, 34
Puky Gyula	130

R

Rácz Andor	115
Rácz Gyula	77
Rádai Vendel	30
Radány Dezső	79
Radics Kálmán	130
Raics Milos	24, 31, 79
Rainer József	27
Raskó István	77, 79
Rebák Ferenc	31
Reininger Jakab	27
Reizner János	28, 30, 38, 131
Retel Jenő	24, 31, 79
Révay Bódog	44
Révész T. Mihály	130
Ringhofer Lajos	77
Rósa Izsó	24, 27
Rózsa Ferenc	27
Ruszoly József	32, 131, 132, 133, 140

S

Salánky József	77
Sárffy Guidó	28
Sarkady György	79
Schmidt Imre	26
Schulek Kálmán	79
Schwaiger József	44, 124
Seifmann Mór	23, 25, 26
Sélley Sándor	23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 33, 35, 37, 38, 41, 42, 63, 77, 79, 80, 132
Sey Andor	77, 79
Seyfried József	43, 64, 79
Simándy Géza	114
Simon Ákos	111
Skoff István	24, 31
Skoff Iván	79
Somlyódy István	43, 44, 45
Somogyi Szilveszter	44
Sopron	
(<i>Sopron vm.</i>)	21, 22
Spelitz Gyula	109, 112
Staud Lajos	79
Steiner Ármin	23
Steiner Jenő	23
Steingassner Ákos	26
Stengel Antal	45
Stipta István	129
Stocker Antal	45
Szabadka	
(<i>Bács-Bodrog vm.</i>)	49
Szabados János	29, 87
Szabó Géza [Náray-Szabó Géza]	77
Szabó László	131
Szántó Kovács János	40
Szatmár vármegye	32
Szeged	17, 21, 22, 23, 26, 27, 29, 30, 34, 147, 148, 149
Szegheő Ignác	30, 31
Szegheő Ignác	24, 77
Szeghő Gyula	24
Szeles Elek	31, 77, 132
Széles Elek	26

Szentes (Csongrád vm.)	49
Szerdahelyi Sándor	77
Szilágyi Dezső	15, 21, 22, 29, 30, 36, 37, 38, 42, 54, 129, 130
Szokolay István	34, 133
Szombathely (Vas vm.)	21, 22
Szrenák János	27, 28
Szürnyeghy Mihály	134

T

Târgu Mureș	147
Temesvár (Temes vm.)	15, 21
Tisza Lajos	131
Titel (Bács-Bodrog vm.)	49
Topolya (Bács-Bodrog vm.)	49
Törökbecse (Torontál vm.)	49
Török-Kanizsa (Torontál vm.)	49
Tóth Antal	38
Tóth Aurél	79
Trogmayer Ottó	130

U

Újlaki Antal	131
Újvidék (Bács-Bodrog vm.)	49

V

Vágás István	130
Vaikó Pál	24, 31, 77, 79
Vajda Zsigmond	24, 26
Vajkó Pál	28
Váradi József	23
Varasdy Károly	77, 79
Varga Endre	129
Varga István	129

Varga Nagy István	43, 44
Vargha Imre	24
Vén András	43, 64, 77, 79, 107, 125
Veress Károly	26, 31, 77, 79
Völgyesi Levente	135

W

Wagner Gyula	27, 28
Wanie Rezső	44
Wargha Imre	31
Wargha Imre [Vargha Imre]	79
Weér György	77, 79
Weisz Ignác	134
Wekerle Sándor	37, 45
Winkler János	129
Witt László	79

X

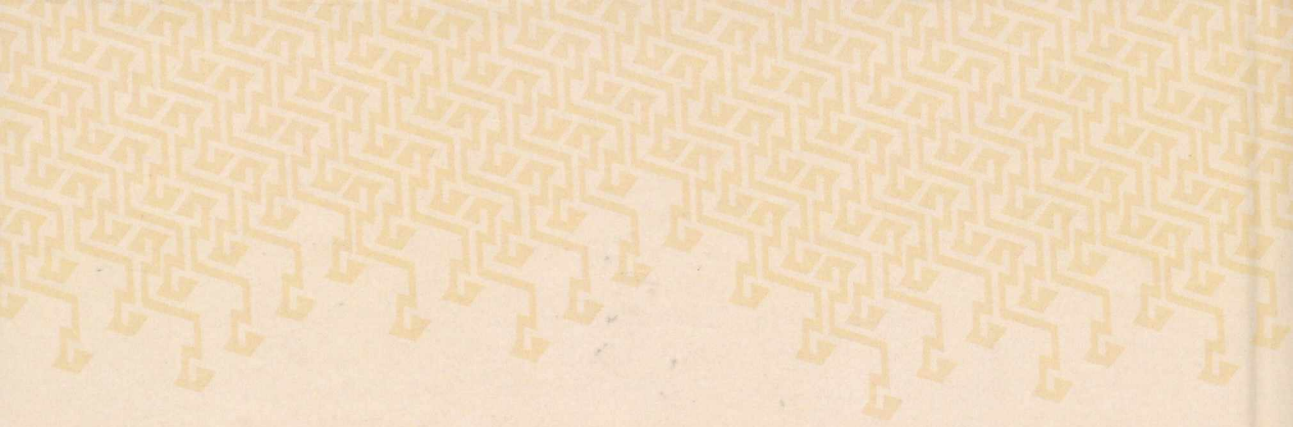
X. Y. (írói álnév)	134
-----------------------	-----

Z

-z (írói álnév)	137
Zenta (Bács-Bodrog vm.)	49
Zombor (Bács-Bodrog vm.)	49
Zombori István	130
Zombory Antal	23, 24, 28
Zsigmondovich Mihály	30, 31
Zsigmondovics Mihály	24, 77
Zsíros Kálmán	79
Zsombolya (Torontál vm.)	49



X 295354



ORSZÁGOS BÍRÓSÁGI HIVATAL

X 295354

ISBN 978-963-12035-6-1



9 789631 203561